

Nab. 7

MICHAEL IRSEB.
20 1655

ANΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
SACRÆ,
DISPUTATIO XXVI.

ang.

De
ARGUMENTIS
PHOTINIANORUM,
QUIBUS CHRISTI REDEM-
ptoris meritum & satisfactionem im-
pugnare nituntur.

*In Inclita Witteberg. Academia ad disputan-
dum in privato Collegio proposita.*

SUB PRÆSIDIO
BALTH. MEISNERI, SS. Th. D.
& moralium Prof. Publ.

Respondente
M. SALOMONE LENZIO.

Habebitur 28. Octob. ab hora 2. pomerid.

WITTEBERGÆ
Typis GORMANNIANIS, Anno 1615.

ANNO DOMINI 1711
DIE 15 JUNII

ARGUMENTIS
PHOTINIAE

PROBANS CHRISTI REDEM-
PTIOEM

PHOTINIAE
S. T. H. D.

ARGUMENTIS
PHOTINIAE

PHOTINIAE

PHOTINIAE

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
SACRÆ,
DISPUTATIO XXVI.

De

ARGUMENTIS PHO-
TINIANORUM MERITO-
Christi oppositis.

THESIS I.

Postquam præcedenti disputatione
veram ac orthodoxam de merito Christi
sententiam multis scripturæ dictis confir-
matam dedimus, necessarium porro est, ut
præcipuas adversariorum objectiones di-
luamus. Prolixè illas recensuit *Socinus* in
lib. de Servat. magis autem succinctè *Oste-
rodus* in instit. c. 36. 37. & part. 3. disputatione
nis Germ. Tradelio opposita: Itemque *Smalzius* in Catech. c. 8. &
Gittichius, in Epistolis ad Ludovicum Lucium datis & Basileæ an-
no 1613 impressis. Ex his igitur auctoribus argumenta præcipua
excerpemus, & quid responderi possit ac debeat paucis, Deo nos
clementer adjuvante, considerabimus.

ARGUMENTUM I.

A nomine satisfactionis, quod illud non extet
in Scripturis.

II. *Quæcumq; doctrina verbis in scriptis & in Scriptura planè non extantibus
proponitur, illa merito suspecta esse debet.*

*Sed talis est doctrina de satisfactione Christi, quia vocabulum illud nullibi extat
in Scripturis, quod valde urget Osterodus libro prædicto
pag. 208.*

Ergò doctrina hæc merito suspecta esse debet.

A 2

III. 10.

III. Respondemus. I. *Per instantiam*. Si omnes phrasēs & terminos, quibus articuli fidei explicantur in Scripturis, *κατὰ ἴστυν* extare oportet, cadent etiam multi articuli religionis Photiniana. Exempli loco aliquot annotabo. 1. Retineant illi distinctionem inter libros *Canonicos & Apocryphos* 2. adhibent terminos *Liberi arbitrij*, des *freyen Willens*. 3. utuntur voce *Sacramenti & Coena Domini*, ut alia quamplurima silentio involvam. Jam ex Scripturis hos mihi terminos ostendant; Ubi aliquid scriptum est de libris Canonicis, de libero arbitrio, aut Sacramentis? Aut igitur omnis ipsorum doctrina de allegatis articulis suspecta, aut nulla in hoc argumento primo consequentia est.

Non omnes
phrasēs quo-
ad literam
reperiuntur
in Scriptu-
ra.

IV. 2. Urgemus *exemplum Patrum*, qui in disputatione cum adversariis peculiāres terminos assumerunt *partim* explanationis, *partim* distinctionis, *partim* melioris refutationis gratiā. Nam ea est haeticorum perversitas, ut phrasēs Scripturā retineant & allegent, sed alieno sensu, ut nostrā linguā loquantur, sed sub alio intellectu. Quare omninō necessarium est, ut adhibeantur tales phrasēs, quibus mens nostrā perspicuē exponatur, sub quibus haeticorum non ita latere, sed facilius refutari queant. Observatum hoc est in certamine cum Nestorianis & Eutyrianis. Contra illos conclusum fuit, *ἐνωσιν ἁποστολικῶν ἀδελφότητος ἀδιασέβητος, καὶ ἀδιασπαστός*: contra *hos ἀσυνγύχτους, ἀτρέπητους καὶ ἀναλλοιώτους*. Ubi verō hi termini in Scripturis inveniuntur? nec tamen res ipsa negari debet.

V. 3. Fluxit hinc illa distinctio, quōd in Scripturis *quaedam* & sint & dicantur: *quaedam* verō sint, sed non dicantur. Hoc vulgō ita efferimus: In sacris literis aliquid habetur *vel explicitē ἀσφαλεῖ κατὰ τὸ ῥητὸν* & secundum literam; vel implicitē *κατὰ τὴν ἀναλογίαν* & secundum rem vel sensum. Quod neutro modo in Scripturis extat, meritō suspectum imō falsum censerī debet. Quod autem non habetur quoad literam, & tamen invenitur quoad sensum, falsitatis non est arguendum. Ita verō comparatum est cum doctrina nostrā de satisfactione CHRISTI, quae vox, quamvis non legatur in sacro Codice, res tamen ipsa & phrasēs aequipollentes continentur. Sufficit proinde, quōd sensus habeatur *literarum apices* non curamus, aliās de articulis supra alle-

allegatis, quos Photiniani agnoscunt ipsi, similiter malè suspicari liceret. Quo pacto propria vinceta caderent. Quare notent regulam hanc multis exemplis confirmatam: A negatione ξ $\nu\epsilon\alpha\mu\alpha\tau$ seu $\nu\eta\tau\epsilon\varsigma$, ad negationem ξ $\pi\epsilon\acute{\alpha}\gamma\epsilon\alpha\tau$ vel ipsius rei, non licet argumentari.

VI. 4. Si maximè satisfactionis vocabulum legeretur, adversarij tamen à præconceptâ opinione suâ vix discederent, sed proculdubio & illud glossemate quodam eluderent. Hoc enim stratagemate utuntur, ut omnia reddant dubia & suis glossis involvant. Quod diabolicum studium pervertendi si afferatur, nullâ tam clara possunt proponi verba, quin Satanas per ministros suos illa depravet. Atque hoc ipsum jure optimo suspectam nobis reddit omnem doctrinam Photinianorum, quòd linguam Spiritus Sancti & fidem Apostolicam sic corrumpunt, ut si ipsorum glossæ obtinere debeant, nullus vel detur vel dari fortè queat terminus, qui non pari modo depravari queat, ut illi similes Scripturæ phrasas pervertunt. Urgent inprimis *Satisfactionis terminum*, quòd non reperiatur. Ast assumum ego ipsorum hypotheses, & ex iis pariter contra te disputabo, si maximè hæc ipsa verba in Scripturis legantur: *CHRISTVS IESVS* patiendo *satisfecit pro nobis Deo Patri*. Nam sit ita, & concedam, hæc verba extare in sacro Codice, nondum tamen probatam esse *CHRISTI* satisfactionem ad modum disputandi Photinianum regero. Sic enim juxta ipsorum sophisticaciones excipio: *Vocabulum satisfaciendi est ambiguum*, quia non semper denotat interveniens & æquivalens pro culpa aut poena pretium, sed 1. In genere *voluntatis impletionem aut præcepti observationem*: Jam verò voluntas Dei fuit, ut Christus pateretur & moreretur, siquidem ipsum ad hoc in mundum miserat: Rectè igitur dicitur satisfecisse patiendo, quoniam ita factum est, quod *DEUS* fieri voluit. Exempla hæc allego; 2. Samuel. 19. v. 7. dicit Joabus ad Davidem: *Satisfac servis tuis*: In Hebræo est: *Loquere ad cor servorum tuorum*. Luther. Rede mit deinen Knechten freundlich. Hic ergò satisfacere idem est, quod placencia loqui & agere, sic *Marc. 15. v. 15.* Pilatus volens populo *satisfacere* hoc est, voluntatem ipsorum adimplere. In Græco est $\tau\omicron$ $\nu\alpha\epsilon\upsilon\epsilon\upsilon$ $\pi\omicron\iota\sigma\sigma\alpha\iota$. Luth. Pilatus gedachte dem Volck gnug zu thun. 2. Satisfacere

Si maximè terminus satisfactionis legeretur in scriptura Photiniani tamen illum eluderent.

Satisfactio quid noiet.

facere nonnunquam notat rationem reddere aut defendere. Ita sumitur Lev. 10. v. 20. *Quod cum audisset Moyses, recepit satisfactionem*: Luth. *Da das Moses hörte / ließ ers ihm gefallen*. In Hebræo est, *וַיִּשְׂמַח* & *bonum fuit in oculis ejus*. Act. 24. v. 10. *Bono animo pro me satisfaciam*. In Græco, *εὐθυμότερον ἢ πρὸς ἐμαυτὸν ἀπολογῆσαι*. Luth. *Ich wil vñ erschrocken mich verantworen*. Et 1. Pet. 3. v. 15. *Parati semper ad satisfactionem omni perenti*. In Græco *πρὸς ἀπολογίας παντὶ τῷ ἀντιβῶν*. Lutherus: *Bereit zur Verantwortung gegen jederman*: Exemplum aliud habemus Act. 17. v. 9. ubi de populo Thessalonicensi dicitur, quod *satisfactionem acceperint ab Iasone*. Ad Cor. 7. c. 10. *in eandem*. Luth. reddidit, *Da sie Verantwortung von Iason empfangen*. Potest igitur & hoc sensu dici, quod Christus satisfecerit Deo, nimirum nos defendendo, intercedendo pro nobis, & accusationes Diaboli repellendo. Sicut enim Paulus pro se satisfecit, quando crimen amolitus est: Sic Christus pro nobis satisfacit, cum Satanam repellit, & nos apud Patrem excusat. 3. Tandem & illud vocatur satisfactio, cum aliquis affligitur, aut verberibus excipitur. Sic Patres imposuerunt peccatori post pœnitentiam *satisfactiones*, id est, pœnas aliquas, quibus Ecclesiæ satisfecit, quam scandalizavit. Quoniam igitur mors CHRISTI gravissima fuit afflictio, à DEO Patre imposita, rectè sub generali sensu satisfactio appellari poterit. Jam probes ex contextu & Scripturis, quod vox satisfactionis notet pretium solutivum & non potiùs 1. impletionem voluntatis, aut 2. nostram, defensionem, aut denique 3. in genere afflictionem. Quod spectat verba *pro nobis, aut nostris peccatis*, similiter excipio, ut illi, tantum notare commodum & utilitatem, ac si diceretur, *nostris causâ, ut nobis dimittantur peccata, sed sine λύτρωσι*. Imò si maxime diceretur, *Nostris locum Christum satisfecisse*, posset tamen excipi, idem esse ac nostri causâ. Imò & propriè nostri loco satisfacit, id est, responder, cum à Diabolo accusamur. Vides igitur, pari ratione ex hypothësis & glossis Photinianis eludi posse, si maxime aptissimum de satisfactioe dictum haberetur.

Δύο πορ
σματ.

VII. Ex his autem duo deduco πορσματα. 1. Quod merulus fucusque sit, quando Photiniani prætendunt, se lubenter ad nostras partes conculsuros esse, si modò satisfactiois vox legeretur

geretur, & clarum de illa testimonium haberetur. Nam quàm diu suum glossandi studium & præconceptam opinionem retinent, tam diu apertissima etiam Scripturæ dicta eludent: & nil tam luculentum erit ad quod humana ratio excipere non queat, si omnes animi cogitationes eò dirigantur. 2. Quòd à litera non recedendum sit, ob quodvis argutè excogitatum glossemam. Quid clarius dici potest, quàm istud: **C H R I S T U S** *moriendo pro nobis satisfacit Patri?* Nihilominus corrumpi & in dubium potest vocari, juxta modum disputandi Photinianum. Et sanè admiranda est Diaboli astutia in pervertendo Christi merito. Si enim theticè proponi debeat sine *αὐτῆς* & glossarum remotione, non potest ullus ferè terminus affirmativus dari, ad illud exprimendum, qui non per sophisticaciones Photinianas depravari queat. Sive enim dicas satisfacisse, sive *ἀπέποι* persolvisse, sive pro peccatis, sive pro nobis mortuum esse, mox in promptu habent, quod excipiant. Ita nimirum contingit, quum à clara litera receditur, ut omnis certitudo tollatur, & humana tantum glossemata audiantur. Quare hæresin istam verè pestilentem & ultimam Sata-næ conatum esse concludo. Nos autem inde discamus, eò fortius ad hæerere verbis Dei, ne quavis interpretatione circumferamur, sed literalem sensum constanter tueamur: Aliàs semper discemus, nunquam ad certitudinem pervenientes, unde tandem sequetur Atheismus & Epicurea securitas. Hoc enim mihi persuasissimum est, *aut* Photinianismum cum suis glossis deserendum esse, *aut* brevi ad Atheismum deflectetur. Quando enim omnia dicta, etiam clarissima, humanis glossis obnubilantur, tum concidit Scripturæ autoritas, unà cum fide illi superstructa; unde quid aliud oriri potest, quàm barbaries & Epicureismus?

*Photiniani-
smu gignit
Atheismum.*

II X. Verùm excipiunt, 1. *Omnes doctrinas, quæ salutem nostram concernunt, ad literam in verbo Dei scriptas contineri.*

*Exceptio
Photiniana.*

R. Per literam vel intelliguntur verba propria, quæ pariunt literalem sensum; vel omnes termini in quodam articulo usitati prius. Concedimus, & hoc ipsum de **C H R I S T I** satisfactione affirmamus, quippè, quæ verbis maximè propriis & significantibus, ideoque

ideoque ad literam descripta est. Sin *posterius*, negatum imus, nec probari potest. Quot enim phrasēs & loquendi formulas, in Scriptura non extantes, assumerunt orthodoxi Patres declarationis ergo, & propter malitiam adversariorum? Nec dico ab hoc ipsius scripta fuit, nisi ab hæreticis, Et si præter literam, hoc est, præter verba Scripturæ nulli sunt assumendi termini, cur libros Canonicos vocant, cur librum arbitrium, cur Sacramentum & similes voces retinent? Imò, ubi hæc habetur litera; *Christum esse Servatorem annunciando & confirmando*, ut Socinus loquitur; *ejus redemptionem esse metaphoricam, factam pro nobis, id est, nostri causâ*? Si hæc ipsorum expositio est articuli litera, ubinam quæso ea in Scripturis consignata reperitur? Nimirum sibi licere putant, sine omni novitatis aut falsitatis suspitione, peculiaribus verbis & phrasibus hæresin suam explicare: Nos, cum idem facimus, & satisfactionis terminum adhibemus, mox accusant, nostramque doctrinam suspectam esse clamitant, quia verbis in Scripturis nullibi usurpatis declaratur. *Hypocrita eijce primum trabem ex oculo tuo*, Matth. 7, v. 5. Et sanè si tantum Scripturæ phrasēs adhibendæ essent, in exponendis fidei articulis, sequeretur mera confusio & mixtura religionum. Ratio est illa, quoniam & hæretici Scripturam admittunt, & ejus verba retinent, sed sub alio sensu. Qui si tantum in corde foveri, nec terminis significantibus exprimi debeat, qui falsum à vero discernetur? Exempli gratiâ, *Christum esse mundi Redemptorem & Servatorem nostrumq; mediatorum, pro nobis mortuum dedisse* *ἀγορεύ*, fatentur nobiscum Photiniani, omnesq; Scripturæ locutiones admittunt. Si ergo hic articulus nullis aliis præter enumeratas vocibus efferi debeat, quibus nostra Photinianorum interpretatio declaretur, quæ erit religionis distinctio, unde dignosces Photinianum & Lutheranum? Uterque enim eadem verba usurpat, sensum verò, qui diversus est, occultat, neque significantibus phrasibus describit aut circumloquitur. Proinde ista Photinianorum exceptio geminum vitium prodit. 1. *Iniquitatem*, dum sibi rapiunt jus peculiare phrasēs adhibendi, nostris verò idem concedere nolunt: 2. *Malitiam*, dum tale quid urgent ex quo hæresin permixtio & religionum confusio sequeretur, ut

nemo

nemo scire posset, quis huic vel illi Se^{ct}æ addictus sit, siquidem omnes sub Scripturæ phrasibus latibulum quarunt.

I X. Excipiunt II. quòd phrasés Satisfactioni æquipollentes non extent, *Alia* excep-
tò in Scripturis: quia nullibi dicatur 1. quòd Christus sua morte DEVM *placavit*. 2. vel omnem pœnam justitiæ Dei persolverit. 3. aut sanguinem suum tanquam solutionem effuderit. 4. aut nostram inobedientiam suâ obedientiâ compensaverit, vel 5. quòd hoc meritus sit, ut DEVS peccata condonet, vel 6. quòd iram DEI pro nobis placaverit.

Resp. 1. Si maximè hæc omnia legerentur, non minus tamen eludi possent glossis istis, quas ad alia dicta reponunt, si hæc aliquid valerent: Nam Christus DEVM placavit *metaphoricè*, quatenus voluntati ejus satisfecit & passio illum usum habuit, ut nobis ex gratiâ dimittantur peccata. Sicut enim nos reconciliâsse, ita Deum placâsse dicitur. Pœnam persolvit, eo sensu, quo *advèrteor* dedisse refert Apostolus 1. Tim. 2. v. 6. Sic & reliqua per metaphoras & alias figuras eludi facilè possunt. Quare fateantur, aut glossas suas vanas esse, aut nullam phrasin dari posse, à corruptela rationis immunem, posterius cum absurdum & impium sit; prius esse agnoscendum, sequitur. 2. Præscribam & ipsis quasdam æquipollentes phrasés, vel ipsorum doctrinæ, correspondentes; & urgebo; ut literam ex Scripturis demonstrent, ut quòd Christus sit Salvator, quia in ejus concionibus salutis ratio ostenditur, vel quia suo exemplo salutis motum docuit, vel quia non satisfaciendo sed prædicando nos redemit: Hæc omnia sunt phrasés æquipollentes, quibus mentem suam exprimunt, aut certè exprimere possunt. Ubinam verò extant aut leguntur? Nullibi, & tamen ob id doctrinam suam suspectam fieri incipientur. Nulla proinde argumento inest consequentia. 3. Phrasés æquipollentes considerantur vel ratione verborum, vel ratione sensus. Si verba respiciunt, suum sophisma de litera repetunt, principium petunt, propria vinceta cadunt, sibi ipsis opponunt. Monstrent enim in Scripturis phrasés & verba, quibus suam hæresin declarare solent. Si posterius, falsum est, quod æquipollentes phrasés & huic, Christus satisfecit, & illis, quas ipsi recensent, in Scripturis non inveniuntur. Multas istarum disputatione proxima enumeravimus. Hic pauca suffici-

ant Eph. 5. v. 5. Christus dedit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam DEO in odorem suavitatis. Hostias autem, quarum sanguis effunditur, ad satisfactionem ac peccatorum expiationem offerri testatur totus Leviticus, &c. 10. Heb. ubi dicitur, quod victimæ veteres peccata auferre haud potuerint. Christus autem venit ad voluntatem Dei faciendam, v. 7. adeoque sanctificati sumus per oblationem corporis IESV Christi semel v. 10. atq; sic per actum oblationis, non prædicationis, aut per alium respectum. Adde Hebr. 9. v. 7. 11. & in primis v. 12. simulq; vocabulum λύτρωσιν Matth. 20. v. 28. ἀντὶ λύτρωσιν 1. Tim. 2. v. 5. λύτρωσιν Luc. 1. v. 68. ἀντὶ λύτρωσιν Coloss. 1. v. 14. maledicti Galat. 3. v. 13. 14. redemptionis à lege Gal. 4. v. 4. 5. Horum & similium dictionum vim & emphasin proximè vidimus, & æquipollentiam cum satisfactione ostendimus.

ARGUMENTUM II.

Ab impedimento bonorum operum.

X. *Si Christus pro nobis satisfecit legi divina, nos non tenemur mandatum ejus observare.* Nam pro quo precium semel est solutum, is non tenetur denuo solvere. Et Socinus inquit p. 105. *Ex eo, quod quis alterius debita solvit, non sequitur eum velle nullum es alienum jam ab ipso contrahi. Quare doctrina de satisfactione ansam præbet flagitiis vel ad minimum homines in pietate desides reddit.* Vide Catech. Rac. p. 264.

XI. Respon. I. Antiqua hæc cantilena est, ipsis Apostolis obiecta, uti constat ex Rom. 6. v. 1. *Quid dicemus? Manebimus in peccato, ut gratia abundet; absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivimus in illo?* ut igitur olim PseudoApostoli colligebant, (quos imitantur etiam Pontificij) si ex solo Christi merito, gratis & sine operibus salvamur, frigebit sanctitatis studium, & abundabit peccatum pari modo nunc recentes Photiniani argumentantur; ex quo ipso nos magis confirmamur, & inde inferimus, fidem nostram, Apostolicam, ipsorum

ipforum hæreticam esse, cùm idem in nostra doctrina damnent, quod olim in Apostolorum fide fratres falsi desiderarunt.

XII, 2. Idem Photinianis objici potest. Ut enim nos remissionem peccatorum in Christi merito: sic illi in sola misericordia DEI fundatam dicunt. Hinc igitur multò magis quis ita colliget: *Si ex sola DEI misericordia salvabor, & quidem illa abundat uti super abundat peccatum, quid opus erit rigorosâ vitâ & tam difficili peccatorum fugâ?* Hanc consequentiam ipsi negant Sociniani. Quicquid ergò pro DEI misericordia respondebunt, idem nos pro Christi merito ponemus, cùm utriusque in hoc casu par sit ratio,

XIII, 3. Distinguendum est inter id, quod fit *per se*, & id, quod fit *per accidens*. Si per se ex satisfactione Christi flueret securitas & vitæ perversitas, tùm aliquid obtineret argumentum. At verò istud minimè fit, siquidem Scriptura ipsa contrarium inde colligit Roman. 6. v. 11. *Existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem DEO in Christo Iesu Domino nostro. Non ergo regnet peccatum in mortali vestro corpore.* 2. Cor. 5. v. 15. *Pro omnibus mortuus est Christus, ut, qui vivunt, post hac non sibi vivant, sed, ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Gal. 5. v. 15. *Vos in libertatem vocati estis fratres, (nempe per meritum & satisfactionem Christi) tantùm ne libertatem in occasionem detis carni, sed per charitatem servite vobis invicem.* Tit. 2. v. 14. *Christus d. dit semetipsum pro vobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Hebr. 9. v. 14. *Sanguis Christi, qui per Spiritum s. semetipsum obtulit immaculatum DEO emundabit conscientiam vestram ab operibus mortuis ad serviendum DEO viventi.* Vides hinc, Apostolũ non ut *εὐαγγέλιον* disjungere, sed tanquam *εὐαγγέλιον* conjungere parim satisfactionem Christi, parim sanctitatis studium, adeò ut illam hujus causam constituent. Qui Ergò per se ex hac doctrina sequeretur impietas & negligentia in bonis operibus? Aliud ex Christi merito *Apostoli*, & aliud *Photiniani* colligunt, unde vitissim liquet, ipforum religionem non esse Apostolicam. Interim non diffitemur, *per accidens* malitiosos homines propriâ culpâ salutarem illam doctrinam in abusum posse convertere, & sub spe veniæ ob Christi satisfactionem, in peccatis perseverare.

Et satisfactio Christi non fluit securitas.

Quid autem hoc contra nos? Si ab eo quod fit per accidens, & malitiâ hominum, judicare vellemus, nec CHRIS TI fides pro verâ cenferi posset. Quot enim illâ offensû, quàm variis modis abusi sunt? Ubi reperitur cœtus, in quo non tres verbi partes infrugifera fiunt vitio hominum. *Luc. 8, 12. seqq.* Et annon ex sola gratiæ prædicatione, quam urgent Sociniani, pariter quis ansam capere potest, peccata continuandi? Quare memores sint præcepti Logici: *Ab eo quod fit per accidens, ad id, quod est per se, non licet argumentari.*

XIV. 4. Ratio consequentiæ, quam afferunt, nulli est. Dicunt enim: *Pro quo solutum est præcium, is non tenetur denuò solvere.* Fatemur: Et ne quidem solvere possumus, quoniam obedientia nostra nimis est imperfecta. Solus proinde CHRIS TUS legem planè servavit, & hoc nobis imputatur ad justitiam. Interim non sequitur, liberam planè, nec necessariam esse obedientiam & vitæ sanctitatem. Licet enim DE O per illam nec satisfaciamus, nec satis facere debeamus, aut valeamus; aliæ tamen causæ sunt, quæ studium istud à nobis exigunt. Remotio falsarum causarum, non tollit veras & legitimas. Filius licet beneagendo non mereatur patrimonium, debet tamen obedientiam parentibus & reverentiam. Sic DE US requirit à nobis bona opera, non ut satisfaciamus, sed ut iis debitam gratitudinem declaremus.

Christi meritum multis modis instigat nos ad bona opera.

XV. Et sanè varia sunt pietatis incentiva. Sed ut alia taceamus, ipsa CHRIS TI satisfactio multos ad bene agendum stimulos addit. 1. *A fine mortis Dominicæ.* Duplex hic est: *Alter principalis,* ut moriendo pro nobis satisfaceret. *Alter subordinatus,* ut sibi populum sanctificaret, sectatorem bonorum operum. Nisi ergò Christum velis frustrâ mortuum esse, & altero fine frustrari, opus erit, ut sanctitati studeas. Non enim mortuus est pro te, ut in peccatis pergas, sed ut illis potius nuncium mittas? Redemit te à peccatis. E. non amplius servias peccato. Unde porrò elucefcit, Socini simile falsum esse. Omnino enim is, qui alterius debita solvit serio vult si aliàs sincerus est amicus, ut nullû deinceps æs alienum contrahat. Sic etiâ Christi liberatoris nostri voluntas est, ut quoniam semel pro nobis satisfecit, ne novum debitû contrahamus, & denuò culpæ rei reddamur per erassâ & voluntaria peccata.

2. *A jure*

2. *A jure redemptionis.* A quocunque redimimur, illi redemptionis jure ad serviendum & obsequendum obstricti sumus. Atqui à Christo sumus redempti. E. simul obstricti sumus ad obsequia & servitia. Tangit hanc rationem Zacharias Luc. i. v. 74. *Vis sine timore, de manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus illi in sanctitate & justitia coram ipso, omnibus diebus vite nostrae.* Declarari hoc potest exemplo redemptionis corporalis. Qui enim alios ex captivitate liberat, sibi certe ad serviendum obstrictos habet, nec illi ansam inde capere possunt, liberatorem suum convitiis proscindendi, aut illum persequendi. Ad contrarium enim jure obligati sunt.

3. *A Beneficio gratiæ remissionis.* Ob Christi meritum gratis condonantur nobis peccata, sine satisfactione propria. E. æquum & necessarium est, ut vicissim grati simus. Christum eò ardentius diligamus, nec peccatis iterum lædamus. Quò enim plura beneficia accipiuntur, eò major gratitudo debetur. Ita David colligit Ps. 130, v. 4. *Copiosa est apud te remissio, ut timearis.* Et Christus ipse Luc. 7, v. 42. *Remittuntur ei peccata multa, hinc dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.*

4. *A gravitate penarum.* Christo carè constitit debitorum nostrorum solutio. Varias plagas & ignominiosissimam mortem sustinuit. Quare non amplius pecces, ne pœnas illas cumules & Christum denuò affligas. Voluntariè enim peccare post *λύτρον* præstitum est Filium Dei conculcare, & sanguinem testamenti pollutum ducere, Heb. 10, v. 29.

XVI. *Ab ira divine immensitate.* Speculum istius fuit passio Christi, licèt innocentissimi. Iram enim Dei cum sentiret in horto, sanguineas etiam guttas emisit. Et tanta fuit Patris indignatio, ut nullâ realiâ, quàm morte Filij unigeniti placari potuerit. Ergò ne non reverebimur hanc iram? Num audebimus eam denuò peccatis voluntariis accendere? Licèt enim satisfactum sit, tamen, nisi pro satisfactione grati simus, & piè vivemus, duplicatur ira Domini.

XVII. Atque sic videmus, doctrinâ de satisfactione non labefactari sanctitatis studium, sed illâ nullum ferè efficacius *ὁμολογέω* nullos aciores ad pietatem stimulos reperiri. Quare nequa-

nequaquam pugnant *Christi meritum, & sanctitatis stadium*: Ponunt se non tollunt. Mortuus est *CHRISTUS*, ut nos pie viveremus. Hinc autem non sequitur, non esse mortuum, ut satisfaceret aut contra. Uterque finis in Scriptura exprimitur, ideoque alteri, non debet opponi. Manet mors *CHRISTI* medicina spiritualium morborum, tum alexicaca, per quam peccata nostra curantur & auferuntur, tum Prophylactica, per quam futura peccata præcaventur & impediuntur. Proinde calumnia est, cum per *CHRISTI* satisfactionem bonorum operum studium enervari Photiniani clamitant. Sciunt enim, quòd utrumque conjungamus & serio ad pietatem auditores nostros hortemur. 1. Propter Deum, qui mandavit & cui gratitudo declaranda est. 2. Propter Christum, qui redemit, ut hactenus dictum. 3. Propter Angelos, qui gaudent probitate, repelluntur impietate. 4. Propter proximum, nè scandalizetur, sed nostro exemplo ad bona opera invitetur. 5. Propter nos ipsos, ut fidem ostendamus, exerceamus, pœnas vitemus, præmia impetremus. 6. Propter Diabolos, ne in ipsius calles incidemus; Hæc omnia in Scripturis unâ cum doctrinâ de satisfactione proponuntur, & ex Scripturis sæpè repetuntur, ut ita partim nobis injuria fiat ab adversariis, partim per insignem sophisticationem opponantur & divellantur ea, quæ tamen subordinata sunt & conjunctissima.

*Causa, cur
pie sit viven-
dum.*

Christi satisfactio fide apprehensa causa est bonorum operum.

XIIX. Addimus, quòd inter Christi satisfactionem apprehensam, & vitæ sanctimoniam non tantum sit *connexio moralis*, quatenus homines per unum admoneri & excitari possunt ad alterum, sed etiam, ut sic loquar, *causalis*, quatenus uno posito, necessario ob cohaesionem, ponitur & producit alterum. Nam ubi Christi satisfactio apprehenditur, ibi. 1. Spiritus Sanctus in corde habitat. 2. Fides justificans adest. Utrumque est causa efficiens bonorum operum, & iis positis non potest non simul poni sanctitatis studium, non secus atq; causâ in actu positâ & non impeditâ necessario sequitur effectus. Nam de Spiritu Sancto scriptum est, quòd carnem compescat, ne luxuriet, variosque fructus bonorum operum in corde pio generet. Sic enim dicitur Galat. 5. v. 22. *Fructus Spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, Castitas.* Nec diffidentur.

tut hoc Photiniani, cùm Spiritum sanctum nihil velint esse aliud, quam donum singulare variarum virtutum. Ubiunque igitur est Spiritus Sanctus ibi flagitia locum non inveniunt, siquidem animam immundam non ingreditur *Sapient. 1. v. 4.* At verò in quovis fidei, satisfactionem Christi apprehendente, Spiritus Sanctus habitat, quippe à quo illa fides proficiscitur. Ergo quamdiu fidelis manet, flagitia non inveniunt locum, adeoque impossibile est ut quis verè credat & impiè vivat. Ut autem sanctitas est fructus Spiritus, ita & consequens fidei, quoniam hæc per charitatem semper efficax, *Galat. 5. vers. 6.* Quare ut radij solares semper illuminant aërem, ita fides viva semper excitat pietatis ardorem. Sunc hæc duo momenta Christianismi, *Fides & Charitas*, quorum unum perpetuò includit & secum trahit alterum, non secus, ac è formis rerum nunquam non ebulliunt affectiones propriæ.

ARGUMENTUM III.

Ab indiscretâ Omnium salvatione.

XIX. Si CHRISTUS pro omnibus satisfecit, omnes, etiam manifestè impij salvabuntur. Nam pro quibus solutum est λόγος illi injustè æternæ damnationis carcere mancipantur.

*XX. Respond. 1. Argumentum hoc directè Scripturis est oppositum. In iis enim utrumque dicitur, tum Christum esse propitiationem pro peccatis totius mundi, 1. *Iohan. 2. vers. 2.* tum multos perire, etiam eos, pro quibus Christus est mortuus & satisfecit, 2. *Petr. 2. vers. 1.* *Hebræor. 6. vers. 4. 5. 6.* *Cap. 10. vers. 26.* *Rom. 14. vers. 16.* *1. Corinth. 8. vers. 11.* Quare nisi ἀντιλογίας manifestas in Dei verbo concedere velimus, consequentiam in argumento nullam esse, fatendum est.*

XXI. 2.

Distingui
debet inter
salutis ac-
quisitionem
& applica-
tionem.

Similitudi-
nis quibus
declaratur
distinctio
inter salutis
acquisitio-
nem & ap-
plicatio-
nem.

XXI. 2. Distinguius inter beneficij *acquisitionem* & *acquisitionem* applicationem. illa generalis est, quoniam Christus morte sua totius mundi salutem promeruit. Hæc verò specialis est, quoniam soli Credentes & Evangelium verà fide recipientes beneficij illius sunt participes. Qui autem more Judæorum pertinacium, verbum, fidei organon repellunt, Sacramenta & Consilia Dei de salute sua cum Phariseis spernunt, illi propriâ culpâ privantur beneficiis, Christi morte acquisitis. Inuit hoc Apost. 2. Cor. 5. v. 18. *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.* & mox tamen additur v. 20. *Reconciliemini Deo.* Videtur hic esse *divisio*, sed conciliatio est facilis, si dicatur prius *membrum* de acquisitione, postertus de applicatione agere; *Facta* est reconciliatio per Christum, quoad ademptionem; *facienda* est per pœnitentiâ & fidem, quoad apprehensionem.

XXII. 3. Declarari hæc omnia possunt quibusdam similitudinibus. 1. *A liberatione & captivitate Babylonica.* Rex Cyrus publicis edictis omnibus Judæis reversionem in patriam concessit *Estra 1. v. 3. 4. 2. Paral. 35. v. 22.* multi tamen manserunt sub servitute, non ob defectum libertatis partæ, sed propriâ voluntate, quoniam regum beneficium acceptione noluerunt, sed bona Babylonis præter terrâ Canaan dilexerunt. Sic Christus morte sua liberationem peperit universis; Sed non singuli hoc donum accipiunt, verum magis bona terræ, quàm cœli & verbi divini diligunt. 2. *Ab annis lustralibus.* His exortis, poterant omnes servi in Vet. Test. possessiones suas repetere, quoniam vi mandati, *Levit 25. v. 40.* omnibus libertas illa fuit actu acquisita. Et nihilominus multi manserunt sub perpetuis servitiis, ob propriam negligentiam & neglectum privilegiorum. Pari modo comparatum est cum liberatione spirituali, quæ omnibus quidem acquisita, At non omnibus accepta est. 3. *A Liberalitate Principis.* Si quis Imperatori Turcico pro redemptione quorundam captivorum certam pecuniæ summam numeret, libertas ipsis sufficienter hoc pacto acquiritur. Sed ponamus, nonnullos in Turcîa manere, captivos, nec actu liberari. Quid verò causâ? Non defectus *λύτρος* quippe quod perfectè solutum, non minus pro ipsis quàm pro aliis qui liberati sunt: sed

tan

tantum propria voluntas, quoniam contemserunt beneficium Principis, & captivitatem præ libertate elegerunt. Sic omnes homines in regno peccati & Satanæ detinentur captivi: pro omnibus verò CHRISTUS pretiosum suum sanguinem dedit *ἀντὶ πάντων*. Si verò hoc non accipiant quidam ex malitia propria: nihil hoc ipsum merito aut universalitati ejus derogat. Ita CHRISTUS docuit, *Iohan. 3. v. 19.* reddens causam, cur non omnes salventur, cum tamen ipse tanquam lux cœlica ad omnes illuminandum venerit. *Hoc est, inquit, iudicium, Lux venit in mundum, sed dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem.* Idem habetur *Iohan. 1. v. 11. & seqq.*

4. *Ab Eleemosyna acceptatione.* Si alicui donum vel eleemosyna porrigatur, nemo fit ejus particeps, si spernat, nec manum extrudendo munus illud recipiat: Requiritur enim utrumque, & manus offerens, & manus oblata accipiens. Sic beneficia morte CHRISTI parta offeruntur in verbo omnibus, non autem conferuntur nisi credentibus. Fides enim est manus altera ex parte nostri, donum porrectum accipiens. Quò spectat istud Bernhard, *Serm. 32. super Cant. & Serm. 3. in Annunc. Tantum quisq; de hisce bonis possidet, quantum vase fiducia colligit.* 5. *A medicamento,* Si medicus aliquis ad urbem peste infectam afferat pretiosam sanitatis medicinam, tum salus omnibus hoc ipso parta est: Si qui verò medicum medicique pharmacum spernant & adhibere recusent, illi non sanantur non ob defectum remedij, sed ejus neglectum. Sic CHRISTI sanguis medicamen est pro peccatis, animæ morbis, efficacissimum: quòd verò effectus non sequitur in omnibus, fit ob ipsorum vitium & contemptum, sicut omnia parata erant in Cœna Domini, *Luc. 14.* & in nuptiis, *Matth. 22.* attamen, qui non veniebant, de ferculis Domini nihil gustabant. Concludo igitur dicto *Augustini,* quod legitur 1. artic. sibi falsò impos. artic. 1. *Poculum immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostrâ & virtute divinâ, habet quidem in se, ut omnibus proficiat, sed si non bibitur, non proficit.*

ARGUMENTUM IV.

A dilectione DEI.

C

XXIII.

XXIII. Dogma de CHRISTI satisfactione aperte ad-
versatur DE I verbo, quoniam inde sequitur, DEUM ante mor-
tem CHRISTI nos non dilexisse, id quod est contra Joban-
nem cap. 3. vers. 16. Sic DEUS dilexit mundum, ut Filium
suum unigenitum daret, & contra Paulum. Romanor. 5. vers.
8. Cum adhuc peccatores essemus, CHRISTUS pro nobis mor-
tuus est.

Dilectio Dei
duplex.

XXIV. Respond. Non sequitur ex nostra opinione, quod se-
qui putant Photiniani, nec à quoquam orthodoxo id dictum scri-
ptumvé memini. Distinguiamus enim inter dilectionem DEI ge-
neralem & specialem. Illa concernit totum genus humanum; hæc to-
los fideles, de illa sermo est Iohan. 3. & Rom. 5. de hac Ephes. 1. v. 6.
dilexit nos in dilecto. Illa ordine præcessit mortem, meritumque
CHRISTI, quoniam ex singulari amore DEI factum est, ut Fili-
um suum mitteret ad redimendum genus humanum. Hæc autem
mortem ejusque apprehensionem sequitur. DEUS enim nemi-
nem speciali amore suo (quo in filios adoptamur, & vitæ æternæ
scribimur hæredes) prosequitur, nisi pro quo CHRISTUS satis-
fecit, & qui hoc ipsum fide sibi appropriat; si qui ergo docuerunt,
CHRISTUM morte sua, Patris gratiam & amorem nobis impe-
trasse, intelligendum hoc erit dilectione speciali, & ipsa reconcil-
iationis gratiâ. Alias non negamus, DEUM nos in genere dile-
xisse, antequam CHRISTUS moreretur, cum adhuc peccatores
essemus. Chemicus quidem Tom. 2. locorum C. C. pag. 347. scri-
bit: Extra Christum nulla gratia aut misericordia DEI erga peccatores, nec
debet nec potest rectè cogitari, nisi Lex solvatur, destruatur, & intereat, quod
impossibile est. Verum & ipse cum primis intelligit gratiam spe-
cialem in acceptione benevolæ & peccatorum veniæ consisten-
tem.

Exceptio.

XXV. Excipiant quidam: Si DEUS nos dilexit ante mortem
Filij, & factam reconciliationem, fuit injustus, quoniam peccato-
res, qui pœnam promeruerant, puniri, non diligi debent.

Responsio.

Sed Respond. 1. Scripturam hæc omnia conjungere, nempe
DEUM justum esse; nos dilexisse adhuc peccatores & inimicos
Rom. 5.

Rom. 5. v. 8. 10. & non nisi per Christum reconciliari. Quare non pūgnabunt ista, sed simul consistent.

2. Aliud est affectus miserendi, aliud absolutio. Potest iudex misereri peccatoris, sed absolvere non potest sine satisfactione. Sic D E U S primū miserus est nostri, quoniam per seductionem Satanae in tantas calamitates incidimus: atque sic praecessit in D E O generalis misericordia. Quia tamen poenas minatus erat, & iustitia eas postulabat, hinc lapsos homines absolvere noluit, nisi soluto prius per Christum merito. Aliud ergo est *generalis misericordia*, aliud *reconciliationis gratia*. Illa praecessit meritum, haec secuta est intuitu meriti: Illa D E I benignitatem: haec iustitiam commendat, quod temperamentum in redemptione nostra perpetuum & admirandum est.

Aliud est affectus miserendi, aliud absolutio.

3. Alij distinguunt inter misericordiam *simplicem* vel *internam*, & *efficacem* vel *externam*, cum ipsa actuali peccatoris absolutione & in gratiam receptione conjunctum. Potest iudex peccatoris sine iniustitia misereri, pro ratione circumstantiarum & bene illi cupere, adeoque de mediis redimendi cogitare. Interim si poenas debitas, quas leges requirunt, quas ipse serio indixit, & minatus est, sine omni *urgē* dimittat, adeoque efficaci misericordia comprehendat, hoc iudici iniquitatis & falsitatis notam inuit; *Iniquitatis*, quoniam leges suas ipse transiit. *Falsitatis*, quia quod dixit & minatus est, non servat.

Misericordia duplex.

XXVI. Jam ut hoc applicetur, dicimus, misericordiam D E I erga genus humanum primam, quā de mediis cogitavit, fuisse simplicem & internam, quā sine omni iniustitiā locum habere potest ante satisfactionem. Quia verō mortem certissimē minatus fuerat. *Genes. 2. v. 17.* & propterea irascebatur humano generi, & lex supplicium exigebat; hinc satisfactionem filij intervenire voluit, antequam in gratiam lapsos reciperet & efficaci misericordia completeretur. Si dicas, iram & amorem simul consistere non posse, ideoque D E U M, si nos dilexit, iratum nobis non fuisse, & contrā: Respond. Distinguendo inter iram *summam* & *temperatam*. Illa dilectionem excludit, haec includit. Fuit autē ira Dei non summa, siquidem protinus aliās damnasset homines, uti Luciferum. Sed temperata & amore mixta, non secus

Ira alia est summa alia temperata.

atque in gravissimis etiam poenis Dei quædam amoris scintilla
emicare solet, unde Chrysoſtomus dixit: *DEVS gladium iuſtitiæ oleo
miſericordiæ inungit.* Signum igitur irati Dei fuit, ablatio concretae
imaginis, corruptio naturæ mors & poenæ ſimiles; ſed ſignum
miſericordiæ fuit amor ille, quo ſic dilexit mundum, ut daret Fi-
lium pro peccatis noſtris in mortem. Hæc illa eſt admirabilis
temperatura, cui ſimile exemplum non reperitur in orbe uni-
verſo.

ARGUMENTUM V.

A miſericordia Dei, quâ ſolâ ſervari
dicimur.

XXVII. *Si ſalvamus ob perſolutionem à CHRISTO
preſtitam non ſalvabimur gratis, & ex ſolâ miſeri-
cordiâ, quod tamen paſſim in Scripturis aſſeritur.
Gratia enim & pretium, ſive à debitore, ſive ab alio
ſolutum, ſemper pugnant. Turcicus Imperator non
dicitur gratis dimiſiſſe captivum, ſi ab alio *λύτρον* eſt
perſolutum; & ſequeretur, ſalvationem eſſe gratui-
tam ex parte CHRISTI, non ex parte DEI PATRIS,
quippe, cui ſufficiens pretium eſt exhibitum. Urget
hoc argumentum Catecheſ. Rackov. pag. 262. Oſto-
rodus pag. 211. & Gittichius pag. 90. qui apertè ſcri-
bit: nos pro Patre Clementiſſimo DEUM Optimum
Maximum Caracallam aut Neronem aliquem tru-
culentiſſimum efficere.*

XXIX. *Reſp. i. Ratiuncula hæc viciffim directe opponitur
clariffimo DEI verbo. Hoc enim paſſim conjungit, quæ Photi-
niani diſjungunt; ſubordinata eſſe docet, quæ illi pro repugnanti-
bus habent. Nam utrumq; aſſeritur, tum Christum ſemetipſum
dediſſe*

dedisse pretium redemptionis pro omnibus *1. Tim. 5. vers. 6.* tum nos gratis ex solâ gratiâ salvari, *Rom. 3. v. 4.* Proinde, cum in Scripturâ verbis nulla sit falsitas, verum erit utrumque, sine omni *divisâ* vel contradictione.

XXIX. 2. Meritum CHRISTI non opponimus misericordiæ Dei, sed justitiæ, quæ sola illud exigebat. Sicut autem justitiâ non tollit misericordiam, ita nec meritum, quo justitiæ satisfactum, eandem excludit: Nam quadruplici respectu alio dicimus gratis, & ex sola misericordia salvari. *1. Respectu decretæ satisfactiõnis;* Quòd enim Deus consilium suscepit de nostra liberatione, quòd medium invenit de missione filij, adeoque ipse salutem & salutis organa procuravit, sine omni nostro vel merito vel emptionis pretio, imò & nobis ignorantibus; hoc utique magnum dilectionis argumentum est, ut dicitur *Johan. 3. v. 16.* Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret. *Rom. 5. v. 8.* Commendat DEVS charitatem suam, quòd Christus pro nobis mortuus, cum adhuc peccatores & inimici essemus, *1. Johan. 4. v. 9.* In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit DEVS in mundum, ut vivamus per eum. *Et v. 10.* In hoc est charitas, non quòd nos dileximus DEVM, sed quoniam ipse (prior) dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

Quatuor respectus, ob quos gratis salvari dicimur.

2. *Respectu gratiæ acceptionis.* Si pro rigore justitiæ nobiscum agere voluisset DEUS, repudiare potuisset alienam satisfactiõnem, sicut innuitur *Ezech. 18. v. 20.* Anima quæ peccaverit, ipsa moritur. Ut si alius pro alio filius pro patre vel contrâ, mori vellet, in Tyrannide aut persecutione, vel victoriâ, tum victor hanc conditionem non statim accipit, sed clementiæ est, si consentiat: Quoniam ergò Deus suscepit alienum meritum, & illud nobis imputavit, proque nostro habuit, hoc ipso misericordiam suam luculenter declaravit.

3. *Respectu exclusæ justitiæ legalis.* Hoc illud principale est oppositum, quòd Apostolus Paulus semper urget: Gratiam enim & opera perpetuò opponit, *Si ex gratiâ, jam non ex operibus, & contrâ.* *Roman. 11. v. 6.* Quicumque igitur sine operibus propriis salvantur, hi gratis ex solâ misericordiâ salvantur, secundum perpetuam illationem Apostoli. At verò, qui per fidem in CHRISTI

meritum salvantur, illi sine suis operibus salvantur, Ergo manet firmum ratumque quod gratis & ex sola misericordia salvi fiant omnes credentes, licet non sine CHRIS TI merito salventur. Illæ enim particule, *gratis, ex gratiâ*, nunquam opponuntur merito & satisfactioni CHRIS TI, sed tantum legi & nostris operibus. Doctrinam igitur Apostolicam pervertunt, qui à positione gratiæ ad exclusionem meriti argumentantur, Cùm omnis gratia in merito fundetur, & salus non nisi per Christum tanquam causam non tanquam causæ præconem tantum contingat.

4. *Respectu gratiæ imputationis & infusæ fidei.* DEUS enim non modo Filium ex gratiâ misit, ejusque meritum acceptavit, sed illud etiam ipsum ex gratiâ imputatur, & fidem sine nobis, in nobis generat, id quod maximæ misericordiæ & benignitatis argumentum est, de quo Psalmi^{ca} canit, *Psal. 32. v. 1. & Apost. Rom. 4. v. 9.* Hunc respectum Photiniani tollunt per sua principia, quia fidem non DE I donum speciale esse statuunt, sed ex libero arbitrio proficisci cum Pelagianis autumant,

Photiniani
misericordi-
am Dei e-
nervant.

XXX. 3. Photiniani dum misericordiam DE I defendere volunt, prorsus illam tollunt & abnegant. In operibus enim spem collocant, & non nisi per opera salutem dari contendunt, & quidem ex merito, ut Ostorodus docet in instit. pag. 261. Jam verò quid salutis gratiæ, & DE I misericordiæ magis est contrarium, quàm meritum operum? Annon perpetua apud Apostolum est oppositio inter gratiam & meritum, fidem & opera, Evangelium & Legem? Quid clarius his verbis Rom. 4. vers. 4. *Ei qui operatur merces, non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum.* Et Rom. 11. v. 6. *Si ex operibus, jam non ex gratia.* Stat ergo firmum: *Qui opera salutis causam constituit; DE I gratiam & misericordiam tollit.* Antecedens Photiniani assumunt, ideoque consequens à se nullâ ratione amoliri queunt. Et sanè miranda est hinc Satanæ impudentia, quod hominibus persuadere conatur, meritum Christi sanctissimum pugnare, sed opellas & merita hominum non pugnare cum DE I misericordia. Cùm Apostolus rem planè invertat, & contrarium

trarium ubiq; defendat, sanguinem Christi includendo, & opera quævis ex actu salvationis excludendo.

XXXI. 4. Similitudo de Imperatore Turcico aliena est, nec quadrat. Quod ut intelligatur sciendum, quòd duplex sit perolutio *λύτης* ut est captivitas; *Quidam* enim in carcere tenentur per vim ab hoste, sine sua culpa, quæ *captivitas hostili* vocari potest: *Quidam* tenentur per jus à iudice ob peccata præcedentia, & hanc *captivitatem judicalem* nuncupamus: Qui ab hoste tenentur, non dimituntur gratis, si pro iis solvatur pretium; Nam in totum satisficit Tyranno, quantum exigit, ideoque nihil gratiæ ibi concurrit. Qui autem vigore legum captivi tenentur à iudice ob sua delicta, gravem pœnam promerentia, illis exhibetur utique magna gratia, si iudex alienam satisfactionem recipiat. Sic enim remittit de rigore, siquidem partem pœnæ imponit delinquenti ipsi, partem verò alij intercedenti: Cùm tamen strictum jus postulet, ut totam pœnam subeat is, qui solus peccavit. Exempli gratiâ: Sit Lex lata de effodiendo utroque oculo, qui coramiserit adulterium; Jam si alius pro adultero intercedat, & oculum illius loco amittere velit, tunc quidem satisficit Legi, sed tamen non sine Judicis gratia, dum pœnam partitur inter delinquentem & ejus amicum: Ut igitur hæc applicemus, captivi nos omnes sumus, sed non absque propria culpa; verùm ob peccata nostra. Pro his licet CHRISTUS satisfecerit, tamen misericordiæ indicium est, quod DEUS iudex alienum *λύτην* acceptaverit. Imò & alia sunt dissimilitudinis membra, quæ omnia hoc pacto copulamus. 1. Imperator Turcicus hostis est, qui pecuniæ inhæret; DEUS iudex, qui suæ satisfactum vult justitiæ. 2. Captivi à Turca carent culpa; sed nos in culpa sumus, & Deo iudici pœnas debemus, quæ non sunt nuda & communia debita, ex sola creditoris voluntate pendencia, sed ad naturalem & immutabilem Dei justiciam in lege declaratam respectum habent. 3. A Turca capti tenentur per vim; nos in captivitate hæremus per maledictionem legis & secundum tenorem justitiæ. 4. Turca postulat tantum pecuniæ: DEUS minatur pœnas ipsis delinquentibus, quas si remittit, alienam satisfactionem accipiendo, gratiam suam hoc ipso luculentam facit.

Deus male comparatur tyranno Turcico.

5. Tur

5. Turca consilium de alienâ persolutione non inuit, nec ex eo gratiâ satisfactorem excitat: Deus autem de redimendo genere humano consultavit, & ex merâ dilectione filium misit in mundum, ideoque gratiâ hic concurrit, quamvis ibi locum non inueniat. Ex quibus omnibus manifestum evadit, malè in hoc casu comparari dimissionem Turcicam & justificationem nostram.

XXXII. 5. Si ab hominibus ad DEUM, ab humana ad divinam condonationem argumentari velimus, tum sequetur, DEUM absque omni poenitentia & fide, pro nuda sua voluntate ut alius quispiam creditor secularis, peccata posse remittere, quod tamen toti Scripturæ est contrarium. Quamvis enim homo homini sine omni satisfactione culpam queat dimittere, quo minus tamen à Deo fiat, tria obstant.

1. *Iustitiæ immutabilitas.* DEUS enim severus iudex est, qui delinquentes non dimittit impunitos. Nam culpam poena semper sequitur, quam delinquens ipse subire debet, pro rigore justitiæ, sed DEUS eam filio suo imposuit, per magnitudinem misericordiæ.

2. *In corrupta DEI veritas.* Dixit DEUS: *Quacumq; die comederis, morte morieris.* Hic quid post culpam futurum sit, indicitur & prædicatur. Jam si DEUS peccatum protinus remisisset, absque reatu mortis & satisfactione, falsum utique prædixisset, & veritas ejus haud consisteret.

3. *Intemerata legis auctoritas.* Hujus summa est, *Fac & vives; Ni feceris, maledictus eris.* Jam ut DEI essentia, sic & sententia lege patrefactâ, est immutabilis. Quare cum homo peccat, hoc ipso legis maledictionem protinus incurrit. Quisquis ergo dicit, DEUM ex nudâ voluntate peccata remittere sine omni satisfactione, hoc ipso legem DEI tollit, omnemque ejus auctoritatem enervat. Et hæ sunt illæ causæ, cur DEUS non largiatur veniam sine prævio *λύτρος*, quod tamen in vulgari debito fieri potest, & nonnunquam contingit; ideoque omnes Photinianorum illationes à similitudine humanæ remissionis aut dimissionis petitiæ, nervis carent, & nihil concludunt.

XXXIII. 6. Pro meliori intelligentiâ argumenti, & responsionis

sionis nostræ notandum est, quod vox gratiæ sumatur. 1. ἀπλῶς
 vel absolute, respectu sui esse, quo pacto nihil est aliud, quam
 essentialis Dei proprietas. Cum reliquis attributis simplicissimi
 quiddam πρὸς αὐτὸ adeoque idem cum Dei omnipotentia, sapientia,
 sapientia, iustitia, nempe quoad ἑστίαν vel essentiam, quamvis
 ratione κατηγορησῶς vel prædicationes identitatem istam non
 admittat. 2. ἁπλοῦς relative quatenus ad extra progreditur,
 quo pacto vox illa πολύσημο, & significat. 1. Gratiæ crea-
 tionis, qua DEUS nos homines condidit rationali anima præ-
 ditos: quæ tamen acceptio catachrestica & impropria est.
 2. Gratiæ conservationis, quæ res creatæ à Deo clementer susten-
 tantur, adeoque nihil est aliud, quam universalis providentia,
 de qua Act. 27, ver. 25. 28. Paulus loquitur. 3. Gratiæ revelatio-
 nis, qua Deus voluntatem suam partim in lege; partim in Evan-
 gelio manifestavit, quæ revelatio imprimis per Christum con-
 tigit, uti docetur Johan. 1, ver. 16. 18. Lex per Moysen data est,
 Gratia & veritas per Jesum Christum facta est. Deum nemo
 vidit unquam. Unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse e-
 narravit. 4. Gratiæ vocationis, per quam revelatum verbum in
 universo mundo prædicatur, omnibus gentibus annunciatur,
 & Sacramentis ceu quibusdam sigillis fortissime obsignatur.
 5. Gratiæ renovationis, quæ complectitur illustria pietatis do-
 na, quibus peccati corpus destruitur, caro compefcitur, ut abje-
 ctis secularibus studiis in sanctitate vitæ ambulemus. De his
 sermo sit Roman. 12, v. 6. Habentes donationes secundum grati-
 am, quæ data est nobis, &c. 1. Cor. 15, v. 10. Gratia ejus in me vacua
 non fuit. 6. Gratiæ Salvationis, vel quod idem est justificationis
 & electionis, quoniam hæc omnia easdem causas habent. Et
 hæc est illa gratia, quam hic intelligimus, quæ satisfactionem
 minimè excludit. Nam gratuita quidem est; non tamen abso-
 luta, sed in merito Christi fundata. Hinc dicimur electi in
 Christo, Ephes. 1, v. 4. in quo & benedicimur v. 3. & accepti red-
 dimur, v. 9. In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus,
 v. 7. in quo iusti sumus 2. Cor. 5, v. 21. & salvamur Act. 4, v. 12. qui-
 bus adde Rom. 3, v. 24. 6. 4, v. 16. 1. Cor. 1, v. 4. 5. Galat. 2, v. 21. Eph. 2,
 vers. 5. 8. 9. Atque hæc gratia idem est, quod misericordia, ut

Vox gratiæ
 quot modis
 accipiat.

D

pa:et

patet ex Ephes. 2, versiculis 4. 5. 7. cum S. collatis. Illa Meritis & operibus nostris semper opponitur, non autem sanguini & satisfactioni Christi, unde sequitur, quod gratis salvamur, & ex gratia, quoad nostra merita, sed non absolute quoad meritum Christi. Confundunt igitur contraria cum relatis. Putant Dei gratiam & Christi satisfactionem sibi contrariari invicem, cum tamen arctissime conjuncta sint, quod patet vel ex unico Apostoli aphorismo Rom. 3, ver. 24. Nunquam hoc fieret? si contraria essent. Hæc enim se tollunt sed relatorum unoposito, statim ponitur & alterum, quare cum gratia Dei & merito Christi se mutuo respiciant, a deoq; relata sint, vitiosum sit oportet Photinianorum argumentum, quando à positione gratiæ ad exclusionem meriti concludunt.

Exceptio.

XXXIV. Verùm excipiunt; *Quicquid dicatur, manet hoc, quod si principalis finis mortis Christi fuit, ut divina satisficeret justitiæ, non tam nostri, quam sua causa Christum Deus in mortem dedit, ut nimirum summi debitum reciperet. Vbi vero munificentia? ubi summus ille amor Dei in nos? Nullus hic est respectu ere alieno obstruendi, nisi quis de suo jure cedat, & exactionem satisfactionis, à quocunq; illa proficiatur, relinquat* Gittich. p. 5, Socinüs par. 3. c. 2. pag. 237. 241.

Responsio.

Resp. 1. Inò invertemus argumentum. Nam propter quod nunquam tale est, illud magis est tale. Si ergo Deus Christum in mortem dedit, ut suæ justitiæ satisficeret; Hanc verò satisfactionem voluit, ut salvâ justitiâ nobis possit reconciliari, utiq; Christum magis nostri, quam sui causa in mortem dedit. Ab ultimo enim fine vel ad ultimum proximè accedente (quia omnium ultimus est gloria Dei, Proverb. 16, v. 4. magis quam ab intermedio sit denominatio & judicandæ actiones, Deo certè nihil accessit, nec sui causa satisfactionem postulavit, sed unice propter nos. Quia enim maledicti eramus per legis sententiam, erat illa maledictio per mortem filij prius expianda, ut æternum salveremur.

2. Quod de Creditore addit, verum illud de privato & pecuniario non item de publico & judiciario, ut ita loquar, hoc est,

est, de vindice legis. Extractore & justitiæ ex officio suo. Hic enim si peccatoribus non indignetur, nec poenam imponat, hoc ipso iniquus est, non munificus. Interim si boni publici causa partim rationem monstrat; quâ legibus satisfiat, & salutem debitoris consuli queat, partim de suo redemptionis pretium & satisfactionem præstet, tunc & justus & munificus unâ ac misericors merito nuncupatur; id quod ad nostram questionem commodissimè sic applicari potest, ut & Justitiæ & misericordiæ Laus DEO tribuatur, nempe quod ex justitiâ nobis indignatus fuerit, ex misericordiâ de redimendis nobis cogitaverit, imò ut redemptio fieret, ne quidem proprio filio percerit.

XX XV. Instat Gittichius pagio. 91. *Sordes cum maxima stultitia conjunctæ sunt, non munificentia, donare alteri quidpiam quod statim ab ipso recipias. Quis me non delirum ac ab omni ratione alienissimum diceret, si a perita crumena meâ juberem debitorem meâ pecuniâ mihi solvere? Annon præstaret, sine crimine stultitia, quod per istas deliras ambages facio, statim ipsi debitum condonare?* Instantia.

Resp. 1. Chrysostomi dictum fuit; *Magnum est periculum, Solutio, res fidei humanis committere rationibus.* Nihil ergo curamus hanc instantiam, cum præter rationis cæcæ figmenta, & phantasias nihil nervorum habeat. Non sunt cogitationes DEI ut hominum Esa. 55. v. 8.

2. Delirant, qui delirium appellant, si quis debitori monstrat alium, qui velit & possit pro ipso solvere id, cui solvendo ipse par non est, & qui absque solutione salvis legibus dimitti nequit. Ita verò Christus à Deo nobis datus est, ut nostri loco daret redemptionis ἀντίλυτρον 1. Timoth. 2, vers. 6. & propitiator esset pro peccatis nostris 1. Iohann. 4, vers. 10. Salutare hoc DEI consilium & admirandum justitiæ amorisque temperamentum, quod in Scripturis passim inculcatur, Phoriniani scelesto ore nuncupant delirium, sed increper te DEUS, Sathan, Aliud est ex propriâ crumena

pro alio solvere, & statim ad se idem recipere. aliud est iudicem ex gratia monere & movere alium, ut pro debitore solvat. Hoc delirans non est, sed miserantis & benevoli.

3. Stultum sordidumve non foret, si princeps clementiam impulsus ex suo arario daret pecuniam reo, ut multam debitam solveret bono publico. Qui ergo stultum esse dicitur, cum Deus idem facere statuitur; Nempè quia sapientia Dei stultitia est mundo.

ARGUMENTUM VI.

Ab autore reconciliationis,

XXXVI. Deus ipse autor est reconciliationis per Christum facta, imò nos sibi ipsi reconciliavit, 2. Cor. 5, ver. 19. Col. 1, v. 20. Ergo absolum est dicere, Christum nobis placasse iram Dei, suamq; satisfactione Deum nobis propitium reddidisse Ostorodus in Institut. pag. 212.

XXXVII. Resp. 1. Nonnulli invertunt argumentum hoc modo: Si Deus nos sibi ipsi reconciliavit, tunc & Christum nos sibi; Patriq; reconciliasse sequitur; Quia quæcunq; facit Pater, filius pariter facit Iohann. 5, ver. 19. & Christus inquit, Omnia tua mea sunt, Ioh. 17, v. 10.

XXXVIII. 2. Vicissim disjunguntur, quæ Scriptura copulat, videlicet Deum nos sibi reconciliasse, per sanguinem & meritum Christi, Hoc enim dicitur Rom. 5, v. 10. Reconciliati sumus per Christi mortem filij eius ver. 11. Per Christum reconciliationem accepimus. Ephes. 2, ver. 4. Deus cum essemus mortui in peccatis convulsicavit nos in Christo, ver. 17. Christus reconciliat ambos DEO, per crucem interficiens inimicitiam in semetipso. In hisce dictis nostra reconciliatio expressè partim dilectione DEI, partim merito Christi accepta fertur. Idem;

Ideoque illa non sunt opponenda, sed pro subordinatis habenda. Sunt hæc relata non contraria. Quare uno istorum relatorum posito, etiam alterum poni, non tanquam contrarium removeri debet. Et sanè ex hisce & similibus Photinianorum argumentis nos firmissimè concludimus, ipsorum doctrinam, prorsus non esse Apostolicam & divinam, eò quòd modum inferendi Biblicum semper invertunt, & cùm Scriptura ab unius processione ad alterius quoq; positionem progreditur, illi contrario modo remotionem & negationem colligunt. Cùm enim legunt, *Deum nos dilexisse, & sibi reconciliasse*, mox Christi meritum omne putant exclusum. Cùm tamen Scriptura includat, *Deiq; dilectionem & nostram reconciliationem in Christo fundatam esse passim doceat.*

XXXIX. 3. Reconciliatio nostra dupliciter considerari potest. 1. Ratione *Consilij vel causæ primæ.* 2. Ratione *executionis vel causæ meritorie.* Quod spectat *Consilium* de facienda reconciliatione, istud Pater ex mera misericordiâ iniit, qui etiam nostri causâ Filium misit, ut ita redemptionis nostræ initium Deo Patri, tanquam causæ omnium prima meritò acceptum feratur. Rectè igitur nos sibi reconciliasse dicitur, quoniam reconciliationem nostram procuravit, & media ejus invenit. Quod verò spectat *executionem & causam meritoriam*, hic Christus excludi non debet. Nam eo sine missus est à Patre, & non alio, quàm ut consilium ipsius de facienda reconciliatione exequeretur, tùm agendo, tùm patièdo, quod ipsum promptissimè & plenissimè præstitit: Quo respectu meritorio non Pater sibi, sed Patri Filius nos reconciliavit: Hæ sunt duæ causæ subordinatæ, quæ si divellantur, reconciliatio tollitur. Pater enim nos sibi reconciliavit, non per nudam acceptionem, sed mittendo Filium; Filius autem nos Patri reconciliavit patièdo, per crucem & sanguinem, quod probè notetur. Sic enim ipsum meritum luculenter exprimitur; quòd reconciliator sit Christus *Et Patri, & Filio recon-* non tantùm salutis modum annunciando, sed pro nobis mori *ciliatio no-* ponendo. Atq; sic utriq; personæ tum Patri tum Filio, nostra *stra adscri-* reconciliatio assignatur, *Patri ut causæ primæ & remotæ; Filio bitur, sed* *D 3* *ut diversore-* *speciè.*

ut causa meritoria & propinqua. Patri quoad consilium; Filio
quoad executionem, Patri quia medium reconciliationis dedit,
Filio, ut ipsi mediator & redemptori; Patri *καὶ πρώτος* vel origina-
liter, Filio ob *ἵλασμον* vel meritorie. Indicatur hoc in illis ipsis
Scripturae testimonijs, quae pro se citat Ostoradus ut 2. Cor. 5. post-
quam Apostolus dixit ver. 19. Deum reconciliasse sibi mundum, simul
addit, in Christo. Et postmodum subiicit ver. ultim. Eum, qui non
noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur iustitia Dei in
ipso. Audis, Apostolum manifeste indicare, Deum reconciliasse
quidem mundum ut causam primam, sed per Christum, non ut
Prophetam & legatum per nudam praedicationem, sed quatenus
ipsum fecit peccatum, hoc est, omnia nostra ipsi velut victimae
propitiariae peccata imposuit, adeoque nostro loco pati & mori
debuere. Idem docetur Coloss. 1. ubi Patri vicissim ut causae pri-
mae nostra redemptio adscribitur v. 12. 13. sed mox additur causa
meritoria v. 14. Transiit nos in regnum Filij sui, in quo habemus Redem-
tionem, quo modo & medio? *Ἰν ἡμῶν ἁμαρτίαις*. Per sanguinem
ipsius vicissim v. 20. dicitur: Placuit Deo Patri per Christum reconcili-
are omnia in ipso, per sanguinem crucis ejus v. 22. per mortem. Vides hic
perpetuam causarum subordinationem, & gratiae divinae cum
Christi merito & sanguine copulationem, ut ira crassissimus sic
Elenchus, ab unius relati positione ad alterius exclusionem ar-
gumentari velle. Nos brevissime dicimus Causa efficiens non sol-
vit meritoriam & finalem. Deus ex misericordia, tanquam causa
prima misit Filium suum, in hunc tamen finem, ut iram ejus ad-
versus peccata nostra placaret.

ARGUMENTUM VII.

Ab humana debitorum dimif-
sione?

SL. Si Deus non nisi intercedente satisfactione remisit
nobis peccata nostra; nobis quoque idem facere erit inte-
gram, praesertim quia jubemur Deum imitari in condonan-
dis

dis proximo peccatis Matth. 18, 27. *Quare nisi prius nobis satisfiat, non remittamus proximo, id quod tamen est contra admonitiones Apostolicas de benignitate & misericordia.* Ephes. 4, v. ult. Cap. 5, v. 1. Uritur hoc argumento Socinus part. 3. c. 2. p. 242. 243. Osfordus contra Tradel, p. 212. & pag. 213. Gittichius in Epist. discept. p. 7.

XL I. Respond. 1. Iterum committitur Elenchus oppositorum, siquidem divelluntur conjungenda, & opponuntur subordinata. Utrumque enim in Scripturis dicitur; *tum* Christum, pro nobis pretium perfolvisse, *tum* peccata gratis remitti, & in hac gratuita condonatione nos Deum imitari debere. Est igitur remissio gratuita *non* respectu nostri, non absolute respectu Christi.

XL II. 2. Dimissio humana sic est gratuita, ut tamen quidam satisfactioni simile includat. Et hæc deprecatio & veni-
petitio ex parte offendentis. Ut enim offensus in remittendo: Sic offendens in deprecando debet esse facilis & paratus. Ita-
monet Salyator Matth. 5, vers. 23. & 24. *Relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo.* Et Matth. 18, vers. 16. *si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum?* Ut igitur offensam remittere debent homines, post factam correptionem & deprecationem, quæ est satisfactionis loco, si vox hæc sumatur generalitatem pro qualibet iusta reconciliationis causa, modòve; ita & Deus condonat nostra debita, quoniam præcessit intercessio & satisfactio Christi. Gratuita igitur venia non excludit omnem conditionem; omnemque intercessionis & satisfactio-
nis respectum..

XL III. 3. Argumentum nervis caret *ob maximam Dei, hominumque disparitatem.* Deus in remittendis peccatis non habet respectum nudi creditoris, sed potius iustissimi iudicis. Neque enim putandum est, Deum peccata non averfari, non punire, sed æquæ affectum esse erga peccata & non peccata. Absit hoc à Deo iustissimo, cujus natura est ipsa iustitia; cujus Lex est immota & invariabilis; cujus comminationes sunt veraces & im-

Remissio
humana a
liqua satis-
factioni si-
mile inclu-
dit.

In condonã
do magna
est dispari-
tas Dei &
hominum.

immutabiles. Quando igitur homo peccat in Deum, tum of-
 fendit ejus justitiam, violat leges, incurrit minas, & ante tribu-
 nal sistitur. Ubi Deus certè tanquam justus judex sine omni sa-
 tisfactione debitum condonare, & peccatorem impunitum
 dimittere nequit; nisi seipsum negare, legem suam ipse tolle-
 re, imò minas verbumq; suum mendacij arguere velit. Omnia
 hæc quoad homines cessant, nec locum inveniunt. Nam homo
 non est prima justitiæ regula, non principaliter contra ipsum,
 sed potius in Deum, dilectionem proximi præcipientem delin-
 quitur; non habet rationem personæ publicæ aut Magistratus,
 sed privati; non extat Lex aut mandatum de exigenda satisfacti-
 one, sed potius contrarium. Homines æqualis sunt condi-
 tionis, & alter alterum sæpius offendit, ideoque sine satisfactione
 remittere potest imò & debet, ob præceptum Domini. Deus
 autem nihil nobis debet, & causas prægnantes habet, cur debi-
 tum absque λύτρω dimittere tum nolit, tum nequeat. Declarari
 hæc possunt similitudine judicis, hic quâ privatus, injurias re-
 mittere potest, sed quâ judex, nocentem sine satisfactione ab-
 solvere non potest. Quî ita? quoniam sic violaret justitiam,
 transgrederetur leges, & mendax foret in cominationibus.
 Jam verò Deus in Scripturis se judicem profiteretur, qui ad tri-
 bunal vocet omnes delinquentes, eosque vi legis suæ puniat
 nec antequam satisfactum sit justitiæ suæ & legi, dimittat.
 Quare hinc luculentum fit, aut pœnam debere infligi, aut satis-
 factionem interponendam esse. Iniquus enim foret judex, si
 reum ad tribunal delatum absolveret, nullumq; supplicium di-
 ctaret. Quæris; Quî ergo Deum imitari possumus in condonatione de-
 licitorum, si ille satisfactionem urget, nos autem non urgere debemus? Huic
 quæstioni satisfaciæ quartum responsonis membrum, quod
 nunc addimus.

XLIV. 4. Distinguendum est inter misericordiam ipsam &
 misericordiam modum. Deus in remissione peccatorum misericors
 est, hoc modo dum alienam satisfactionem recipit, quia eam
 ipse procuravit, & à nobis nihil exigit, nos ergo debemus in
 hoc Deum imitari, uti præcipitur, Luc. 6. v. 36. Estote misericor-
 des, sicut & Pater vester misericors est. Hic ad virtutem ipsam ad-

Aliud est i-
 psa miseri-
 cordia aliud
 certus miseri-
 cordiæ
 modus.

admonemur, sed non ad virtutis modum; Est D E U S misericors erga homines, alio tamen modo, quam homines. Aliàs si similitudo illa præter rem ad modum rei extendatur, tum sequeretur, & homines debere filios suos pro alijs in mortem tradere, quod tamen est prohibitum. Præter hoc & in illo D E U M imitari debemus, ut debitum gratis remittamus, ex parte debitoris, Ut enim nobis condonantur peccata gratis, sine omni nostro merito, sine omni satisfactione propria, sic & nos adfecti esse debemus erga proximum. Proinde illa conformitas cum D E O in tribus consistit.

1. In re, ut nempè misericordes simus & prompti ad remittendum, sicut & D E U S misericors est. 2. In rei conditione hac, ut remissio sit gratuita ex parte debitoris, ut ab ipso nullum λόγος vel pretium exigamus, sicut & nos sine operibus à D E O justificamur. 3. In sinceritate remissionis, quod non debeat esse simulata, sed ex sincero, ingenuoq; animi adfectu profecta, uti CHRISTUS disertis verbis docet in ἡτοιμασθὲν parabolæ Matth. 18. v. 35. Sic & Pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisq; fratri suo ἡ τὸν καρδίαν, de cordibus vestris, hoc est, sincere & sine falo. Qui verò istam conformitatem latius extendit ad excludendam satisfactionem omnem, sive propria sit sive aliena, is, 1. ἀπὸ γρηγοριῶν, imò contra Scripturam loquitur. 2. Principium petit. 3. Rem eum rei modo confundit & 4. Omne discrimen inter humanam & divinam debiti condonationem tollit, quod absurdum. Satis imitatur D E U M, si gratis & promptè remittamus; maneat verò ista differentia, quod cum Deus iudex sit, alienam satisfactionem jure urgeat, nos autem, quia privati sumus, nihil quicquam postulare possumus imò nec debemus ob expressum Dei mandatum, Sunt ista similia in tantum, non in totum, ex semisse, non ex asse; quoad rem, non quoad omnem modum: Certo respectu, non quoad omnia & simpliciter.

Quomodo
possimus Deo
conformari
quoad misere-
cordiam.

XLV. Sed ex mente Socini sic excipit Gittichius p. 49. Annon si vestram sententiam sequamur, potuisset debitor ille contra Regem excipere? Domine tu quidem remisisti, sed tum demum, cum alter tibi pro me satisfecit; Inveniat quoq; iste conservus meus, qui pro illo tibi satisfaciat, & omnia ipsi remittam. Vides quæ monstra vestra sententia nobis pariat?

XLVI. Respond. 1. Noti sunt Canones de parabolis 1. Theolo-

E

gia

Canones de
parabolis.

gi. *parabolica non est argumentiva.* Si ergo fidei suæ Photiuiani nullas habent firmitiores rationes, quam parabolæ applicationes, eas quæ satis violentas, certè fundamentis levibus & ruinosis inniuntur. 2. Parabolæ extra scopum principale non sunt extendendæ. Docet hoc *Chysostronus* in Commentario super caput 9. Epistol. ad Roman. Illud, inquit, ubiq; in adductis exemplis servari oportet, ne illa ad quevis probanda sumamus, sed electo eo quo adducta sunt usu, & ob quod usurpata sunt, reliqua omnia sinamus. Et super parabolam de denario Matth. 20. Non oportet in parabolis nimia in singulis verbis curâ perangi; sed cum, quid per parabolam intendatur, didicerimus, inde utilitate collectâ, nihil ulterius anxiori conatu investigandum. Cojus regulæ si memor fuisset Socinus, vanitatem suæ consequentiunculæ procul dubio ipse animadvertisset. Nam si ex quovis quidvis liceat colligere, pari modo concludam, omnes facinorosos esse impunitos dimittendos. Ut enim illi servo in parabolâ omne debitum dimissum est, tantum quia rogabat Dominum, ita si reus coram iudicio veniam petat, mox sine supplicio dimitti deberet, vi hujus parabolæ. Tales consequentiæ plures recti possent, quas tamen ex textu non fluere, & præter scopum CHRISTI tantum extogitari, tam stupidus quis est, quin videat?

Scopus Pa-
rabole
Matth. 18.

XLVII. Proinde ut de genuino parabolæ istius scopo aliquid addamus sciendum est. 2. Quod CHRISTI propositum ibi non fuerit Redemptionis mysterium exponere, sed tantum nos officij nostri commonefacere voluit. *Occasionem* præbuit Petrus, quando v. 21. Domine quoties in me peccabis frater meus & dimittam ei? Respondet CHRISTUS: Semper & quoties precatur veniam, id quod per parabolam declarat à rege, servo suo magnum debitum condonante. Ubi tria in primis gratuitæ dimissionis motiva adhibet. 1. Ut imitemur DEUM, regem cælorum, Patrem nostrum. 2. Ut legem naturæ servemus, secundum quam aliis facere debemus, quod nobis fieri volumus, quod respexit CHRISTUS vers. 33. Nonne oportuit & se miserevi conservi tui, sicut & ego tui miserus sum? 3. Ut gravissimum supplicium evitemus, alias enim futurum est; ut ne DEUS quidem peccata nobis dimittat sicut & promissionem servo factam, de remisso debito, ob immisericordiam ejus ratam.

BOL.

non habuit, quod patet ex *vers. 32.* Ubi dicitur: *Es iratus Dominus ejus, tradit eum tortoribus, quoadmodum redderet universum debitum.* Unde liquidum sit, quod cum *vers. 32.* Rex dicitur totum debitum dimis-
sisse, id non de facto ipso, sed de spe remissionis per promissionem
facta intelligendum sit. Hæc omnia si ad Christi scopum appli-
centur, nihil sequitur aliud, quam nostri esse officij condonare
proximo, si spem veniæ in Christo factam velimus habere ratam,
ad effugiendum supplicium. Sic ergo Christus ad rem ipsam nos
admonet, rei modum verò ex parte DEI nequaquam exprimit,
an nimirum DEUS per vel citra satisfactionem remittat debitum;
sed hoc aliis ex Scripturis addiscendum est, ubi clarissimè illud
asseritur. Quare sic exponi debet illa parabola, ne impugnentur
alia Scripturæ testimonia, Christi satisfactionem astruentia. Nec
enim sequela firma est à silentio ad negationem. Quamvis in ista pa-
rabola fileatur de Christi merito, non tamen ob id negari debet.
Aliàs sequeretur, sine Christo, sine omni ad sanguinem ejus re-
spectu fieri remissionem, quoniam ne quidem verbulo vel Chri-
sti vel sanguinis sit mentio; sed dicitur tantum Regem ad servi
petitionem statim dimisisse debitum. Illud verò consequens est
contra universam Scripturam. Ergo & antecedens, ex quo istud
sequitur.

XLIIII. 3. Si servus ille Photinianus fuisset, Regem suum
isto pacto eludere potuisset. Sed tum nondum innotuerat nova
fraus & sophisticatio Socini: Interim istam exceptionem planè
frivolam esse, inde patet, quod servo facta Regis, homini judicia
DEI non liceat in dubium vocare, aut ob illa exoptulare: *ò Homo
tu quis es qui respondeas Deo, inquit Apostolus? Rom. 9. v. 20.* si quis er-
go præsumat cum DEO in iudicium intrare, meritò damnabitur
& responsum hoc accipiet: *Annon tibi mandatum est, ut proximo poten-
ti des veniam? Annon ego Deus & Creator sum, cui debes obedientiam? An ig-
noras legis meæ fulmen quod vibro in omnes præfractos peccatores? Deus ego
sum, qui me ipsum non nego, nec justitiam meam violo, ideoq; satisfactionem
jure urgeo. Tu autem servus es & ipse in multis offendis: proinde sine satis-
factione proximo, ut mandavi condonare debes. Quod si non feceris tortoribus
eternum te cruciandum tradam.* Hic finis & fructus est exceptionis
Sociniani.

ARGUMENTUM IIX.

Ex regula justitiæ Divinæ, Ezech. 18.

versu 4, 20.

XLIX. Hæc ita habet: *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Jam verò si dogma de satisfactione obtineat, tum sequitur, homines delinquentes dimitti, & Christum innocentem puniri, quod aperte pugnat cum regula justitiæ,* Ostorod. p. 213. Socinus 3. p. 253. Gittichius p. 1. & 2.

L. Respond. 1. Rursus Scriptura Scripturæ opponitur, Nam in illa utrumque asseritur; tum animam peccantem puniri, tum CHRISTUM innocentem pro nobis esse mortuum. Quare hæc *ἵνα δὲ ἀλλὰ* erunt, non *ἐναντία*, ideoq; conciliari debent non inter se committi.

*Sæpe puni-
tur non tan-
tùm anima,
quæ peccavit
sed etiam
alij.*

LI. 2. Non desunt exempla, ubi non tantùm anima ipsa, quæ peccavit, sed & alij, culpæ autorem propinquitate attingentes, per se tamen ejus non participes, secundum arcana DEI judicia puniti sunt. Sic tota familia & omnis suppellex Achan flammis exusta est, *Ios. 7. v. 24.* & ob ejus peccatum totus populus Israeliticus punitus, de quo conqueruntur *Ios. 22. v. 20.* Omnem substantiam Core & quicquid ad eos pertinebat, ne quidem puerulis & infantibus excepit, absorbet vorago *Num. 16. v. 32.* Huc spectat locus *Esa. 14. v. 21. Preparete filios occasione in iniquitate patrum suorum.* Adde infantes per sævitiam Herodis & in utroque excidio Hierosolymitano extinctos: filiolum Davidis ex Bethseba susceptum, & ob patris adulterium vitâ privatum *2. Sam. 12. v. 14.* ut & filios Saulis qui propter parentis velavi Tyrannidem, adversus Gibeonitas exercitum suspensi sunt *2. Sam. 21. v. 35. 6. Et 9. Eoz, ipse placatus est DOMINUS vers. 14.* Licet verò non fuerint simpliciter innocentes, attamen culpæ Saulis, nimirum Tyrannidis, ob quam

quam suspendebantur, non erant participes, Vide in super *Deus*, 13. v. 15. ubi totæ civitates ob delectum quorundam gladio consecrantur. Ad hæc & similia exempla respondere coguntur ipsi etiam Photiniani, & sit inde manifestum, quòd Ezechielis regula, quandam patiat exceptionem, nec strictè adeò intelligenda sit. Nonnulli huc referunt exemplum vitij originalis. Si enim Adæ lapsus potuit imputari omnibus posteris citra læsionem justitiæ, quantumvis eum non ipsi commiserint, nec ad similitudinem prævaricationis Adæ peccaverint. *Rom. 5. v. 14.* tum utique *Deus* etiam iniquitates nostras absq; justitiæ diminutione *CHRISTO* imponere potuit, imprimis cum in se illas volens receperit.

LII. 3. Historiæ Romanæ confirmant, quosdam & vice & causâ aliorum mortem oppetiisse, hoc est, morte sua mortem aliorum prævertisse, & vitam servasse, referente *Pareo* in Epist. ad *Rom.* pag. 529. Exercitu periclitante *Decius* consul oraculi monitu in hostes sese conjecit, pro exercitu salvendo. Cui alioqui pereundum fuerat. *Curtius* periclitante patriâ ob pestem, ejus causâ & loco in specum se præcipitem dedit, ut malum averteret. Tres *Curij* & duo *Horatij* pro patriæ libertate duello occubuerunt. Nisus apud *Virgilium* pro *Euryalo* socio à *Volscente* interfici voluit. *Codrus* Atheniensium Rex hostium gladiis ultrò sese objecit pro regno. *Meneceus* ut *Thebarum* patriæ saluti consuleret, seipsum confodit, confossum ad hostes de turbavit. Et sanè *Rom. 5. v. 3.* expressè dicitur, aliquem pro altero mori posse. Quamvis verò in his exemplis 1. alter pro altero non puniatur, 2. nec satisfaciatur, attamen hinc discimus, 1. non simpliciter à regula justitiæ deviare, si quis pro alio, 2. in his exemplis particulam *P A O* non commodum, sed vicem notare.

LIII. 4. Distinguiamus inter strictum jus & æquitatem. Est illa regula stricti juris, quæ nihil derogat æquitati & moderamini *Strenuiss*, in Evangelio patefactæ. Judex si rigorem justitiæ adhibeat, tum delinquentem ipsum ad pœnas rapit, nec alienam satisfactionem accipit: Interim sine injustitiâ quidpiam remittere potest, ut severitas mutetur in æquitatem, quando vel in totum recipit solutionem alienam, vel pœnam patitur inter delin-

Quidam aliorum vice mori sunt.

Disting. inter strictum jus & æquitatem.

quentem & intercedentem. Jam ut hoc applicetur, dicimus illum Prophetæ aphorismum esse legalem & stricti juris, ubi semper valet: *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur*: Ut vero Lex non tollit Evangelium, sic legales sententiæ, non sunt opponendæ Evangelicis. Ex quibus discimus, DEUM Patrem ex sua bonitate misisse Filium, ut pro nobis daret precium redemptionis, Breviter ergo & summam dicendo; Anima peccans ipsa moritur, ex *judicio stricti juris, & foro humano, & divino secundum legem*; pro anima peccante CHRISTUS moritur *ex judicio æquitatis, & benevolenti consilio Trinitatis secundum Antiquitatem Evangelij*. Illud rigorem, hoc amorem judicis ostendit, quod ipsum paucis complexus est Dn. D. Hunnius p. m. tract. de justif. Tom. 1. colum. 557. *Regula hæc est justitiæ divinæ, si illa æstimetur ex ultimo rigore suo, quando sine misericordiæ adjunctione pensatur, ut videre est in lapsis Angelis, at in mysterio redemptionis nostræ hæc justitiæ temperatur bonitate Dei &c.* Quare ut misericordia DEI non tollit ejus justitiæ, ita hoc opus misericordiæ, quo Filius pro nobis satisfecit, justitiæ non adversatur, sed admirandum clementiæ temperamentum, in redemptione nostrâ adhibitum manifestat.

Nudus homo pro homine satis facere non potest: Christus autem Deus pro homine potest.

LIV. §. Distinguiamus inter *ψιλὸν ἀνθρώπου* & *θεοῦ ἀνθρώπου*. Loquitur dictum de hominibus meris, quorū alter alterius poenam non portat; Filius enim Patris supplicium non luit, cum ipse in pietate vitæ ambulat. Alia autem ratio est *θεοῦ ἀνθρώπου*, ob speciale consilium DEI. Quamvis enim *λόγος* innocentiſſimus extiterit, nec dolus in ore ejus fuerit inventus, adeoque nullum meruerit respectu sui supplicium; placuit nihilominus DEO Patri, omnium nostrorū iniquitates super ipsum ponere, & propter peccata nostrâ vulnerare, *Esa. 53.* Quem unicum textum, si considerarent Photiniani, puderet ipsos tam putidæ ratiunculæ. Ibi enim expressè dicitur v. 5. *ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, v. 6.* Posuit Dominus in eum iniquitatem omnium nostrorum. Quæ verba prorsus rejicienda erunt, si regula Ezechielis sine omni exceptione urgeatur, Quia verò Propheta Propheta non contradicit, nos inde colligimus, Ezechielem de hominibus meris, Esaiam de Messia mundi & CHRISTO *θεοῦ ἀνθρώπου* loqui: Illum regulam posuisse, hanc exceptionem à regula ostendisse.

L V. 6.

LV. 6. Distinguiamus inter poenae susceptionem voluntariam & impositionem violentam. Si quis sponte & ultrò se offerat ad satisfaciendum pro alio, illi non fit injuria, si imponatur poena, ut cum Lex utriusque oculi effulsionem poscit, sed supplicium dividitur inter delinquentem & ejus amicum; qui se ex libera voluntate obtulit, tum judex hoc ipso non injustus & severus, sed miris & æquus est, quòd conditionem accipit & à stricto jure remittit. Nam delinquentis miseretur & amici intercedentis voluntati satisfacit. Volenti autem non fit injuria. Cum verò supplicium imponitur invito, qui & rectè vixit, & illud modis omnibus recusat, tum iniquus foret judex, qui ad poenam cogeret & traheret reluctantem, locoq; facinorosi plecteret. Tunc enim valet illa justitiæ regula: *Quæ peccaverit anima, morietur, & filius non portabit iniquitatem patris.* Patet hoc ex toto contextu & scopo Domini. Judæi utebantur hoc proverbio: *Patres comederunt uvam acerbam & dentes filiorum obstupuerunt* v. 2. Sensus erat; Patres nostri peccaverunt, nos poenam luimus, quamvis præceptis DEI diligenter obediamus. Falsum hoc esse DEUS pronunciat, ideoq; v. 4. respondet: *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur.* Sensus est, si quis piè vivat, mihiq; serviat, ille ob peccatum patris sui non punietur invitus, non trahetur ad supplicium, uti clarè docetur, v. 17. 18. & 19. Ex quibus liquet, illam sententiam tantùm agere de supplicio invito, quale præter meritum Judæi opinabantur, sibi esse impositum, id, quod voluntariæ solutioni aut poenæ susceptioni nihil derogat, quippe; quæ sine injuriâ solventis fieri, & judicis lenitatem potius quàm severitatem innuere, quivis recta ratione præditus & frequentibus exemplis edoctus intelligit. Jam si consideremus mortem & passionem CHRISTI, fuit utiq; illa voluntaria & spontanea, non violenta aut coacta. Licet ergo poenam non meruerit, quia omni peccato caruit. Atamen nulla ipsi facta est injuria. Cum DEUS Pater super eum prævaricationes nostras posuit, quoniam illas lubenter tulit, & semetipsum redemptionis pretium promptè dedit, nostrisq; loco persolvit. Vitiola igitur est collectio à violenta supplicij impositione, quæ iniqua, ad voluntariam susceptionem, quæ judicis æquitatem & suscipientis amorem commendat.

Aliud est
 poenæ susce-
 ptio volun-
 taria, aliud
 impositio
 violenta.

*Peccatum
aliud est
personale,
aliud ori-
ginale.*

LVI. 7. Distinguiamus inter peccatum *personale* vel unius hominis aut populi, & *originale* vel totius mundi. Dicitur Ezechielis loquitur de peccatis *personalibus*, quæ non imputantur aliis hominibus, vel de peccato individuali patris, cujus supplicium non luit filius, uti v. 17. expresse indicatur. De his enim singularibus delictis verum est, quod anima peccans ipsa morietur. Jam verò longe alia ratio fuit passionis *CHRISTI*. In illâ totius mundi peccata sunt imputata, siquidem agnus est. *ἀπὸν τὸν ἀμαρτῶν τῶ κόσμου*, i. *Ioh. 1. v. 29*. Quod planè singulare fuit & extraordinarium. Quamvis igitur homo pro homine non puniatur ob delictum personale; quod vult sententia Ezechielis; *DEI* tamen filius ex decreto Patris secundum scripturas pro peccato universali & totius mundi est mortuus, ut nos ab æternâ damnatione liberaret, & sibi sanctificaret. Hoc speciale fuit, secundum communes regulas minimè æstimandum. Notus enim est Canon ille triticissimus; *Ab ordinario ad Extraordinarium non valet consequentia*. Sic ut non sequitur; *DEUS* prohibuit homicidium & furtum. Ergo non potuit Abrahamo imperare immolationem filij *Genes. 22*. Israhelitis spoliationem Ægyptiorum *Exod. 11*. Nam hæc omnia sunt exempla singularia & exceptiones à communi regula; quod ipsum etiam de *CHRISTI* passione, nostri loco susceptâ, cogitandum est.

LVII. Excipit Gittichius x. p. 65. *Indeas conqueri non de peccato unius hominis sed universi populi majorum*. Resp. Et hæc vocantur personalia vel singularia, quia non toti generi humano, sed tantum certo populo, certis individuis fuerunt communia.

2. Pag. 67. *Christum non potuisse mori pro personalibus, sed tantum pro originali*. Resp. abinclusiva ad Exclusivam non valet consequentia. *CHRISTUS* sic mortuus est pro peccato universali, ut per meritum ejus expiata sint simul alia ex originali profuètia peccata; Et quicquid hic dicitur, ex cæcæ rationis iudicio contra expressas Scripturas desumptum est. Illa enim ubiq; clamant, *Christum pro nobis & propter nostrâ peccata esse mortuum*.

LVIII. Verùm perpetuò urget hoc Gittichius, *Alterum pro altero*

altero punire est injustum? multo vero injustius, innocentem pro nocens: at longe injustissimum, innocentissimum pro improbiſſimis. Eadem inculcat Socinus parte 3. c. 3. p. 251. & 309.

Resp. 1. Est nuda repetitio coccyſmi prioris, quare repetimus nostras responſiones, quod istud quidem verum sit, 1. de ſtricto jure, 2. de *ψίλω ἀνθρώπων*, 3. de judicio ſingulari & humano, 4. de pœnz impositione violentâ, & 5. de peccato personali. Falsum autem est, si applicetur ad temperamentum Dei & salutem hominis, si intelligatur de *ἁεὶ ἀνθρώπων*, de ſingulari & extraordinario DEI consilio, de pœnz susceptione voluntariâ & peccato universali. Alii sic limitant: Non est crudele, 1. si innocens cum nocentibus sit ejusdem naturæ, 2. si spontè ad pœnam luendam se offerat, 3. si possit suis viribus è pœna emergere, 4. alios isto pacto liberare, 5. Dei gloriam & salutem hominum promoveri, quæ omnia in satisfactione Christi concurrunt. Absurdum id est quoad rationem, quæ in hoc mysterio cæca, sed non quoad Evangelium, cujus judicium à judicio i. rationis, & 2. legis accuratè hic discernendum est. Si quæras, *Unde hanc restrictionem probemus?* Parata est responsio, & manifestis Scripturis, quæ dicunt Christum ob iniquitates esse percussum; factum execrationem, Galat. 3. & peccatum, 1. Cor. 5. imò justum esse mortuum pro injustis, 1. Pet. 3. v. 18. Adde insuper manifestum locum, Rom. 5, v. 6. *Christus cum adhuc infirmi essemus secundum tempus, pro impijs mortuus est.* Vix autem pro justo quis moritur. Nam pro bono forsitan, quis audeat mori. Christus autem cum adhuc peccatores essemus pro nobis mortuus est. Sicut hic mori pro justo, est loco justij mori, (fortè in Tyrannide & persecutione aliquâ, ubi optio datur, *Aut tu, aut ille moriatur.* Vel alter pro altero mori eligit:) sic etiam cum Christus pro nobis impijs dicitur mortuus, idem est ac loco nostri esse mortuum.

Limitatio
dicit.

Ezech. 18.

Eſai. 53.

Excipit Gittichius p. 181. 1. Christum pro nobis quidem esse mortuum, sed non punitum, non idem esse pro aliquo mori & vice seu loco alterius mori. 2. patere idem ex opposito, mori pro pio, talis enim mors nullo modo ad satisfactionem pro justo præstandam suscipi potest, cum ille nullius criminis reus teneatur.

Resp. ad 1. Qui pro nobis mortuus est, is pro nobis pœnam peccatorum sustinuit, quia mors est pœna peccati, Christus autem

F

tem

tem pro nobis mortuus esse dicitur. Quare penam peccatorum pro nobis sustinuit; Hinc *Esai*, 53, v. 5. expressè dicitur, *Castigatus propter iniquitates nostras*; Deinde licet pro aliquo & vice alicujus mori nonnunquam differant ut generale & speciale; hic tamen ob aperta Scripturæ testimonia & materiæ subjctæ naturam coincidunt. Et quis aliud intelligat, si pro impio, quem mori audeat, quàm loco impii eam mortem suscipere?

Ad 2. Licet cum aliquis necem subit pro pio, non satisfaciat pro peccatis, cum justus sit: attamen manet hoc, quod pro ipso sit loco ipsius mori, nempe ut salvus evadat, & ex vitæ periculo liberetur, in quo alioqui versabatur. Hæc omnia cum manifesta sint, firmiter illis in hæremus, quamvis cæca ratio meras sibi contradictiones & absurditates politicas fingat: Sufficit nobis Scripturæ vox aperta, quam plus curamus, quàm infinita rationis obloquentis figmenta & pigmenta. Est enim hoc mysterium à secularis tacitum, suo tempore patefactum, quod religiosè credere, non malitiosè contemnere, nec hinc inde conquisitis ratiunculis eludere debemus.

LII. 2. In re pecuniaria, quando alter pro altero sponditur, si debitor solvere nequeat, sponsor licet debitum non contraxerit, nec ipse pecuniam mutuo acceperit, meritò ad solvendum urgetur, aut si recuset solvere, propter sponsonem suam carceri sine injuriâ aut crudelitate includitur. Et si non habeat loco & vice illius, pro quo sponditur. Si hæc salva justitia in humano foro contingunt, cur ob id Deû crudelitatis aut in justitiæ accusabimus, præsertim cum ista filij satisfactio in nostrum usum longè maximum cedat? Si sponsor pro alio puniri potest, cur non etiam Christus mediator noster pro nobis seu nostri loco crucifigi potuisset, uti Scriptura passim asserit.

ARGUMENTUM IX.

Ab absurdo consequente.

LIX. Si Christus pro nobis satisfecit, major ejus fuit misericordia in genus humanum, quàm Patris. Christus enim à nemine quicquam postulavit, sed Patrem in super movit, ut nostri miseretur, & nobis reconciliaretur. *Movens autem*

autem principale fortius est merito. Vnde sequitur, Homines plus gratitudinis debere Christo, quam Deo Patri: Imò huic nihil debere, cum ipse pretium sit persolutum. Ostorod. p. 213. Catech. Racov. p. 263.

LX. R. 1. Fingitur hic hostilis dissensio inter personas Trinitatis, & malè opponitur Patri Filius, cum utriusq; sit una essentia, una misericordia, una iustitia, & voluntas. Si ergò Filii magna est Misericordia erga genus humanum, utique & Patris: Si satisfactum est iustitiæ Patris, utiq; & Filii, quoniam satisfactio illa non respicit solum Patrem, sed divinam iustitiam, quæ Patri, Filio, & Spiritui sancto communis est. Quod admirandum opus, cæcæ quidem rationi minus consentaneum esse lubenter fatemur. Ideoq; illa variis necit argutias & consequentias adversus clarissima Scripturæ testimonia; cum tamen illa salutis nostræ Oeconomia planè singularis & incomprehensibilis grato potiùs corde sit prædicanda, quàm curiosius inquirenda multò minus argutiis involvenda, vel calumniis diabolicis deformanda.

LXI. 2. Quamvis Filius sola in assumta humanitate pro nobis passus sit, ipsam tamen reconciliationis opus toti Trinitati, quippe ex cuius consilio prodiit, commune est, Lomb. lib. 3. dist. 19. lit. F. Reconciliavit nos, inquit, tota Trinitas virtutis usu, scilicet dum peccata delet, sed ceptum est Filius solus impletione obedientiæ. Ipsa humanitatis assumptio licet terminetur in filio, ortu tamen trahit à tota Trinitate, quod veteres declararunt similitudine. 3. puellarum, quæ omnes uni quandam tunicam induunt.

LXII. 3. Nostri cum accuratè loquuntur, non statuant; Christum satisfactioe suæ patrem movisse, ut simpliciter veller nostri misereri. Nam iustitia, non misericordia flagitabat satisfactioem, quæ ipsa non effecit, sed secuta est Dei amorem, qui rectè dicitur fundamentum & origo salutis nostræ, à quo ipsa etiam satisfactio Christi dependet, quam Deus gratis per fidem nobis imputat.

LXIII. 4. Ut in specie ostendatur, quanta sit Patris misericordia, & quantum præstet in salvatione nostrâ, considerari volumus, 1. Missionem Filii. Prodiit hæc ex summa dilectione, & arcano Patris consilio, Joh. 3. Per quod decreta est redemptio nostra, ut ita princeps & prima salutis causa nulla sit alia, quàm benevola voluntas Patris, Filium mittentis. Nisi enim Pater ipsum in carnem misisset, redemptio nulla secuta fuisset, ut primè in salutis negotio Deo Patri meritò adscribi debeam. 2. Arcuissimam Patris & filii conjunctionem. Hinc n. fit, ut quicquid filius egerit, consequenter & suo modo Patri acceptum feratur, quoniam unum sunt. Testatur de hoc Christus

*Ostia præstat
Deus Pater
circa salutis
nostræ nego-
tiam,*

ipse *Joh. 1. 4. v. 10.* Non creditis, quia ego in patre & pater in me est? Verba
 quæ loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens ipse
 facit opera. Et v. 31. ait, se in redemptionis opere sic agere, sicut man-
 datum sibi fuerit à patre. Notanter hoc ipsum exprimit Apostolus
 2. Tim. 5. v. 18. DEVS nos reconciliavit sibi ipsi per Christum; & v. 19.
 Quoniam DEVS erat in Christo, mundum reconcilians sibi non imputans,
 illis delicta eorum, &c. Alieni meriti acceptationem. Stricto jure si nobis-
 cum agere voluisset Pater, pœnas à nobis in alium derivari non
 permisisset. Verùm memor misericordiæ suæ obedientiam
 Filii Redemptoris nostri ratam & gratam habuit, ac sacrificium
 mortis ejus in odorem suavitatis suscepit, *Ephes. 5, v. 2.* Qua de
 causa dicit Christum esse suum filium dilectum, in quo beneplaci-
 tum habeat, *Matth. 3, v. 17.* 4. *Uterioris satisfactionis intermissam ex-
 actionem.* Non enim DEVS Pater à nobis postulari opera vel
 plenam legis obedientiam, si justificari velimus, sed absque
 operibus, absque propriis meritis, ex solâ gratiâ in Christo fun-
 datâ, nos justificat, quod maximæ benignitatis argumentum est:
 5. *Verbi & Sacramentorum concessionem.* Quid prodesset Christi meri-
 tum, nisi illud per certa nobis organa offerretur? Illa verò non
 solus filius, sed tota Trinitas procurat. 6. *Fidei infusionem:* Non
 est in potestate nostra credere & meritum apprehendere; solus
 DEVS hoc nobis donum concedit, suamque vicissim testatam
 facit misericordiam, *Ephes. 2, v. 8.* *Gratiâ estis servati per fidem, &
 hoc non ex vobis, Dei donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur.* 7. *Grati-
 tiam imputationem.* Hæc Patri adscribitur & ipsam justificationis
 essentiam complectitur. Nihil satisfactio prodesset, nisi pater
 eam nobis imputaret & pro rata haberet. Nam in hoc consistit
 beatitudo hominis, quod DEVS imputat justitiam sine operi-
 bus, *Rom. 4, v. 7.* Tandem 8. *Conservationem usq; ad finem vitæ, & mox
 subsequentem glorificationem.* Hoc iterum est beneficium non so-
 lus Filii, sed Patris & Spiritus sancti, qui opus bonum, quod in
 nobis cepit, perficit usque in diem Jesu Christi, *Philipp. 1, 6.* & quos
 justificat, illos & glorificat, *Rom. 8, v. 30.* Ex hisce igitur, satis super-
 que pater, quanta sit Dei Patris imò omnium Trinitatis persona-
 rum misericordia, quam in salutis nostræ negotio adhibent, ut
 ita merito idem honor & cultus exhibendus sit.

LXIV. §. Si quæras, Annon Filij major sit amor, quam Patris, cum ille *Quæstio.*
 pro nobis mortuus sit, hic non item, ille satisfactionem urserit, hic secus? *An Patris vel*
 Resp. 1. Quod de satisfactione dicitur, non potest simpliciter approbri; Satisfactum enim est justitiæ divinæ, quæ communis *Filij amor er-*
 toti Trinitati, ideoque filius à satisfactione excludi planè non *ga nos major*
 debet: 2. Speculatio de gradibus misericordiæ supervacanea est, *fuert?*
 ex rationis curiositate profecta; in Scripturis nullibi fundata; Scimus, quòd tota Trinitas nos impensè dilexerit & etiam
 num diligat. Quid opus est de gradibus dilectionis scrupu-
 losè differere? 3. Imò gradus hic nulli dantur, quoniam amor &
 Patris & Filii summus est. In summitate autem magis & mius
 locum non habet. Non major, quia supra summum daretur supe-
 rius, quod absurdum, Non minor, quia tum summum non foret
 summum. Supra quod enim datur gradus superior, id summum
 minimè est. Ac verò dilectio Patris & Filii erga nos utrobique
 summa & in gradu summo est, quamvis diverso respectu: Sum-
 ma est charitas Patris, quia non pepercit filio, Rom. 8. v. 32. Sum-
 ma est charitas Filii, quia non repugnavit pro nobis etiam inimi-
 cis mori, Rom. 5. v. 6. 7. 8. Figmentum igitur rationis & ludibrium
 Satanae est, quæcunque Photiniani de inæquali Patris & Filii di-
 lectione disputant, cum utraque summa sit; in summo autem
 gradu inæqualitas locum non habeat. Quo stante mox cadit &
 istud, Filio plus, Patri minus tribuendum. Si enim uterque ex æquo
 nos dilexit, ex æquo salutem procurat, quoniam utriusque dile-
 ctio & salutis cura est summa; cur inæquali Patrem & Filium ho-
 nore prosequeremur? Negat hoc Christus Iohan. 5. v. 23. ubi cultus
 æqualitatem his verbis confirmat. Pater omne iudicium dedit Filio,
 ut omnes honorificent Filium sicut & honorificent Patrem.

LXV. Excipit Ostorodos; Aut Christo satisfactum est ab alio, ubi qua-
 ritur quis ille sit? aut satisfactum non est, & adhuc sequitur, intensiorem in
 Christo, quam in Deo Patre misericordiam inveniri?

R. Satisfactum est per Christum justitiæ divinæ, quæ una
 est communis omnibus tribus Personis, ideoq; non opus fuit,
 ut ab alio satisfaceret, sed sibi ipsi satisfecit Christus, cum Deo fa-
 tis, quia ipse est Deus: Quæris, Cur non & Pater sibi ipsi satisfecit

fecit. Resp. 1. Obstat ordo personarum & Trinitatis cōsiliū, quod secundum rationis regulas non est examinandum. 2. Et Pater quodammodò sibi ipsi satisfecit, non quidem patiēdo in sua persona, sed Filium ad patiēdum mittēdo. Hinc utrumq; assertitur in Scripturis, tum quòd Christus nos reconciliaverit Deo, Rom. 5, vers. 10. tum quòd Deus nos sibi ipsi reconciliaverit, in Christo, 2. Cor. 5, v. 8. 19. Inquis, Absurdum est, aliquem offensum sibi ipsi satisfacere? Resp. Utur sit absurdum coram ratione, nihilominus scriptum, ideoq; verum est, *Via Dei non sunt via hominum, & cogitationes Dei non sunt cogitationes hominum*, Esai, 55, v. 8. Fatemur lubenter magnum hic mysterium & arcanum latere, sed ob id negari non debet, quia capi non potest, major enim est Scripturæ autoritas, quàm omnis ingenii humani capacitas. Complexus est totum hoc mysterium *Augustinus* breviter & argutè in lib. de fide ad Petrum c. 2. sic scribens: *Vnus Christus Sacerdos, per quem sumus reconciliati: Templum, in quo reconciliati; Deus, cui reconciliati*. Nonnulli declarant rem similitudine Iudæi legem ferentis de adultero, per effusionem utriusque oculi ponendo. Cujus delicti cùm filius argueretur reus, filio unum, sibi alterum oculum effudit, adeoq; legi & sibi ipsi satisfecit,

LXVI. Pergunt excipiēdo: *Filius aut nobis iratus fuit, & sic satisfactione ipse indignus; aut non iratus, & sic à Patre dissensit, per quòd tollitur unitas voluntatis, & per consequens essentia divina.*

Resp. Una est Patris & Filii justitia, ideoq; hic non minus quàm ille nobis iratus fuit. Interim quoniam illa ira fuit benignitate temperata, Deusq; generis humani per serpentem decepti miserebatur, & de redimēdo illo cogitabat, Filius Patris lobens obediit, adeoq; justitiæ læsæ, & per consequens sibi ipsi satisfecit, quod licet humana mens non capiat, in sacro tamen Codice revelatum habemus. Et hoc est Judicium non hostilis discordiæ sed potius obedientiæ. Filius enim mortem suscepit, non quòd dissideret à Patre; & hominibus plus justo favoreret, sed ut justitiæ Dei satisfaceret, quò spectat istud Psalmistæ Ps. 40, v. 9. *Ecce venio, in volumine libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus*. Atq; sic unè concidit Satanicus ille sarcasmus Ostorode p. 214. *An Spiritus S. in reconciliatione Dei fuerit à patre*

te Patris vel Filij? Profluxit hæc calumnia ex eo, quod personas Tri-
nitatis in opere redemptionis putat hostiliter dissensisse, cum ta-
men identitas fuerit voluntatis & optima consensio.

ARGUMENTUM X.

Ab aeternâ morte & damnatione.

LXVII. *Quicumq; non subiit eternam mortem, sed tantum
temporalem, is pro nobis nequaquam satisfecit, nec nostras
pœnas sustinuit, quippè, quarum maxima pars est eterna da-
mnatio. Atqui Christus tantum temporalem, non eternam
mortem subiit: Ergo pro nobis nequaquam satisfecit, nec no-
stras pœnas sustinuit.* Ostorod. pag. 214. Catech. Rac.
p. 263.

LXVIII. Resp. Conclusio contrariatur Scripturis præsertim
c. 53. Esaïæ, ideoque vitium erit in argumento. Dicimus ergo r.
In majori esse insufficientem enumerationem, qui defectus sic
compleri debet: *Qui non subiit mortem aeternam, nec pœnam illi equi-
pollentem is pro nobis minime satisfecit.* At verò Christus, licet mor-
tem aeternam non subierit, tamen pœnam æquipollentem, sum-
mos nimirum dolores perpeffus est, qui temporales quidem &
finiti fueront, nihilominus habent infinitum pondus ob digni-
tatem personæ atque sic morti aeternæ æquipollent. Non
enim fuit passio $\psi\lambda\gamma\ \alpha\iota\theta\rho\omega\pi\alpha\varsigma$ sed $\theta\epsilon\alpha\iota\theta\rho\omega\pi\alpha\varsigma$! Non meri ho-
minis, sed veri Dei, qui suo sibi sanguine acquisiuit Ecclesiam.
Actor. 20, v. 28. adeoque quod deest finito tempori, hoc comple-
tus per personam infinitam, quæ temporali passioni pondus
infinitum addit. Sicut enim peccatum Adæ in se quidem non
fuit æternum & infinitum, interim tamen habuit vim culpæ
infinitæ totum genus humanum damnationi subjicientis, quia
æternum & infinitum Deum læsit: Sic & mors Christi ratio-
ne temporis finita, ratione valoris infinita est, quia DEI infi-
niti mors est. Sic igitur infinito peccato & infinitis pœnis,
per peccata contractis opponitur infinitum C H R I S T I
meri-

Mors Christi
æquipollebat
morti aeternæ

atentum, vel infinita ejus satisfactio. Ratio infinitatis utrobique sumitur à Deo infinito, qui per peccatum læditur & pro peccato satisfacit.

LXIX. Socinus pag. 267. excipit: *Si verum hoc esset, levissimâ aliquâ pœnâ de Christo sumptâ, justitiâ Dei satisfieri potuisset, ut non opus fuerit tam divinis eum cruciatibus affligi. Nam & levissimæ pœnæ hoc pondus ab æterna Deitate addi poterat.*

Respond. A posse ad esse non valet consequentia. Nec hinc respiciendum est quid fieri potuerit, sed quid Deus fieri voluerit. Ipsi enim placuit, ut Filius propter iniquitates nostras variis modis percuteretur, ad ostendendam iræ suæ gravitatem, peccatorum abominationem, & satisfactionis certitudinem.

LXX. Gittichius pag. 5. instat similiter: *Si una gutta sanguinis fuis sufficiens, reliqua sunt frustra effusa, & Deus fuit crudelissimus, qui plus requisivit.*

Num una
gutta sangui-
nis Christi suf-
fecerit ad no-
stram Redem-
tionem? *quæ-
sitio*

*quæ-
sitio*

Respon. Quod de una guttâ sufficiente dicunt Theologi, non est intelligendum absolute de consummatione meriti & consilio Dei; sed respectivè quoad dignitatem personæ. Hujus enim sanguis fuit ipsius Dei sanguis, *Matth. 26, v. 28. 1. Job. 1, v. 7. Actor. 20, v. 28.* ideoque ex se dignus & idoneus satis, cujus vel unica gutta esset *ἀντιλυτρον* pro peccatis mundi. Interim Deo placuit & placere sine crudelitate potuit, Filium gravissimè percuti & vulnerari, *Esai. 53.* ideoque una gutta non fuit sufficiens ratione rôtioris meriti, & consilii divini, siquidem Deus multâ sanguinis effusione Testamentum novum sanciri voluit, ad apertius demonstrandam justitiæ & veracitatis gloriam. Neque fuit hoc crudelitatis, aut injustitiæ signum, nisi Scripturam ipsam, quæ de Deo isthæc affirmat, tanta illi crimina impingere, blasphemè statuas.

LXXI. Pergit instando Gittichius pag. 86. *Proposuit & consilium Dei absurda ista eludere non posse.* Si enim propter Personæ dignitatem una gutta satisfacere poterat unam tantùm decernere sibi pro satisfactione ab æterno Deus debuit, nisi iniquus exactor debiti fieri voluisset. *Præterea:* Etiam si Christus plus voluisset solvere, quàm debebat; justitiâ tamen Dei plus accipere non debebat. *Ejusdem enim justitiæ est, cavere nimium & paucum.*

Resp.

Resp. i. Phrâsis ista, *unam guttam suffecisse*, Patrum est, non Scripturæ: Pia cogitatio est, non fundamentum nostræ fidei. Quare, si quædam inde sequantur absurda, mordicus eam non defendemus. Hoc certum est ex verbo Dei, guttam unam non ab soluisse totum meritum & sacrificium pro nobis offerendum, aliâ post circumcisionem mori & pati Christus non debuisset. Interim cum persona sit infinita, dicimus hoc respectu, quamvis guttulam fuisse infiniti valoris, & ratione sui, non tamen Dei sufficientem, qui optime solus novit, quantum requiratur ad plenam satisfactionem, & cur Filium suum præcisè tot plagas, nec pauciores nec plures pati voluerit. Scimus omnia opera ejus esse justa, ergo & filij crucifixio, licet videatur nobis ob infinitatem personæ unam guttulam suffecisse. Interim certum est ex Heb. 9, v. 15. non unâ guttâ, sed morte ipsâ ad satisfactionem opus fuisse, cujus causas satis graves ibi Apostolus commemorat. 1. Ex sententiâ Phorinianorum potius consequitur, Deum esse Tyrannum crudelem, quippe, qui Christum nec propter sua, quæ nulla erant, nec propter nostra peccata sic excruciarit & percussit usq; ad mortem: injusta enim est mors & pœna omnis, quæ non propter culpam & peccatum infligitur.

LXXII. 2. Alij ad minorem respondent, & Christum suo modo æternam mortem subisse concedunt. Sciendû verò, quod illa non denotet perpetuam animæ, corporisq; divulsionem, siquidem hoc pacto, ne damnati quidem mortem æternam subirent, sed 1. immensitatem dolorum infernalium. 2. æternam taliû dolorum continuationem. *Præter* æternæ mortis essentialia est; *posterior* na duo de-
accidentale. *Præter* Salvator subijt, ut liquet ex gravissimo ejus a-
gone & dicto Ps. 18, 6. *Dolores inferni me circumdederunt*. Hinc tam ar-
dentes ad Deû preces effudit, *Matt. 26, v. 39 & 40.* & tristis fuit usq; *Christus su-*
ad mortem, v. 37. quia iram Dei, à quâ nos servavit. *Rom. 5, v. 9.* in se *stinuit dolo-*
effulam & horrendum judicium adversus peccatum sibi imposi-
tum esse sentiebat. *Es. 53, v. 5. 6. 8. 9. Rom. 8, v. 3. 2. Cor. 5, v. 21. Gal. 3, v. 13.*
Aliâs dicant mihi, qui factum, ut Christus ad mortem adeo ex-
horruerit & guttas etiam sanguineas emisericit *Luc. 22, v. 44.* nisi
Patris iram sensisset. Martyres reliqui mortem læti subiere & ta-
men peccatis non caruerunt, Christus autem innocentissimus

Mors æter-
na duo de-
notat,

Christus su-
stinuit dolo-
res inferni.

G

cur

cur adeo exhorruit, cur calicem à se transfere voluit, nisi ob se-
sum iræ & gravitatem doloris? Docet hoc clamor iste Matth. 27.
v. 46. & Plal. 22. v. 2. & 3. *Deus quare me dereliquisti?* Hoc igitur pa-
cto æternæ mortis penam essentialiter consideratam, nostri lo-
co Christus sustinuit, imò majores cruciatus pertulit quam uni-
versi homines sustinere possint. *Posterius* quod concernit, illud à
Christo alienum est, nec enim infinitas temporis vel perpetua
doloris duratio in Christi passione locum habere vel debuit vel
potuit. *Non debuit*, quoniam mors ob infinitam personam jam-
tum erat infiniti valoris. *Non potuit*, 1. ob *unionis personalis indisso-*

Cur Christi sublimitatem, ob quam necessarium fuit, corpus Christi resurgere,
mors non nec in cineres dissolvi, quia quæ λόγῳ assumpsit, nunquam de-
potuerit esse ponit. 2. Ob *divinarum promissionum insalubilitatem*. Debebat enim
æterna? caput serpentis conterere Gen. 3. v. 15. corruptionem non videre
Psal. 16. v. 10. in æternum sacerdotio fungi, Psal. 110. v. 4. & tanquam
perruptor ascendere, Mich. 2. ver. 13. tandem 3. ob *corporis sanctitatem*.
Nostra corpora in cineres resolvuntur, quia peccato sunt
obnoxia Rom. 6. v. 6. Christi autem corpus sanctum fuit & inconta-
minatum, ideoq; corruptionem videre haud potuit, Psal. 16. v. 10.
Licet autem Christus mortem ratione temporis æternam non
perulerit; attamen ratione *grætiæ* & dolorum infernalium susti-
nuit, in quibus ipsa mortis essentia consistit, adeoq; hinc infinita-
tati supplicij & pretij, nil quicquam decedit, de quibus fufius
differentem vide Dn. Doct. Gerbardum Tom. 3. LL. CC. pagin.
1080.

Æternum dicitur a quo voce. LXXIII. 3. Lucius pagin. 15. respondet, æternum æqui-
vocè dici, vel potentia, vel actu: *Potentia* & per se omnis mors est
æterna, hoc est, in æternum duraret, sive corporis sit, quæ separa-
tio animæ, ut in brutis; sive animæ, quæ desertio Dei, ut in da-
mnatis: *Actu* verò & per accidens non omnis mors est æterna,
nec corporis, ut in resuscitandis, nec animæ, ut in electis; qui-
bus præsuppositis ait p. 16. Christum subijisse mortem æternam,
non quidem actu, hoc est, semper duraturam, propter officium
mediatoris, quia mortem superare debebat: attamen subijisse
mortem potentia æternam, hoc est, perpetuò durabilem, quod
annuitur Heb. 2. v. 9. & 14.

A.R.

ARGUMENTUM XI.

Ab ira in Deo carentia.

LXXIV. *Christus quidem nos reconciliavit Deo, sed non vice versa Deum nobis, quoniam Scriptura nusquam asserit, Deum nobis infensum fuisse, sed potius serio dilexisset; adeoq. irasci non potuisse.* Ostorod. p. 239. 242.

LXXV. R. Spillum hoc est mendacium, quod refutari pos- Deum iras-
test ex Dei 1. Minis. 2. Factis. 3. Dictis. 4. Rationibus. sci ob peccat-

1. MINÆ Gen. 2. ver. 17. *Quocumq. die comederis, morte morieris. ita proba-*
Quale hoc effatum est, num misle, cordis, an verè indignantis, tur.
Dei? Prius quid sit eret, absurdissimus foret: Pœnas enim indice. 1. Minis.
re, & mortem minari, iudicis severi est, ob peccata irascentis,
non propitijs aut culpam dimittentis. Nisi ergo omnes minas tola-
lere, easque minis serias esse, sed tantùm ludicras non sine bla-
sphe-mia affirmare velis, necesse erit, ut Deum ob peccata irasci,
& ab alienato animo pœnas minari & infligere fatearis. Ad pri-
mam illam comminationem, quæ summa est omnium, acce-
dunt passim aliæ, quales leguntur, Lev. 26, v. 14. quod caput qui
perpendit, nec Deum ob peccata ab alienari intelligit, illum ego
vel extremè cæcum, vel malitiosè incredulum pronuncia vero.
Adde Psalm. 11, v. 6. *Qui diligit iniquitatem, eum edite anima Domini,*
Pluet ipse super peccatores laqueos, ignem & sulphur, & Spiritus procellarum
pars calicis eorum, quoniam justus est Dominus Prov. 1, v. 14. *Quia vocavi &*
renuistis, &c. El. 1, v. 20. *Si nolueritis gladium devorabit vos.* E. 3, v. 11. *Ve im-*
pio in malum. El. 5, v. 25. *Furor Domini iratus est in populū* El. 33, v. 1. *Ve qui*
prædatis: Nive & ipse prædaberis? El. 65, v. 5. *Isti fœmus erunt in furore meo.*
Jer. 14, 13. *Gladio, fame, & peste consumam eos.* Adde Mart. 11, 21. c. 23. 37.
Rom. 2, 9. *Ira & indignatio, & tribulatio & angustia in animā hominis o-*
perantis malum. Hæc & similia perpendens, non potest non iude
colligere, Deum serio irasci peccatis, & alienari à peccatoribus,
quæ tales sunt, eum omnes ejusmodi minæ iram spirent, & ipse
sonus etiam terreat. Colophonis loco & velut compendium
omnium minarum subjicio legis illam sententiam tremendam,
quæ extat Deut. 27, 26. & repetitur, Gal. 3, 10. *Maledictus omnis, qui*
non permiserit in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, ut faciat ea. Hinc

2. *Factis.*

ita concludo: *Qui* maledicit peccatoribus, non est benevolè affectus erga ipsos, quã tales, sed potius alienatus: *Atqui* Deus per legem maledicit omnibus peccatoribus. E. non est benevolè affectus, sed potius abalienatus. Quoniam vero parentes primi legem Dei sunt transgressi, utiq; & subjecerunt maledictioni adeoque iram Dei attraxerunt super se & universum genus humanũ.

LXXVI. 2. FACTA. Clamat ipsa experientia de indignatione & abalienatione Dei ob peccata, ut innumeris exemplis probari possit: Sed unum atq; alterum sufficiat. 1. *περωτοπλαστων* puniitio. Si Deus ab ijs abalienatus haud fuisset, cor tam severè punisset? 1. Imaginem concreatam abstulit, quam secuta est cæcitas, ignorantia, malicia. 2. Serpenti & terræ maledixit. 3. Varijs ærumnis, morbis & morti subjecit. 4. Paradiso expulit. 5. Insidijs & inimicitijs Satanæ exposuit. 6. Adeoq; lapsum illum non in solo Adamo, sed in totâ posteritate persequitur, (regnat enim mors etiam in eos qui nõ peccaverunt in similitudine prævaricationis Adæ. *Rom. 5, v. 14.*) Ut omnes nascantur filij iræ; *Eph. 2, v. 3.* & æternæ damnationis rei. Hæc omnia longè gravissima supplicia annon signa sunt animi valdè irati & abalienati? Tantas enim misérias, tantâ pœnarum molè à benevolo Deo proficisci, quis sanâ mente præditus affirmaret? Contrarium arguit ipse timor *περωτοπλαστων*. Quamprimum n. legem violaverant, mox fugiebant & trepidabant. Unde hoc, nisi, quia Deum esse abalienatum ipsa conscientia dictitabat? Adde dissidium illud & hostilitatè creaturarũ erga nos, de qua *Eph. 1, v. 21.* & *Col. 1, v. 20.* Unde hoc nisi quod earum creator, nobis factus fuerat hostis & inimicus? II. *Universale Diluviũ*, Satis vel hoc unico exemplo declaravit Dominus, quàm sit alienatus à peccatoribus. Nam pœnituit Deum, quod fecisset hominem in terra, *Gen. 6, v. 6.* *Delebo, inquit, hominem, quẽ creavi à facie terræ, ab homine usq; ad animantia, à reptili, usq; ad volucres cæli. Pœnitet enim me fecisse eos, v. 2.* Noa autem invenit gratiam, v. 8. Hic & pœnitendi vocabulum, & delendi propositum, & iræ gratiæq; oppositio luculenter edocent summam Dei indignationẽ & abalienationem, ab universo genere humano, quod ipsum liquet etiam ex executione *Gen. 7, 23.* & seq. Adde deflagrationem Sodomæ *Gen. 19.* submersionem Pharaonis *Ex. 14.* Expulsionẽ Ca-

na-

nanæorum *Iof. 6. & seq.* Crucifixionem Christi innocentissimi, super quem Deus omnium peccata coniecit: adeoq; percussit gravissimè. *Es. 53.* & liquidum fiet, Deum severissimè peccatoribus irasci, toriq; humano generi sic offensum fuisse, ut nullâ ratione aliâ, quàm per mortem Unigeniti reconciliatio fieri poterit.

LXXVII. 3. DICTA. 1. *Esa, 59, v. 2. iniquitates vestre diviserunt inter vos, & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret.* Jam ubicunq; fit divisio animorum, ibi certè ex utraq; parte est abalienatio; & quando facies avertitur & absconditur, animum iratum & insensum esse, certò sequitur. Atqui peccata dividunt, & faciem Dei averti faciunt. Homini ergo peccanti, succenset, & animum ab ipso alienatum habet. 2. *Psalm. 31, vers. 7. Odisti observantes vanitates supervacaneas.* *Psalm. 44, vers. 8. Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem,* *Zachar. 8, vers. 17. Vnuq; malum contra amicum suum ne cogitatis, &c. omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus.* *Sapient. 4, vers. 10. Similiter, odio sunt Deo impius & impietas ejus.* Quod ipsum canonico *Psalms* edicto exprimitur. *Psalm. 11, v. 6. Qui diligit iniquitatem, illum odit anima Domini.* Ex hisce dictis ira argumentor; Ubicunq; est odium, ibi non est adfectus benevolus, sine omni indignatione & abalienatione. Atqui in Deo est odium erga omnes peccatores, atque sic erga totum genus humanum, ob Adæ prævaricationem; Quare non est in Deo adfectus benevolus tantum erga Genus humanum vel peccatores. 3. *Johan. 3, v. ult. Qui incredulus est filio, non habet vitam, sed ira Dei manet super eum.* Hic & ira DEI expressè nominatur, & causa additur, nempe peccatum, nec demùm post impoenitentiam ira venire, sed manere dicitur, ad indicandum, iram Dei esse super omnem peccatorem à primâ natiuitate, non autem manere, nisi super incredulos & impoenitentes. Jam concilieat Photiniani hæc duo; *iram Dei manere super incredulos,* quod dicit Apostolus, & Deum ante impoenitentiam esse abalienatum à peccatoribus, quod ipsi asserunt. Huc insuper referimus illud Apostoli *Rom. 1, v. 18. Revelatur ira Dei de celo, super omnem iniquitatem.* Dicit hoc Paulus innuit, Deum universo generi humano irasci, & iratum fuisse ob peccata sicut cap. 3. ostendit fufius: Istim verò iram & indignationem paucos credidisse,

Idemq; nunc revelari & omnibus annunciari, ne falsa persuasione
 de amore Dei se ipsos decipiant. Cùm igitur in eadem *Quarta*
 hæreant Photiniani, meritò ipsis tanquam *machinam* quaedam
 opponimus hoc Apostolicum: *Revelata est ira Dei de celo super om-*
nem iniquitatem & injustitiam hominum. 4. Ephes. 2, v. 3. *Erasmus* na-
 turâ filij iræ, Ergo Deus toti humano generi succenset. Quomodo
 enim filius iræ dici potest à quo abalienatus non est? 5. Rom. 4,
 v. 15. *Lex iram operatur.* Cujus vero? Certe ipsius Dei, quippe cujus
 est Lex, vel cujus voluntas lege expressa est. Proinde quisquis le-
 gem violat, iram Dei incurrit, quia universaliter verum est: *Lex*
iram operatur. quæ ira Dei tria imprimis complectitur. 1. ave-
 sionem peccati: 2. displicentiam personæ. 3. Ulciscendi voluntatē.
 LXXIIX. 4. *RATIONES* 1. *ALIGE.* Est hæc regula volun-
 tatis divinæ, ideoq; ab illa recedere, est voluntati Dei adver-
 sari. Omnes autem peccatores ab illa recedunt. Quare omnes
 voluntati divinæ adversantur. Deus verò illum odit, qui ad-
 versatur sibi, & voluntatem suam floccifacit. Nam causa odij
 est contumacia: cum subditi non faciunt, quod ipsis facere vult
 princeps, succensere illis incipit, quod ipsum de DEO Re-
 gum Rege negari haut debet. Jam vero hæc se tollunt, non
 malè affectum esse, & tamen odisse. Cùm igitur hoc posterius
 verum sit, ob prævaricationem legis prius istud sine *αὐτηθέσει*
 quæ affirmare poterunt Photiniani?

4. Rationi-
 bus.

2. *A judicio conscientie.* Si Deus non esset abalienatus à pecca-
 toribus, aut iratus, unde quæso stimuli conscientie, unde timor
 ille & tremor, qui videtur in transgressoribus? Cur Cain ob fra-
 tricidium ita exhorruit? Annon, quia Deus ipse abalienatio-
 nem suam manifestis verbis indicavit, Gen. 4, v. 10. *Vox sanguinis*
fratris tui clamat ad me de terra: Nunc igitur maledictus eris super ter-
ram. Nos inde sic ratiocinamur: Judicium conscientie est ju-
 dicium Dei, quippe, qui discrimen istud honestorum & turpi-
 um animis nostris implantavit. Quæ igitur est sententia consci-
 entie de peccato commisso eam veram esse & divinam dubitare
 minimè debemus. At verò conscientia statim accusat post cul-
 pam, Deum iratum & abalienatum esse prædicat, meras penas
 & plagas annunciat, unde oriuntur dolores & horrores in animo
 pec-

peccatoris. Quare hoc ipsum iudicium verum erit, tanquam ad ipso Deo, per conscientiam accusante, profectum.

3. *A Natura Dei.* Quicquid adversum est naturæ Dei, ab illo aversus est ipse Deus & benevola ejus voluntas. Atqui naturæ Dei, quæ sanctissima, adversatur peccatum omne, & propter hoc ipse peccator, illud perpetrans, Ergo & Deus; ejusq; benevolus affectus à peccato & propter hoc à peccatore aversus est.

4. *Ab absurdo.* Si Dei animus non est abalienatus à peccatoribus, tum sequitur hoc *absur.* in conspectu Dei idem valere peccantem & non peccantem: Deum peccata non abominari aut detestari: Deum homines amare, quomodocunq; se habeant, si ve peccent, si ve à peccatis abstineant, &c. Deum pariter affectum esse erga justitiam & injustitiam; non odisse id, quod naturæ ejus inimicum est; sententiam legis maledicentis fulmen è pelvi & inane terculamentum esse, siquidem Deus serio nunquam, succenseat peccatoribus, nec ab ipsis aversum animum gerat. Quis verò pius, imò quis sanè mente præditus admitteret hæc portenta & monstra, quibus nomen Dei tollitur, lex irridetur, minarum vis & valor omnis labefactatur?

5. *Areconciliatione,* Christus nos Deo reconciliavit. At verò reconciliare nihil est aliud, quam in gratiam reducere. Cùm ergo Christus Deo nos reconciliando in gratiam reduxerit, vel gratiam restituerit, utiq; illa prius amissa, & sic Deus à nobis abalienatus fuit. Quod enim nunquam est amissum, illius restitutione opus non est. Quare si Deus nunquam inensus nobis fuit reconciliatione vel reductione in gratiam opus non fuit. Frustra igitur Christus est mortuus. Aut certè illa reconciliatio sic describeretur, ut non sit reconciliatio.

6. *Eph. 1, v. 6.* dicitur *ἐχαρίτωσεν* gratos seu acceptos nos sibi reddidit in dilecto. Antequam igitur hic dilectus pro nobis satisfecisset, accepti gratiq; non fuimus. Si non accepti, utiq; à nobis abalienatum animum Deus habuit.

7. *Romanor. 8, capit. vers. 32.* *DEVS proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit.* Non parcere & ne quidem proprio filio, animi indignantis, & peccata vindicantis est. Qui enim sic irascitur, ut satisfactionem urgeat, ille dicitur

NOB

non parcere: Qui autem benevolè semper affectus, de illo idem affirmari sine absurditate nequit. Illi enim parcitur, qui poenam quandam sustinere debet, sive pro se, sive pro alio. Quia igitur Deus Filio non pepercit, Ergo iratus fuit, adeoq; ille poenam nostri loco sustinere debuit.

Receptiones LXXI. Verùm exceptiones aliquot proponuntur, quas
Phorini- examinare non erit operæ dispendium. 1. *Nunquam in Scripturis di-*
morum. *citur, Deum nobis, sed semper nos Deo reconciliatos esse.*

Deus nobis Respond. 1. Quantumvis non hæc verba, verborum ta-
reconcilia- men sensus in Scripturis extat. Nam 1. si Deus nobis iratus, &
tus est per à nobis abalienatus fuit, uti fuisse modò probavimus, & verò
Christum. per Christum omnia reconciliata sunt in cælis & terris, quod dicitur *Coloss. 1. vers. 20, Ephes. 1. vers. 10.* Utique & Deus ipse nobis per mortem Christi vicissim reconciliatus est. Aliàs non omnia forent pacificata. Quamvis igitur Apostolus *Coloss. 1. a.* gat de dissidio inter Judæos & gentes *Ephes. 2.* inter homines & angelos, tamen ab inclusiva non est protinus argumentandum ad exclusivam, vel negationem dissidij inter Deum & homines, præsertim cum habeatur terminus universalis, qui cur restringatur, nulla ex textu necessitatis ratio afferri potest. 2. Paulus disertè scribit *Ephes. 2. vers. 16. Christum utrosq; (Judæos & gentes) in uno corpore reconciliasse per omnia Deo peremtis inimicitijs per eum.* Dicimur hic reconciliari ipsi Deo & quidem per sanguinem Christi, cujus effusio non requirebatur principaliter hoc sine, ut inimicitia inter Judæos & gentes tolleretur, sed ut sublato peccato, quod inter nos & Deum dividit *Esa. 59. vers. 2.* homines Deo reconciliarentur & Deus hominibus. Hæc enim relata sunt, & unum non tollit, sed ponit alterum. Si nos Deo utique & Deus nobis reconciliatus est; Omnis enim reconciliatio est inter duos, quorum alter lædens, alter læsus est. Nos Deum læseramus, ipse pars læsa fuit, ideoque reconciliationem reciprocam esse oportet. 3. Referri huc debent omnes illi rextus, qui loquuntur de imputatione peccati, quod in Christum iniquitates nostræ conjectæ sint, *Esa. 53.* quòd factus fuerit maledictum pro nobis *Galat. 3.* peccatum 2. *Cor. 5.* Et precium redemptionis dederit, 1. *Timoth. 2.* & intercedente mor-
te

te nos expiaverit *Heb. 9.* Hæc enim omnia DEUM iratum & non nisi per mortem Filij sui nobis reconciliatum fuisse indicant. Cui enim solvitur precium redemptivum, qui propter aliena peccata aliquem percussit & legis maledictioni subjicit, ut alij liberentur, ille certè hoc ipso revera reconciliatur iis, propter quos precium datur, & qui per illud λύτρον redimuntur. Imprimis huc referri debet classicus iste locus Rom. 3. vers. 24. 25. *justificati gratis ipsius gratia per redemptionem factam in Christo, quem proposuit Deus iλαστικόν placamentum per fidem in sanguine ipsius.* Quæro hic, quid CHRISTUS placaverit? non certè nos ipsos quoniam eramus pars lædens, nec CHRISTUS idèo missus, ut nostram DEO gratiam, quâ minimè eguit, conciliaret. Jam quia inter nos & DEUM non datur tertium, sequitur utique, quod CHRISTUS respectu DEI placamentum dicatur, adeoque patiendo iram ejus placaverit, & sic ipsum nobis reconciliaverit.

L II. Quòd Scriptura sæpius nos Deo reconciliatos dicit, non DEUM nobis, hoc idèo fit 1. quòd nos eramus pars offendens & lædens, Deus autem pars offensa & læsa. Nos in culpa, Deus extra culpam erat. Nobis aliquid, Deo nihil accessit. Nos reconciliatione indigebamus, non Deus. Quia igitur passio Christi nostrum vergebat commodum, & nostri loco satisfactum fuit, hinc Scriptura stylum, ita plerunque informat, ut nos Deo reconciliatos dicat, ad innuendum passionis fructum & solutare commodum. 2. Adde quòd pars lædens prius & quidem potissimum reconciliari debet parti læsæ, quæ postmodum offensa facilius condonat. 3. Alij hanc addunt causam, nos admoneri nostri officij, ne pergamus odisse Deum, sed vivamus tanquam verè Deo reconciliati non per peccatum etiamnum ab alienati. Interim tamen simul innuitur, Deum etiam nobis reconciliatum esse, eum omnis vera reconciliatio sit reciproca inter partes dissidentes & divisas, quæ vicissim fœdus ineunt & invicem se acceptant, sicut etiam expressè dicitur apud Prophetam *Esa. 59. v. 2.* peccatum dividere inter nos & Deum, h. e. utramq; partem facere dissidentem & alteram ab altera diversum. Cum igitur sit reconciliatio, est utique illa reciproca; ut Deus divisus nobis ab ipso divisus, & contra

Cur nos Deo reconciliati sæpius dicamur.

H

recon-

reconciliatur. Nam omnia relata convertuntur, & ἄλλήλων quævis est reciproca. Jam verò reconciliatio est relatio. Quare mutuum respectum habet ad utramque partem, quæ reconciliatur. Nec enim tantum respicit reconciliantem & reconciliatum partem unam, sed etiam alteram, quæ se habent ut lædens & læsus. Nam omnis reconciliatio præsupponit offensionem. Ubi hæc non est, ibi nec illa requiritur. Quoniam ergo homines indigebant reconciliatione, præcedebat utique offensio, & per consequens DEUS ipse, qui offensus erat nobis, per CHRISTUM reconciliatus est. Confirmat hanc reciprocationem vox græca καταλλάγη 2. Cor. 5. v. 18. & verbum καταλλάττω Rom. 5. v. 10. 2. Cor. 5. v. 19. καταλλάγη enim significat ejusmodi reconciliacionem, quæ est quasi commutatio quædam, quæ quis quasi alius fit (unde & ab ἀλλο derivatur) non sui sed alterius respectu, uti loquitur Dn. D. Gravverus in disp. de merito CHRISTI p. 183. Pari modo in nostra reconciliacione quædam commutatio contigit, quæ nos ex filijs iræ facti sumus filij gratiæ, & DEUS antè nobis iratus, factus est DEUS placatus & propitius per CHRISTUM, qui ob id propitiatio pro peccatis nostris dicitur 1. Ioh. 2. v. 2.

LXXX. II. DEUS ipse nos per CHRISTUM reconciliavit sibi, quæ propter nobis non succensuit, sed multò magis dilexit. Hostem enim esse & diligere vel sibi reconciliare sunt contraria. Ostor. p. 239. 240. 242. Carechi. Racov. p. 274.

R. 1. N. C. Licet enim DEUS nos sibi reconciliavit, factum tamen hoc est per mortem CHRISTI, tanquam precium redemptionis. Illud prius misericordiam, hoc posterius justitiam DEI indicat. Utrumq; innuitur 2. Cor. 5. Postquam enim Apostolus dixerat v. 18. Deum nos sibi reconciliasse per Christum, mox subjungit vers. 21. Eum qui non noverat peccatum, pro nobis fecit peccatum, ubi modus nostræ reconciliacionis haut obscure ostenditur, nimirum quod DEUS omnia peccata nostra in CHRISTUM conjecerit, & hac ratione iterum placatus sit. Proinde concurret in hoc redemptionis opere utrumque 1. Charitas, quam commendavit DEUS Rom. 5. v. 8, dum proprio filio non pepercit, Rom. 8. v. 32, & periculum

Duo concurrunt, in redemptionis operibus

Iam nos sibi ipsi reconciliavit 2. *Corinth.* 5. v. 18. 2. *Iustitia* quatenus
Filius DEI pro nobis in mortem execrabilem tradi necessarium
fuit, ut ita poenas nostras lueret & cum DEO reconciliaret.

2. Unde mox & illud sit liquidum, contraria non esse, aliquem
odisse & diligere, si nimirum diverso id respectu fiat. Dilexit nos
DEUS, 1. ut creaturas suas. 2. miserè deceptas. 3. de quarum
reconciliatione inivit consilium. Odit nos DEUS, 1. ut peccato-
res & legis suæ transgressores. 2. ob minarum infallibilitatem.
3. quæ de causa Filium suum execrationem & peccatum fecit.
Prius misericordiæ, posterus iustitiæ fuit; dilexit ut benevolus
Creator, odit ut justus iudex. Nam in homine, duo considera-
nda sunt, 1. substantia & 2. substantiæ corruptio. Quoad substan-
tiam homo est opus DEI, & sic diligitur per misericordiam, nihil
enim DEUS odit eorum, quæ fecit *Sap. 11. 25.* Quoad corruptio-
nem est servus Diaboli, & sic odio habetur per iustitiam. Jam ve-
rò sicut DEI iustitia non tollit misericordiam, & vicissim. Sic odi-
um erga nos, ut peccatores, ex iustitia profectum, non tollit amo-
rem erga nos, ut homines, à misericordia dependentem, præfer-
tim cum Scriptura utrumq; affirmet, tum Deum ob peccata à no-
bis divinum & abalienatum esse, *Esa. 59. v. 2. tum totum mundum*
dilexisse, ut daret Filium, Iohan. 3. Declarari hæc possunt exemplo
Davidis, qui Absolonem diligebat ut Filium, odio prosequabatur
ut hostem. Sic pater offensus filij petulentiâ, diligit filium ut filium,
eidem irascitur & ferulam infligit ut petulanti. Similiter Deus ut
justus iudex succenset nobis ut peccatoribus, & interim ut mis-
ericors pater, diligit nos generaliter, tanquam creaturas suas, ad i-
maginem ipsius creatas. Proinde ut perfecta esset dilectio, quâ
nos diligere specialiter, tanquam sibi gratos & acceptos, recon-
ciliatione opus fuit, ut ita iustitiæ satisfaceret, nec veritas Dei la-
befactaretur. Cum igitur de CHRISTO dicitur, quod DEO nos
reconciliaverit, non ita hoc accipiendum est, quod Deus de novo
prorsus nos amare inceperit, quasi antea nullo respectu amave-
rit, sed quia per passionem CHRISTI sublata est odij causa.

LXXXI. 3. *Deus ad iram tarant esse dicitur. Ergo non statim successit*
generi humano ob lapsum Adæ.

*Deus nos o-
dit & dile-
xit diverso
respectu.*

Quomodo
Deus ad
iram tardus
sit?

Ira duplici-
ter dicitur.

Resp. 1. Tarditas illa non denotat omnimodam iræ carentiam, sed lentam pœnæ immisionem. Aliud autem est *ipsa ira Dei*, quæ notat abalienationem animi: & aliud est *pœna*, quam Deus arbitrato, nunc citius nunc tardius imponit. 2. Alij distinguunt inter *sententiam & executionem*, *Sententia Dei* certa est, quòd peccatores habeat odio & maledictioni subijciat. Sed *executio* nonnunquam protrahitur, ut vel illi ad pœnitentiam invitentur, vel si hoc negligant, majoribus suppliciis afficiantur. Quare licet Deus peccata non statim puniat, hinc tamen minime sequitur, quòd non succenseat. Magistratus etiam differre potest supplicium & executionem, interim nil decedit iræ ejus & justæ indignationi. 3. Nonnulli dicunt esse fallaciam *ὀργῆς* in vocabulo *ira*. Nam vel notat ipsam ultionem & pœnam, quæ actû infligitur, ut Matth. 3. v. 7. *Quis vobis monstravit, ut fugeritis à ventura ira*: Sic etiam sumitur Rom. 2. v. 5. 1. *Thess. 1. v. 10.* vel justam Dei indignationem adversus peccata & peccatores, quam pœna tandem insequitur, ut Joh. 3. v. ult. *Qui non credit filio, super ipsum manet ira Dei.* Psal. 6. v. 2. *Domine ne in furore tuo arguas me, neq. in ira tua corripas me.* Quo ipso etiam sensu dicimur iræ filij Eph. 2. v. 3. hoc est, tales, quibus Deus actû ipso irascitur, non secus ac gratiæ filij nominantur, qui actû ipso Deo sunt grati & accepti. Jam ut hoc applicetur ad argumentum cum Deus ad iram tardus dicitur, vox hæc in *priori*, non posteriori significato accipitur. Non autem inde sequitur, Deum peccata non odisse, aut peccatoribus non indignari. Significatio enim una non tollit alteram: Licet tardus sit ad pœnam, semper tamen odio habet impium & impietatem. Licet non statim sequatur effectus, adest nihilominus, affectus, quem tamen Deo non nisi *ἀνθρακωπότης* Jhs tribuimus,

LXXXII. IV. *Si re: conciliare idem est, quod in gratiam reducere. & nos qui reconciliati, in gratiam DEI reducti sumus, sequitur vicissim, cum reconciliatio omnis statuaturs reciproca, & Deum in nostram gratiam reductum esse, quod absurdum.*

Resp. 2. Reconciliatio est quidem gratiæ reductio, sed non utriusque, verùm offensæ partis tantùm respectu. Quamvis enim utrumque relatum attineat & respiciat reconciliatio, tanquam partes

partes' dissidentes, attamen lædens duntaxat propriè dicitur, re-
 duci in gratiam læsi seu offensi. Nam ipsa reconciliatio est qui-
 dem reciproca, sed non offensio, ideoque nec gratiæ reductio. &
 per consequens solus offensus, condonatis injuriis, suam iterum
 benevolentiam pollicetur lædenti. Jam ut hoc ad nostram cum
 Deo reconciliationem applicetur, extra dubium est, per peccata
 graviter offensum fuisse Deum, qui nobis benefecerat, nulloque
 pacto nos læserat. Ut autem offensa illa placaretur, Christus
 nos Deo offenso reconciliavit. *Rom. 5. vers. 10. peccatis delictis Dan.*
9. vers. 2. & expiatis Heb. 2, 13. 1. Iohan. 2. v. 2. Unde ultrò sequi-
 tur, Dei tantum gratiam nobis reductam esse, non contrà. Inte-
 rim manet reconciliationis reciprocatio salva, Nam Christus nos
 Deo Reconciliavit, quatenus remotà offensionis causâ in gratiam
 Dei nos reduxit. Et vicissim, Deum nobis reconciliavit, quatenus Dei
 benevolentiam specialem, per peccata amissam, sanguine suo re-
 stituit & recuperavit.

¶ XXXIII. V. Reconciliatio per CHRISTVM facta non est DEÏ
 erga nos placatio, sed nostri erga illum conversio, quia CHRISTVS à DEO
 jam placato ad nos, qui adhuc illius inimici eramus, sibi reconciliandos missus
 est, Socinus p. 55. 57.

Resp. 1. Glossam audio sine ratione, sine Scripturâ, cui hæc
 exceptio directè contradicit, ut suprâ ostensum. 2. Si Christus
 Deum placatum annunciavit, quis eum placavit? Nam omnis
 placatio præsupponit indignationem. Quare si Deus verè placatus
 est; prius infensum nobis fuisse oportet. Si ergo placatus est,
 utriusque vel per nostram, vel per alienam satisfactionem placatus
 fuit. Eligant Phoriniani & disertè respondeant. 3. Modus pla-
 cationis falsus fingitur, nempe quòd pro peccatis non satisfac-
 tum sit, sed DEUS peccata largiter condonet, sicut innuit Socinus
 putat 2. Corinth. 5. vers. 19. Non imputans eis peccata. Sed quæro, cur
 non imputet, cum tanquam justus iudex imputare debeat? Nulla hîc alia
 nominari potest causa, quàm quia CHRISTUS suo sanguine illa
 expiavit, *Matth. 20. vers. 28. suam animam utroque* pro iis obtulit,
 2. *Timoth. 2. vers. 6. & sic satisfecit, unde & CHRISTUS nostri loco*

dicitur peccatum factus, ut nos efficeremur iustitia Dei in ipso
 2. Cor. 5. 21. Ubi vana est Socini exceptio, Christum dici peccatum, quia
 pro peccatore sit habitus. Nam i. si ita fingere liceat, omnia Scripturæ
 dicta de humanitate CHRISTI eludam, nempe quicquid dicitur,
 hoc omne putativè & κατά δόξαν non verè & κατ' ἀλήθειαν
 dici, quam instantiam probè notari velim. 2. Paulus seipsum ex-
 plicat, CHRISTUM dici peccatum, quia sit hostia vel piaculum
 pro peccatis Eph. 5. v. 2. Heb. 9. v. 26. c. 10. v. 12. licèt id neget Socinus.
 3. Cur Christus habebatur pro peccatore? Annon quia nostræ
 ipsi peccata imputabantur, & à Deo Patre in ipsum conicieban-
 tur Esa. 53. v. 3. non secus atq; sacrificiis Mosaicis delicta populi im-
 ponebantur, quatenus pro iis ad expiandum offerebantur. Jam
 quod in typo præfiguratum, hoc in antitypo Christo impletum
 sit oportet.

LXXXIV. VI. Apostoli dicuntur ministri reconciliationis 2. Cor. 5. v. 19.
 Qui hoc fieri potest, si illa in Christi merito tota residet? Imò si per Christum re-
 conciliati sumus, cur Apostolus inquit: Rogamus, reconciliemini Deo? Socinus
 ibidem.

Aliud est re-
 conciliatio-
 nis acqui-
 sitio, & aliud
 est applica-
 tio.

Resp. Distinguendum est inter reconciliationis acquisitionem &
 acquisitionem applicationem. Christus quidem nos Patri reconciliavit,
 acquirendo gratiam: nos tamen insuper reconciliari debemus,
 acquisitionem gratiam per fidem apprehendendo, cujus fidei verbum
 cum annuncient præcones, hinc rectè dicuntur ministri recon-
 ciliationis, nempe non eam efficiendo, sed nobis prædicando.
 Ut si donum porrigitur, non sit meum, nisi manum extendam:
 Et qui ad extendendum me hortatur, ille minister acceptionis nun-
 cupari potest. Noretur autem hic impietas & blasphemia Socini,
 dum scribere non exhorruit, Apostolos aequè ministros fuisse reconcilia-
 tionis, ut Christum. Cur ergo hic est mortuus? cur noster reconcilia-
 tor, noster pacificator & mediator dicitur? cur Apostolus ad Heb.
 pronunciat, ipsum solum esse summum Pontificem, qui oblatione sui
 sanguinis facta nos à peccatis & damnatione redemerit? Lique-
 hinc, Socinum, & asseclas non altius de Christo sentire, quàm de
 Prophetis & Apostolis, quamvis discrimen secundum magis &
 minus concedant. Annon verò hoc blasphemum & universæ Scri-
 pturæ sic extremè contrarium, omnes pij & cordati iudicent?

ARGU.

ARGUMENTUM XII.

A Dei gloria & omnipotentia.

LXXXV. *Quodcumq; dogma gloriam & omnipotentiam DEI obscurat, dictu impiu & blasphemum est. Sed dogma de satisfactione DEI gloriam & omnipotentiam obscurat. E. dictu impiu & blasphemum est.*

Minor probatur, quia DEVS peccata nostra sine satisfactione remittere vel noluit, quod contra gloriam misericordiae; vel non potuit; quod contra gloriam omnipotentiae. Ostorod. c. 36. part. 3. pag. 300. Socinus part. 3. c. 1. pag. 221. & 309. Argumentum hoc Gittichius ita proponit pag. 30. Peccata nostra nihil aliud sunt, quam offensae majestatis divinae. Offensas autem suas vel vilissimus quisque homuncio non modo sine violatione justitiae, sed etiam cum maxima laude patientiae, misericordiae, bonitatis, &c. alteri condonare potest. Ergo etiam idem, multo magis, DEUS sine ulla satisfactione nobis remittere peccata nostra poterat: aut, si non poterat propter imaginariam justitiam, ad quam ipsum patroni hujus dogmatis adstringunt, minus potest, quam vel vilissimus homuncio.

LXXXVI. Respond. 1. Per inversionem. DEI gloria multo magis obscuratur, si dogma satisfactionis negatur. Nam transgressionem ferre, ad eas connivere, per eas nullo modo abalienari, indicium est judicis vel negligentis, si ex incuria permittat, vel iniqui si volens connivat. At verò DEUS non est DEUS volens iniquitatem *Psal. 5. vers. 5.* odit operantes iniquitatem & perdit loquentes mendacium *vers. 7.* Ira ejus tanta est ut nemo hominum eam perferre possit *Pf. 39. v. 1. & seq.* Quare Filius Dei nostram miseratus miseriam e Sion nobis venit auxilium *Mich. 4. 7.* & seipsum dedit redemptionis precium *1. Tim. 2. p. 6.* fructus peccati

*Dei gloria
obscuratur
si satisfactio
Christi negatur.*

um.

tyum, ut nos efficeremur justitia in ipso 2. Cor. 5. v. ult. Quo pacto
Dei gloria non obfuscat, sed alius evahitur, dum tanta ejus est
majestas, ut eam læsam non nisi unigenitus filius placare po-
tuerit.

Ex opinione
Phoriniano-
rū sequitur;
Deum debere
re omnes
homines
salvare.

LXXXVII. 2. Per Instantiam. Si ab hominibus privatis ad
DEUM mundi judicem argumentari liceat, eodem modo inferam,
DEUM, aut immisericordem, aut impotentem esse, si non quol-
vis peccatores & homines æternum salvet. Quæro enim, Cur Deus
peccatores impenitentes damnat, nec æternâ beatitudine donat? Aut non
potest culpam dimittere, & sic homuncione est impotentior.
Quis enim homo offensas alteri offendentī, ut maximè hic re-
conciliari nolit, culpam tamen dimittere & illi beneficia exhibe-
re potest. Imò hoc à DEO jussi sumus facere, ut inimicis etiam
& nostris hostibus benefaciamus, Matth. 5, 44, Rom. 12. v. 20. 21. Si i-
gitur homo potest culpam lædenti omni, etiam præfracto remitte-
re, & quantum in viribus ejus est, benefacere, utiq; si DEUS hoc
non poterit, vilissimo homuncione impotentior erit. Imò cum
DEUS ad exemplum nobis hoc in ipso casu proponatur Matth. 5. v.
44. 45. cadet illa imitandi ratio, si statuatur, nos debere & posse
inimicos diligere, & tamen negetur, DEUM posse inimicos suos
nimirum impenitentes diligere, iisque æternum benefacere.
Semper igitur hoc urgebo: Si Deus contumaces salvare non pot-
est, impotens erit, & nos malè à DEI exemplo ad benefaciendum
inimicis omnibus admonemur. Quòd si dicant, Deum posse quidem
omnes homines, etiam impenitentes salvare, sed non velle. Resp. i. hoc Apo-
stolo directè opponi, qui c. 6. ad Hebr. v. 4. inquit: Impossibile est eos, qui
semel sunt illuminati &c. rursus renovari ad penitentiam, & c. 10. 26. volan-
tariè peccantibus nobis post acceptam justitiam: veritatis jam non relinquitur pro-
peccatis hostia, sed terribilis quadam expectatio judicij, &c. 2. Sequetur
absurdum illud alterum, Deum non esse misericordem, nec summè bonum
aut benevolam. Si enim potest omnes homines salvare, & ex solo
voluntatis beneplacito hoc omittitur, tum certè malevolus est,
non misericorditer affectus erga genus humanum. Proinde urge-
bo Phorinianos hoc dilemmate, ut directè respondeant: DEUS
omnes homines salvare aut non potest, & sic tollitur gloria omnipotentia:
aut.

ant non vult, & sic tollitur gloria misericordia. Quicquid dixerint, si-
bi vicissim responsionis loco habeant.

XXCII. 3. *Per deductionem ad absurdum.* Si Deus sine omni
satisfactione culpam dimittere debeat, tam potentia ejus qui
idem astrui videtur, sed justitia negatur, quod ἀτόπον. Judicis
enim justus nequaquam est, si cum pro sua potestate facinorosum
& capitaliter puniendum dimittere possit, statim impunitum di-
mittat. Non prædicatur hoc factum tanquam eximium, sed vi-
tuperatur ut iniquum, & regulis justitiæ contrarium. Idem cri-
men suis hypothesibus Deo impingunt Photiniani, qui propte-
rea nosse debeant, Deum non tantum omnipotentem, sed etiam
justum esse. Quicquid ergo Dei potentiam sic adstruit, ut e-
jus justitiam destruat, hoc ipsum non ad gloriam: sed potius ad
ignominiam Dei vergit. Imò non tantum ejus justitia, sed &
veritas & zelus ob peccata penitus negantur. Nihil enim va-
lebunt istæ minæ: *Maledictus, qui non permanet in sermonibus legis hu-
jus, Deut. 27, vers. ult. Mihi vindictam, ego retribuam Rom. 12, v. 19.*
Deut. 32, vers. 35. Maledictus, qui facit opus Domini fraudulentè Jer.
48, II. 9. 10.

si satisfactio
negatur justitia
Dei tollitur.

XXCIII. 4. Argumentum hoc ex cæcæ rationis judicio
depromptum, & revelato verbo contrarium est. Ibi enim dicitur,
quòd Deus sit omnipotens, nec tamen culpam omnibus, aut sine
λύσις remittat. Habemus enim remissionem peccatorum,
non nisi per sanguinem Christi qui se obtulit hostiam pro pecca-
tis nostris. Quare notandus hic est canon Theologicus: *Quid*
Deus circa salutem nostram faciat non ex rationibus de possibili colligendum,
sed ex solis Scripturis addiscendum est. In illis reperio utrumque, tum
Deum omnipotentem; tum nobis infensum & non nisi per Chri-
stum placatum esse. Malè igitur opponuntur subordinata cum
Christi meritum Dei gloriam & potentiam non tollat, sed potius
illustret atq; amplifcet.

Regula de ne-
gatio salutis.

XC. 5. *Per infestationem Minoris,* quòd dogma satisfactio-
nis impugnet gloriam Dei. Quod verò concernit dilemma
probariorum: *Aut non potuit, aut non voluit sine satisfactione culpam*
dimittere. Respond. Utrumque sano sensu concedi potest. I Nam

Deus non po-
tuit nos in-
gratiam reci-
pere sine satis-
factione.

potuit respectu. 1. suæ naturæ. 2. suæ justitiæ. 3. suæ veritatis. 1. Natura Dei est rectissima, cui peccatum omne diametraliter ad-
versatur. Si ergo peccatori non succenseret, sed illum post culpa-
m non minus diligeret ac ante culpam, tum utiq; naturam
suam tolleret, sibiq; ipsi contradiceret. 2. Iustitia Dei est immuta-
bilis, quæ pœnas postulat ab omni legis prævaricatore, vi cu-
jus peccatores puniendi sunt, non impunè dimittendi. Ut er-
go suam DEUS justitiam negare, ita sine placatione & satisfac-
tione culpam delinquentibus condonare non potest. Hoc
pertinet dicta Rom. 1, v. 32. *δικαιοσύνη θεῶν. Ius Dei esse quod peccato-
res digni sint morte.* 2. Thess. 1, v. 6. *Ιustum esse ἀποδοῦναι τὴν ἀποδοῦναι*
re mala malis. 3. DEUS verax, imò ipsa est veritas. Dixit autem
Genes. 2, vers. 17. *Quacumq; die comederis, morte morieris.* & Deut. 27,
v. ult. *Maledictus, qui non permanserit, &c.* Quam primum igitur
homines delinquant, per peccatum infallibiliter mortis rei
fiunt, & maledictioni legis subjacent, ac proinde DEUM habent
sibi iratum, quem placari & reconciliari omninò opus est, si sal-
vari & gratiâ ejus frui voluerint. Quòd si verò Deus non iras-
ceretur peccatoribus, tum isti non forent maledicti, non mor-
tis rei. Periret ergo legis sententia, & concideret omnis DEI ve-
ritas. *Hæc sunt illa fundamenta, cur DEUS omnipotens sine*
placatione culpam condonare nequeat. Quo ipso nihil de-
cedit ejus omnipotentia; sicuti nec per illud, quando dicitur,
ipsum mori aut peccare non posse. Nam omnipotentia; divinæ ob-
jectum non est res quævis, sed illa tantum, quæ Dei naturæ &
voluntati non contrariatur. Cætera omnia impotentiam
magis arguunt, quàm *divinam.* Quare cum DEI natura tol-
latur, si peccata sine indignatione omni mox dimittat, idcir-
cò dogma de satisfactione DEI potius omnipotentiam decla-
rat, quàm ut impotentiam arguat. Non potuit DEVS abiq; sa-
tisfactione salvare, non propter defectum potentia;, sed pro-
pter perfectionem naturæ; Secus enim fieret, DEVS suam
naturam conservare non posset, quod maximè impotentis ar-
gumentum est. Responsum hanc confirmo expresso Aposto-
li aphorismo, qui legitur Hebr. 9, v. 23. *Sine sanguinis effusione non*
fit remissio, ἀνάγκη ἐστίν; *Necesse est ergo exemplaria quadam celestium*
his

his mundari, ipsa autem caelestia melioribus hostis quam istis. Si vero DEVS ex sola gratia, pro jure suo absoluro, potest remittere peccata, dent Photiniani rationem, cur absque sanguinis effusione non possit fieri peccatorum remissio? Spe & at huc dictum Athanasij, quod legitur in orat. de incarn. verbi tom. 1. p. 42. Quid queso aliud decuit fieri, aut cujus opera ad recuperandam istam gratiam requirebatur, nisi solius Verbi, quod ab initio omnia ex nihilo considerat? Ejus enim fuit id, quod corruptibile erat iterum ad incorruptibilitatem reducere, & id, quod aequum rationis, consentaneum erat, Patri prestare. Cum enim Patris sit verbum & supra omnes, merito etiam solus omnia recuperare potuit & idoneus fuit, qui pro omnibus pateretur, & apud Patrem intercederet.

Atque sic ostensum haecenus, cur DEVS non potuerit sine detrimento suae omnipotentiae peccatores benevolenter tantum, sine indignatione affectu complecti, aut culpam protinus sine omni satisfactione dimittere. In quam quidem disputationem ut cum adversariis descendamus, non adeo necessarium est: quia inquiritur in rationes consilii divini, quod fieri non debebat. Sufficit nobis divinae voluntatis revelatio, in verbo facta, ubi se ira declaravit, absque precio & intercedente Filii merito se nolle peccatum dimittere quoniam istud odio habeat, & propter istud peccatoribus succenseat. Credamus igitur, rem ira se habere, nec quicquam laudi omnipotentiae divinae decedere, quoniam utrumque Scripturae affirmant, licet nos omnium consiliorum DEI causas reddere nequeamus. Miranda potius & grato animo haec praedicanda sunt, quam scrupulosius, rimanda, aut curiosius discutienda.

Quod jam alterum dilemmatis membrum concernit, *Deus non vobementer concedimus, Deum sine precedente reconciliatione peccata dimittit sine satiare noluisse.* Et hic est quartus respectus, cur non possit. Quia enim Deus non vult delinquentes in gratiam recipere, hinc ex contentiari. quenti hoc non potest, nisi invitus agat, suaeque voluntati & veritati contra eat, quod dictum & cogitatum est impium. Non autem velle Deum, probant omnes Scripturae, de satisfactione & legis maledictione loquentes. Quia vero omnes praevicarios vult actu post peccatum maledictos esse, utique, iis non potest non indignari: Et quoniam haec ira placanda est ante culpae dimissionem, ab ho-

mine verò placari non potuit, hinc proprio filio suo non pepercit, sed eum pro nobis tradidit Rom. 8. v. 32. ut divinæ justitiæ satisficeret. Refertur huc debet aliud Arhanasij dictum p. 41. Absurdum, inquit, Deum in suis verbis mentiri, si (cùm lege statuisset, morte mortiturum hominem, quanclocunq; mandatum prævaricaretur.) mortem tamen post prævaricationem effugeret, nec verbis illis adstringeretur. Non enim verus Deus fuisset si (cùm lege dixisset nos perituros) non perissemus. Psal. 42. Absurdum quippe erat, ob nostram utilitatem perdurationemq; Deum veritatis patrem mendacem videri. Adde Augustinum libr. de agone Christi: Omnia Deus poterat, si voluisset: Noluit autem, idq; iusta de causa; etiamsi nobis ignota est & incomprehensibilis, Sed etsi aliter faceret, aquè tamen stultitia vestra discipleret. Vicissim Ierm. 3. de Annunc. Dom. Sic voluit ruinam fragilis vasis reformare, ut nec peccatum hominis dimitteret impunitum, quia justus est: nec insanabile, quia est misericors. Potuit aliter fieri, quantum ad potentiam Medici (quod intelligi debet de alio satisfactionis modo, non de exclusa penitentiæ satisfactione) sed non potuit commodius aut doctius præparari, ut esset medicina agroti & quantum ad justitiam Dei.

XCI. 6. Quod concernit similitudinem hominis offensis & sine satisfactione ignoscens, dico, non nimis eam esse extendendam, Deus etiam gratis dimittit κατὰ τὴν respectu nostri, à quibus nil ultra exigit, non ἀπλῶς respectu Christi, cui parcere noluit uti supra in solut. arg. 7. fusiùs ostensum est. Aliàs si hominum exemplum urgeas, sequeretur Deum aut impotentem immisericordem esse, aut omnibus etiam impœnitentibus culpam dimittere posse & debere, sicut homines cuius ininimico, sive reconciliationem petat, sive non, ignoscere & benefacere debent. Quod cùm sit falsum & dictu de Deo impium, agnoscant hic Photiniani dissimilitudinem, ut quod circa offensæ dimissionem homo potest istud Deus non possit. Nec tamen hinc sequitur, impotentem illum esse, aut minus posse, quàm homines: quia istud facere Dei respectu impotentis est, non δυνάμειος, siquidem tùm destrueret, nec conservare posset naturam suam, prout eam in verbo revelavit. Sicut ego ex aliis, quæ DEUS non potest, si ista Dei naturæ inimica sint, non aliqua ejus ἀδυναμία, sed potius contrà potestas & gloria colligi debet: Ita quoque de nostro casu,
& sa-

& salutis negotio, satisfactionem necessariò includente, cogitandum est.

XCLII. Tandem ne quidem respectu hominum universaliter verum est, quod culpam offensamq; omnem sine omni pena reo dimittere possint aut debeant: Nam distinguendum est inter *personam privatam & publicam*, seu magistratum. Privatus non debet semetipsum ulcisci, quia ipse in multis labitur; & Deo obedire tenetur. Magistratus autem, qui Dei minister est ad vindictam, non potest salvà justitià & Dei voluntate, reum absque pena & satisfactione dimittere. Est enim iudex loco Dei ordinatus, ut justitiàm administret. Quare si impunitos dimittat reos, factum hoc culpatur ut iniquum *Proverb. 17, vers. 15.* tantum abest, ut patientiæ bonitatis aut clementiæ laudem mereatur. Jam verò, quoniam DEUS non est nobis æqualis aut privato alicui similis, sed potius persona maximè publica, quippe iudex universi terrarum orbis, hinc & ipse justitià salvà non vult, non potest peccatoribus quâ tales manent, sine omni indignatione favere, aut ipsos impunitos sine satisfactione dimittere. Quod enim fieri non vult, in judiciis humanis inferi oribus, qui fieri vellet, in iudicio suo summo, cum si ibi violatur justitià & lex Dei, multò magis hic impugnari consequatur? Proinde vicissim invertimus argumentum hoc modo: Si nullus iudex reum impunè potest dimittere, salvà justitià, sine læsione voluntatis divini, utique nec Deus universi mundi iudex, vel volet vel poterit dimittere, nisi ipsum sibi suæque voluntati & naturæ, quæ cum voluntate convertitur, contrariari, cum insigni blasphemia affirmare quis voluerit.

*Non semper
culpa dimitti
potest absque
satisfactione.*

XCLIII. Elumbis verò est exceptio *Gittichij p. 75. omnia peccata nostra esse contra Deum tanquam contra privatam juxta illud Psalm. 51, v. 3. Tibi soli peccavi & malum coram te feci.* Aliud enim est in DEUM duntaxat peccatum committere, & aliud, Deum privatam esse. Hoc posterius ex priori non sequitur, nisi negare velis; Deum esse iudicem totius mundi, id quod non privati est, sed Domini & magistratus summi. Quod addit de discrimine inter Deum & principem, qui ad leges sit adstrictus, ni-

hil ad nōs. Quamvis enim DEVS non habeat se superiorem, qui leges præscribat, sibi ipsi tamen ex lex, quam violare tam non potest, ut nec naturam suam, nec terreni principes legem præscrip-
tam.

An Deus po-
tuerit etiam
salutis viam
invenire?

XCIV. Tandem, si aliquis morosè pergat, quærendo, Annon potuerit Deus aliam salutis viam incruentam invenire?

R. 1. Tales quæstiones sunt iudicium curiosæ rationis, quæ compescenda, non sibi permittenda est. 2. Cui bono hoc quæritur? Quid accederet nostræ ædificationi? Agnoscamus & prædicemus factam redemptionem, non disputemus de faciendâ alia, & faciendâ modo. 3. August. l. 13 de Trin. c. 20. responderet, nullum convenientiorem modum fuisse. Ita enim DEVS declaravit charitatem Ioh. 3. 1. Ioh. 3. 2. & iustitiam Rom. 3. v. 25. Has causas spectasse Deum, Scriptura testatur. Interim fuit istud consilium liberum, non ex necessitate absoluta profectum, Hinc ergo dicimus, Deum ob absolutam suam potestatem potuisse utique alium modum invenire; nequaquam tamen exclusâ satisfactione. Alius modus foretè dari potuisset, sed salvare absque omni satisfactione & iræ placatione impossibile est, quia perirent Dei natura, iustitia, veritas, fieretq; ex Deo non Deus.

ARGUMENTUM XIII. & ult.

A Dei Iustitia.

XCIV. Si nulla est in Deo iustitia talis, quæ misericordia ejus opponatur, & cui per Christum satisfieri necessum fuerit, dum dogma de satisfactione adprobari nequit. Sed prius est verum. E. & posterius. Socinus p. 8. Osterod. p. 212.

Iustitia DEI
tribus a quid
significet.

XCVI. Antequam verò ad hoc argumentum respondeatur, pauca quædam de iustitia Dei præmittemus. Varias iustitiæ cum Deo attribuitur, significata sunt. Notat 1. Iustitiam & rectitudinem essentialem, Psalm. 11. vers. 7. Justus Jehovah & diligit iustitias. 2. Veritatem promissionum, ut iustitia idem sit, quod fidelitas in servando, ideoque conjungitur, 1. Joh. 1. v. 9. fidelis est & iustus, h. e. verax, ad de Psalm. 36. v. 7. Esa. 49. v. 9. &c. 3. Voluntatem DEI lege expressam, Psalm. 119. v. 12. Doce me iustitias tuas Psalm. 119. v. 9. Iustitiæ, id est, præceptiones Domini rectæ. 4. Bonitatem DEI, Rom. 3. v. 10.

v. 26. Absq; lege justitia Dei manifestata est. Operum justiciam si intelligat, num illam absque lege revelatam putas? Rom, 1, v. 17. *Justitia DEI revelatur in Evangelio.* Ast hoc tantum bonitatem annunciat. Adde Dan. 9, v. 16. Psal. 51, v. 16. Psal. 69, v. 28. Pl. 71, v. 2. Psal. 143, v. 1. 2. &c. 5. *Beneficia misericordia.* 1, Sam. 12, vers. 7. *State, ut discepre vobiscum de omnibus justitiis Jehovæ quas fecit nobiscum.* 6. *Justitiam & vindicatricem DEI justitiam, quæ est justa in DEO voluntas, quâ bonis benè & malis malè faciens, unicuiq; reddit secundum opera sua, iusto judicio, Ita enim Deus se revelavit, quod per naturam averteret & puniat iniquitatem; amet autem præmiisq; compenset obedientiam. Ista ergo naturalis DEI voluntas de malo puniendo & bono compensando rectè vocatur justitia.*

XCVII. Negant quidem hanc Phoriniani, sed contra Scri. *Probatum* justitiam quæ illius mentionem facit aliquoties, ut Job, 8, vers. 3. *dicari, & vinctum* Num quid DEVS corrumpit iudicium, aut omnipotens subvertit, quod *dicatrix* Deus est, Pl. 9, v. 5. *Fecisti iudicium meum & causam meam, sedisti super justitiam.* thronum qui iudicas justitiam. Pl. 50, v. 6. *Annunciabunt cæli justitiam eius, quia Deus iudex est,* Plal. 119, v. 137. *Iustus es Domine & rectum iudicium tuum* Psal. 145, v. 17. *Iustus Dominus in omnibus vijs suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Esdra 9, v. 4. 15. *Domine Deus Israel iustus es tu, quoniam derelicti sumus, qui salvaremur die hac: Ecce coram te sumus in delicto nostro. Non enim stari potest coram te super hoc.* Rom. 1, v. 32. *Qui cum justitiam Dei cognoscerent, quoniam qui talia agunt, digni sunt morte; non solum, qui ea faciunt, sed etiam, qui facientibus consentiunt.* 2. Thef. 1, v. 5. 6. *Sustinetis tribulationes cõderymca rals drcasæ x e lotas & Jæ in exemplum justitiam DEI, ut digni habeamini regno Dei, pro quo & patiamini. Si tamen iustum est apud Deum, retribuere tribulationem ijs; qui vos tribulant: & vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum.*

XCVIII. In primis verò de naturali justitia DEI testatur lex ipsius, partim mentibus nostris insculpta, partim per Mosem promulgata. Hæc enim est regula faciendorum & signum clarissimum voluntatis divinæ, ideòq; DEVM ita sentire putandum est, prout voluntas ipsius lege exprimitur, nempe quod obedientes avaræ, inobedientibus maledicere vellet. Nam qualis est relatio inter signum & signatum: talis est inter legem & DEI voluntatem. Falsum est signum, nisi exprimat signa-

signatum, prout est. Nec signo signatum dicitur, quod à signo discrepare animadvertitur. Quocirca cum lex signum sit divinæ voluntatis, & verò illa maledictionem annunciet omnibus prævaricatoribus, imò actu ipso statim maledictioni subiciat, utiq; in Deo talem voluntatem esse sequitur, si modo debitum signi signatiq; æquum & relationem salvam velis. Quocirca quoad Phorimiani legem Dei concedunt, uti concedere omnino coguntur, tamdiu justitiam Dei negare haut poterunt, siquidem illa nihil est aliud, quàm iusta Dei voluntas lege expressa transgressoribus actu ipso maledicendi, observatoribus benefaciendi.

Duo actus justitiæ divinæ. XCIX. Unde apparet duos justitiæ divinæ diversos sive actus sive effectus esse pro diversitate objectorum. 1. Obedientiam amare & obedienti benefacere. 2. Iniquitatem odisse & inobedienti maledicere. Prior effectus promissionibus. Posterior comminationibus legis exprimitur. Promissiones sunt Lev. 18, v. 5. Custodite leges meas: Faciens homo vivet in eis. Luc. 10, v. 28. Fac hoc & vivet. Rom. 10, v. 5. Qui fecerit homo mandata legis, vivet in eis. Galat. 3, v. 12. Lex non est ex fide, sed qui fecerit ea, vivet per illa. Psaltes utrumque conjungit Dei justitiam & justitiæ actum. Psal. 11, v. 7. Iustus Dominus & justitias dilexit. Comminationes passim leguntur. Gen. 2, v. 17. Quacumq; die comederis, morte morieris. Deut. 27, vers. ult. Maledictus, qui non permanet in sermonibus legis hujus. Galat. 3, vers. 10. Quicumq; ex operibus legis sunt, sub execratione sunt. Hinc de Deo dicitur, quod odio habeat operantes iniquitatem, Psal. 5, v. 7. averteretur omnem injustitiam, Deut. 25, v. 16. abominatio sit coram ipso via impij, Prov. 8, v. 7. c. 15. v. 9. Ita ejus super impietatem reveletur, Rom. 1, v. 18. Ex quo posteriori actu vel effectui sic colligimus; Quicumque per naturam avertatur iniquitatem, is per naturam justus est, cum injustitia nihil sit aliud, quàm iusta voluntas peccatum abominans & peccatorem puniens. Atqui Deus per naturam, hoc est, ob essentialem suam rectitudinem & perfectionem, avertatur iniquitatem. Ergo DEUS per naturam suam justus est. Porro, qui per naturam peccatoribus succenset & indignatur, is per naturam iterum justus est, cum actus secundus semper præsupponat primum, & constans operatio iusta infallibiliter arguat, in operante ipsam esse & reperiit

periri iustitiam. Sicut enim de aliarum virtutum & proprietatum divinarum existentia non nisi ex actibus secundis iudicatur, ita quidem, ut ex his illæ sine omni dubio colligantur: Ita etiam ex continuatis iustitiæ operibus aliquem iustum esse invictè concludimus. Jam verò DEUS per iram peccatoribus succenset & indignatur, testante lege & Scripturâ passim. Quare iterum sequitur, DEUM per naturam vel essentialiter iustum esse.

C. Socinus excipit p. 7. 8. 9. *Actum illam, abominationem & puniti-* Num punitio Dei tribuatur iræ eius vel iustitiæ.
tionem, non iustitiæ, sed iræ DEI adscribi. Imò puniti-
onem non dici iustitiæ, sed iræ, vindictam, indignationem.

Respond. 1. Subordinata non pugnant. Punire & irato & iusto DEO adscribitur. Irato Rom. 1. v. 18. Iusto Rom. 1. v. 32. 2. Thef. 1. v. 6. Omnis enim iudex iustitiam exequendo erga facinorosos, simul iis indignatur, & succenset. 2. Argumentum inverti potest. Si DEUS irascitur ob peccata, utique iustus est, quoniam effectus de causa, & signum de signato testatur. Jam verò irasci peccatoribus, quod DEO competit, est signum iustitiæ: DEUS igitur & hoc ipsum iustus erit. Nam ira & vindicta DEI, non proveniunt à nuda, absolutaq; sed à iusta & per legem expressa voluntate, quâ peccatores avertatur, & maledictioni statim subicit. Nam ut omnis lex non ab arbitrio nudo legislatoris, sed ab eius voluntate iusta & iustitiam respiciente proficiscitur: Sic lex divina non est signum & expressio voluntatis nudæ, sed iustæ & iustitiâ præditæ. Nisi lex DEI scelerato ausu negetur, essentialis iustitiâ DEO adimi non poterit. Et qui adimetur, cum illa sit immutabilis, non minus atque lex ipsa, de qua scriptura Matth. 5. v. 18. Amen dico vobis, donec transeat cælum & terra, jota unum aut apex unus non præteribit à lege, donec omnia fiant, & Luc. 16. v. 17. Facilius est cælum & terram, interire, quàm de lege unum apicem excidere. Cum igitur lex maledicat omni transgressori, utique & in DEO voluntas talis erit, eaque prorsus immutabilis, nisi quis duos contrarios actus absurdè statuat, nimirum velle DEUM vigore legis & iustitiæ peccata punire; & simul ex absoluto nudoque beneplacito nolle peccata punire. Quoniam verò duo contraria simul & eisdem respectu locum non habent, hinc cum probatum sit, DEUM

K

peccata

peccata punire velle, mox excluditur absolutum illud: nolle, vel nolendi beneplacitum. Imò sicut iustitia Dei non potest non amare & remunerare, vi promissionum veracium, obedientiam: Sic eadem iustitia non potest non averfari, & maledictioni actu subdicere inobedientiam, cum unius iustitiæ actus sint, malum poenis, & bonum præmiis afficere. Ex quibus omnibus sponte fluit hoc *proposua*, primos parentes; & nos omnes, tanquam transgressores legis, secundum iustitiam Dei, æternâ morte, juxta comminationem certissimâ, immutabiliter puniendos fuisse, aut alio modo iustitiæ divinæ satisfieri debuisse, non secus ac in iudicio humano quod ipsum divinæ iustitiæ est vicarium, reus antea debitam satisfactionem justè dimitti nequit.

C I. Quibus ita præsuppositis, ad argumentum respondere est quàm facilimum. Negamus enim quod adversarij tanquam certum assumunt, nempe *nullam in Deo essentialem iustitiam reperiri, cum contrarium rationibus benè firmis hæctenus stabilitum sit.* Quia verò multas exceptiones & ratiunculas contra iustitiam Dei effinxere, nunc illas pro magis roboranda thesi nostra ordine discutiemus.

Exceptiones Photiniano- rum, C II. *Exceptio. 1. Deus absolutum habet imperium & summè liber est. Quare homines ex libera voluntate morti mancipavit, & vicissim ex libero voluntate penam illam absq. omni satisfactione condonare potest.* Ostorod. p. 215. Socinus contra Covetum p. 9. 10. 11.

Resp. Nuda hæc est assertio, nullâ probatio: Quocirca sufficit simplex inficiatio. Ut tamen omne os obstruatur advertariis, distinctâ responsionis membra & infallibiles negationis nostræ causas subjungemus. 1. Totum argumentum rationis phantasia superstructum est, quæ intelligere nequit, quomodo Deus sit liber in agendo, justus & simul misericors. At verò in his mysteriis non ratio consulenda, sed Scriptura unicè aspicienda est. Nostræ enim redemptionis exemplum simile nullum dari, docet Apostolus Rom. 7. 7. Licet igitur in mundo tale quid non contingat, nil tamen ob id Scripturæ decedit, CHRISTUS non dicit: *Ego sum mundus vel consuetudo, sed ego sum via, veritas & vita,* inquit, Cyprianus. Neque hic quaeritur de absoluta Dei potentia, quam infi-

Ab absoluto Dei imperio ad negandâ Christi satisfactione non licet argumentari.

mitam

mita esse ratio agnoscit & nos libenter fatemur, sed de ordina-
ta & in verbo DE I revelata, adeoque non quid DEUS absolute
potuerit, sed quid voluerit, & quomodo sese revelaverit. Quo-
circa cum legamus, DEUM Filio suo non pepercisse *Rom. 8. 32.* sed
super ipsum licet innocentem, omnes iniquitates nostras conse-
cisse, *Esa. 53. v. 7. 8.* merito id credimus, nec ullis ratiunculis ab ab-
soluta Dei imperio & libero arbitrio petitis, ab illa Scriptura do-
ctrina nos dimoveri patimur. Si enim utrumq; scriptum est, utiq;
subordinata erunt, non contraria. Quare prius ex Scripturis pro-
bent Deum voluisse, absq; omni satisfactione culpam nobis con-
donare, quam ad *κρησφύρατων* de absoluta Dei potentia confugi-
ant, cum hinc quaestio sit, non tam quid Deus circa salutem gene-
ris humani facere potuerit, sed quid faciat, & quid facere velit,
iuxta patefactionem sui *θελήματ*®, verbo comprehensam.

2. DEUS absolutum quidem habet imperium, quia superiori
nullibi subiacet: interim tamen seipsum negare nequit, ideoque
quod aliis est lex praescripta, hoc Deo est natura, contra quam
non agit. Hic quicquid est adversum & inimicum, id sub Dei po-
testatem & voluntatem non cadit, cum alias Deus sibiipso con-
trarius foret. Jam verò peccatum est natura Dei adversum. Ergo
non potest non illud odisse, non potest non propter illud pecca-
tori maledicere. Nam alias justus iudex non esset, ut tamen esse
debet *Psal. 7. v. 12.* Ejus enim non est facinorosos pro beneplacito
dimittere. Nam ut justitia obedientiam praemiis, sic inobedi-
entiam poenis afficere immutabiliter postulat. Hoc nisi DEUS faci-
at, justitia distributiva ipsi admiratur.

*Deus sibiipso
lex est.*

Et supra rationes satis pugnantibus à Dei natura, lege & veri-
tate attulimus, quibus falsis non potest Deus peccatorem reum,
absque satisfactione impunitum dimittere. Quocirca sic defen-
denda est Dei libertas ne tollatur ejus justitia, bonitas & veritas.
Sicut enim Deus licet liber sit, peccare tamen nequit, quia bonus
est: ita peccata non potest non odisse & punire, quia natura ju-
stus est. Quales enim naturam sumus, tales res naturam volumus. Sed
Deus natura impietatem averfatur, *Prov. 8. v. 7. 8.* Ergo natura
vult illam sublatam, aut si adsit, punitam. Nisi cum puniret, pec-
catum.

earum pro non peccato reputaret, & non tanquam mundi iudex, sed velut ociosus iniquitatis spectator assideret, quod tamen à terreni iudicis officio, qui DEI minister, & iudicij divini imago, alienum est. Quare ut ignis naturaliter non potest non urere, ad motà materia: Sic DEUS, qui ignis consumens est *Deut. 4. v. 24* ob naturalem suam justitiam non potest non indignari, præsentè iniquitate & obedientia.

*Mancipatio
mortis non
fuit ex nu-
da volunta-
te Dei.*

3. Si ex sola & nuda DEI voluntate fuit mancipatio mortis, mox crassissima inde absurda consequuntur. 1. coram DEO idem esse peccatum & non peccatum, cum erga utrumque naturà pariter sit affectus: 2. Peccatum per se nihil esse, sed potius opinionem, pro diverso voluntatis divinæ arbitrio æstimandam. Ubi verò manet illud Apostoli *1. Cor. 15. v. 56. Peccati vis est lex?* h. e. justitia lege expressa, non nuda DEI voluntas. 3. DEI amorem erga pios, & odium erga impios non ex naturali rectitudine, sed qualicunque arbitrio dependere. 4. Peccatum naturæ Dei nunquam adversari. Aliàs enim abominaretur & puniret, neque posset peccatorem morte ob peccatum non mancipare, quod tamen Photiniani asserunt. 5. Idololatriam, blasphemiam, perjurium, non esse peccata, si Deus illa vellet, cum ex nuda voluntate illa æstimantur. *Si dicant, Deum talia non velle, quare de causa.* Si liber est, & omnia potest, cur ista velle non potest? Nil dicent, nisi nobiscum fateantur, ista *ἁμαρτίας* mala, Dei quæ naturæ & naturali justitiæ contraria esse, ac proinde sub Dei, qui seipsum non negat, voluntatem haut cadere: Ex quo liquet, in quæstione *de peccatis & peccatorum pœna*, non voluntatem nudam sed justam, vel justitia modificatam esse considerandam, sicut iudex terrenus Dei minister *Rom. 13. v. 4. 2. Par. 19. v. 6.* peccata odit, & peccatorem punie, non quia ipse nudè vult, sed quia justè vult, seu quia justus ipse, & per se justum est, ista fieri.

4. Si absolutum Dei imperium & libertas ejus tam latè extenditur, ego similiter inde colligam, quòd possit, imò debeat omnes homines salvare, si laudem bonitatis & misericordiæ infinitæ consequi velit. Quis enim ipsi legem tulit: ne hoc faceret? Num Deus alicui superiori subjacet? Expressam igitur rationem Photiniani afferant, cur nobiscum statuant, solos pœnitentes & fideles
à Deo

à Deo salvari posse? Ad decretum confugere nequeunt: quoniam voluntas ejus est libera: potest mutare, quando vult, Curigitur, Deus ne quidem velle potest, ut præfracti & impœnitentes salventur? Nisi hic justitiâ Dei naturalem obstare nobiscum fateantur, nihil solidi proferre poterunt. Ideo enim Deus peccatores præfractos non salvat, quoniam justitia Dei, & lex (ejus expressio) peccatores odio habet, & pœnis subjici requirit. Nisi ergo prius justitiâ satisfiat, aut satisfactio Christi fide apprehendatur, illi salvari nequeunt. Si adhuc dicant, *DEVM homines omnes* (ut & Diabolos) *pro absoluta potestate sine satisfactione salvare posse.*

1. Principium petunt. 2. Scripturis contradicunt. 3. Absurda multa statuunt, Deum non odisse peccatorem, peccatum ejus naturæ non adversari, justum judicem hanc esse, & similia. Quæ cum sint *de ratione*, statuimus, Deum salvâ naturâ suâ, salvâ justitiâ, salvâ veritate & legis sententiâ non posse peccatum amare, aut peccatorem, quâ sic, diligere, nisi prius reconcilietur, & ira ejus ob peccatum successa placetur.

Num Deus omnes homines salvare possit?

5. Si reatus mortis ob peccatum, non ex justitiâ Dei ortum habet, ex injustitiâ fluere consequetur. Nullum enim tertium hic dari, nec excipi potest, esse actum illum non justum, ex liberâ voluntate profectum. Nam adest hic subjectum habile, in quo vel habitus vel privatio ex infallibili necessitate occurrit. Et omnis actus, quo pœnæ vel præmia distribuuntur, necessariò vel justus, vel injustus est, cum tale sit objectum, circa quod justitia occupatur. Jam verò mancipatio mortis fuit pœna. Facta enim est ob peccatum. Culpa verò & pœna semper relata sunt. Quicquid igitur ob peccatum infligitur, pœnæ rationem habet, & per consequens etiam reatus mortis. Hæc igitur pœna aut justa fuit, aut injusta, si ex justitiâ orram negas, sequitur alterum, ex injustitiâ profluxisse. Si & hoc negas, sequetur. 1. aut pœnam non fuisse. 2. aut subjectum habile dari, in quo ne sit habitus, nec privatio. 3. & supplicium distribui, atque sic actum judicalem dari, qui tamen nec sit justus, nec injustus, quæ omnia sunt absurdissima. Quicquid proinde de voluntate dixerint, semper urgebo, *num justa vel injusta fuerit*, Posterius cum falsum, prius erit verum, Aut

tertium dent in subjecto habili inter habitum & priuationem; inter duo contraria immediata in actu determinato, id quod est hominem dare, qui nec cæcus sit, nec videat; aut animal quod nec vivum, nec mortuum sit; actum iudicij & pœnam, quæ nec iusta, nec iniusta sit. Quæ omnia cum manifestâ absurditate laborent, nos inde colligimus genus humanum ex iustissimâ Dei iustitiâ, per lapsum violata, ideoque pœnam jure & secundum legem infligente atque sic non ex nuda Dei voluntate morti æternæ mancipatum esse, id quod concludendum fuit.

6. *Quæro, Num Deus iuste vel iniuste homines propter peccatum æternæ damnationi mancipet? Si posterius assumunt, Diabolo magis blasphemii sunt, & ex Deo non Deum faciunt. Si prius, fallum erit, Deum homines peccantes potuisse non mancipare æternæ morti. Sic enim iniuste egisset, juris iustitiæque suæ immemor. Nam si iustam fuit, peccatores damnare, utique contrarium iniustum fuit, & p.c. Deo, qui iniuste agere non potest, impossibile. Spectat huc insignis locus Scaligeri Ex. 249. Sect. 3. cuius hæc summa: Deum esse optimum, perfectissimum, sibi ipsi legem. Quod ergo statuit, id rectè statuit. & contrarium statuere nequit. Nam quodcumque, præter illud rectum est, non est Dei, sed non Dei. Quare si Deus homines peccantes jure & rectè propter peccatum morti mancipat, tum rectum iustumque non est, si non mancipentur: ideoque Deus hoc facere non potest, quia non nisi rectè & iuste agere potest. Atque sic, cum Photiniani potentiam Dei, ejusque gloriam maximè defensum ire volunt, eo ipso impugnant, & ex Deo non Deum faciunt, quia illum etiam non rectè operari posse statuunt, quâ impietate & blasphemiam nulla major cogitari potest. Sequitur verò ex dicto hoc insuper, si Deus homines ob peccatum morti iuste mancipavit, ex mortis imperio per nudam ejus voluntatem eximi non posse. Aliàs enim non condemnasset iuste. Quod cum sit impium dictu, aut iustitiæ satisfieri debet, aut ex mortis imperio eximi nequeunt, aut iustitia tollenda, vel penitus immutanda, h. e. ex Deo non Deus faciendus erit. Ultimum est blasphemum & hæreticum. Priora igitur vera erunt & orthodoxa. Declarant hoc simili Magistratus, qui si parricidam iuste morti addixit, sine satisfactione iuste dimittere nequit.*

7. Si damnatio est opus justitiæ, sequitur interitum hominis non à solo peccato, sed simul à voluntate Dei efficienter pendere, quod tamen in Calvinianis ipsi tanquam hæreticum vituperant. Est enim contra istud Ose. 13. v. 9. *perditio ex te*. Ratio consequentiæ est: quia dicunt, Deum, si voluisset, facile potuisse hominibus omnem culpam condonare. Hinc ergo sequitur, 1. Deum esse malevolum. 2. causam damnationis esse ejus voluntatem. Si enim voluisset culpam condonare, potuisset, cum nulla sit in ipso justitia, quæ per peccatum sit læsa. Si verò peccatum sit solitariâ damnationis causa, Deus non potuisset non damnare, quoniam causâ in actu positâ, certò sequitur effectus. Quòd igitur homines morti sunt subjecti, id non tamen à peccato, quàm voluntate Dei promanabit: Cur ergo scriptum: *Deus non vult mortem morientis?* Ezech. 18. v. 33. Similitudine nudi debitoris declarari hoc potest. Cum debitor in carcerem ob æs alienum conjicitur, debitum quidem hujus captivitatis, quodammodo causa est, principaliter tamen id promanat à creditoris voluntate, qui si debitum condonâisset, ut facile potuisset, in carcerem coniectus non fuisset; adeoque illa captivitas *πρωτως* ab inclementia & duritie creditoris proficiscitur. Pari modo si reatus mortis non à justitiâ, sed nudâ Dei voluntate pender, hoc ipso Deus inclementiæ accusatur, & prima damnationis causa voluntati ejus accepta fertur, quod contra proprias Phorinianorum est hypothesis.

8. Si mancipatio mortis à nuda Dei voluntate provenit, quòd peccatum mereri potuit pœnam. Quod enim est fundamentum hujus meriti? Aliud dici nequit, quàm legis violatio. Cur autem prævaricatio legis mereatur pœnam? Aliter responderi nequit, quàm quia justitia ita flagitat. Aut ergo meritum peccati negent, aut justitiam in Deo agnoscant. Sunt enim isthæc relata. Uno posito, ponitur; negato, negatur & alterum. Si ergo statuunt, uti statuendum est, peccatum pœnam jure promereri coram Deo, fateantur oportet, in Deo justitiam esse, quippe quæ sola facit, ut culpa pœnam mereatur. Si verò justitiam in Deo negant, rationem sufficientem non dabunt, cur omne peccatum jure ob violationem legem puniendum sit.

An & cur
Deus tan-
tum illa pec-
cata puniat
qua conjun-
cta sunt cū
impœnitentia?

CIII. Exc. 2. Deus non nisi peccata, qua cum impœnitentiâ sunt conjuncta, punit, reliqua verò si pœnitentia accedat, impunita prætermittit, vel remittit. Quare nulla est in ipso justitia vindicatrix, omnes transgressiones severè puniens.

Resp. 1. Cur autem impœnitentiam & contumaciam non remittit? Num quia non potest? Ergo absolutum imperium non habet, sui juris non est, homine impotentior est, & causa hujus rei afferri debet. An quia non vult? Ergo immisericors, nec absolute bonus est, & clementia quorundam hominum, etiam hostibus ignoscentium & beneficientium, erit major misericordiâ Dei. Quicquid hic responderine, in ipsorum jugulum retorquēbimus. 2. Non pugnat Dei justitia & quorundam peccatorum condonatio, sed hæc illam illustrat. Ideò enim pœnitentibus peccata dimittuntur, quoniam satisfactio Christi pro ipsis præstita per fidem imputatur. Semper ergo veniam præcedit satisfactio, non quidem nostra, sed Christi, cujus meritum cū impœnitentes spernunt, jure damnantur, & legis maledictioni obnoxij manent. 3. Quando adversarij dicunt, non nisi peccata cum impœnitentiâ conjuncta puniri: confundunt peccatum ipsum, cum perseverantia in peccato. Peccatum est *ἀνομία* in genere 1. Ioh. 3. v. 4. nec definitur per impœnitentiam. Hæc autem peccati est accidens. Quare non putetur, Deum hoc duntaxat accidens punire, non peccatum ipsum. Imò verò *ἀνομία* & vel unicus actus, ut exemplo Adæ patet, æternæ mortis actu reum facit illo ipso tempore, quo committitur, antequam, num perseveraverit peccator, vel secus, aliquid sciatur. Spectat huc istud Jacob. 2. vers. 10. *Quisquis totam legem observaverit, impegit autem in uno, reus factus est omnium.* Est enim Deus justissimus iudex, & magna & parva peccata puniens. Si contrâ legem fuit, violatur hoc ipso Dei justitia & incurritur maledictio, sive sit solitarius, sive continuatus actus.

CIV. 3. Legi comminationes sunt pœnitentiâ determinate. Quapropter qui illam agunt, iis peccata dimittuntur, non ob aliquam satisfactionem, sed ob solam misericordiam Dei voluntatem.

Resp.

Respond. 1. Disjungit conjungenda. Nam poenitentia non excludit, sed includit CHRISTI satisfactionem, fide apprehendam. Sic enim Scriptura passim describit hominis poenitentiam, in cuius locum Photiniani rem planè novam substituunt. 2. Lex non promittit salutem & vitam sub conditione poenitentiae, sed perfectæ impletionis. Legem igitur qui violat, nec plene observat, maledictioni ejus semper subjacet. Violavit autem Adam, & cum ipso nos omnes. Quare maledictioni actu ipso subjecti fuimus, non demùm subjiciendi, si impoenitentes simus. Hinc CHRISTUS nostri loco factus est maledictum, Galat. 3. & subjectus Legi, ut nos, qui sub lege, & ejus maledictione eramus, redimeret, Galat. 4. Confundunt igitur Photiniani Legem & Evangelium. Lex vitam implentibus: Evangelium duntaxat poenitentibus & fidelibus promittit. 3. Si per solam poenitentiam, hoc est, virtutis studium, comminatio legalis potest mutari & tolli, quid opus erat semine benedicto? An ut viam salutis annuncia- ret? Sed hæc ratio expirat, quoad Patres Veteris Testamenti. Alius Propheta idem præstare potuit, & Scriptura longè alium si- nem incarnationis & missi Filii exprimit, nempe caput serpentis conterere, Gen. 3. v. 15. redemptionis pretium dare, 1. Timoth. 2. v. 6. & peccata auferre, Hebr. 9. v. 28. &c.

CV. 4. Si in DEO simul est justitia & misericordia, cum in DEVM cadent contraria, respectu ejusdem objecti.

Resp. 1. Scriptura de DEO utrumque affirmat. Qui ergo ista vel contraria vel *diversa* essent? Non debemus, à clarâ licet recedere ob futiles quasdam deliræ rationis consequentia- culas. 2. Justitia & misericordia non sunt proprietates in se ac per se contrariæ, cum sint ipsa DEI essentia, quæ simplicissima & omnis contrarietatis expers. Interim fatemur, per diversos actus se exercere, ubi notandum istud Scaligeri Exerc. 312. *Non est necessarium, ut si actiones sint contrariæ, etiam essentialia principia.* In primis circa hominum peccata proprietates istæ quodammodo dissociatæ & sibi adversæ videbantur. Nam misericordia, juxta naturam suam volebat parcere lapso generi humano: justitia & DEI veritas secundum legem postulabat poenam. Cumque neutra istarum

justitia &
misericordia
in DEO simul
sunt nec pu-
gnant.

suam exercere poterat naturam, intervenit CHRIS TUS, qui peccati
 satisfactionem suam utramque conjunxit, ut admirandum justitiae
 & misericordiae temperamentum inde ortum sit. Justitia
 enim & misericordia DEI simul actu in uno eodemque objecto
 exerceri nequeunt, nisi medio aliquo modo reconcilientur. Nam
 justitia flagitat perfectam, legi praestandam, obedientiam, quae
 cum in nullo hominum reperitur, mox damnat & maledictioni
 actu subicit. Ab hac poena si DEI misericordia simpliciter absque
 ullo medio interveniente liberaret, tum secundum idem, ad
 idem, & eodem tempore contrarium justitiae decerneret. Hac ergo
 contrarietas ut tolleretur, CHRIS TI satisfactio ex singulari
 Trinitatis consilio intervenit. Ipse enim legem nostri loco perfecte
 implevit, & pro nobis passus est, ex quo redemptionis operemirum
 justitiae & misericordiae divinae consensus elucescit. PECCATI
 CHRIS TUM enim, ex gratia, poenae pro peccatis debita facta est
 translatio, ut ita salva veritate & justitia sua, DEUS in gratiam
 nos reciperet. Et haec fuerunt Patrum de hoc mysterio pie cogitationes,
 cur DEUS non potuerit nos adoptare ante satisfactionem praestitam.
 Interim non facile in has angustias nos depelli
 patiamur: Sed pro prima & principali causa habeamus DEI
 voluntatem & ordinationem. Multa enim speciose opponi possunt
 de dissidio istarum proprietatum, Num DEVS a seipso dissenserit?
 Quomodo hoc cum ipsius simplicitate conciliari queat? Num inter Patrem &
 Filium aliqua fuerit pugna? & quas sibi quaestiones alias curiosa ratio
 fingit. Quare si queras, cur Deus non ex sola misericordia absque
 Christo peccata dimittat? Tutissimum est respondere; Quia sic scriptum,
 & voluntas DEI non aliter revelata est. In hac simplicitate acquiesco,
 & conscientiae meae optime satisfacio. Post demonstratam ex Scripturis
 veritatem, declarationis ergo, & ut omne os obstruatur adversariis,
 assumi potest illa Patrum responsio, quod ne quidem aliter fieri potuerit
 ob DEI justitiam, quae erat propter peccatum laesa, ideoque poscebat poenam,
 quae peccati Christi satisfactionem a nobis fuit transferenda.

In hac disputatione
 ratione su-
 ggestivum est,
 ad Dei voluntatem &
 revelationem
 unice provocare.

In hac disputatione
 ratione su-
 ggestivum est,
 ad Dei voluntatem &
 revelationem
 unice provocare.

C VI. 5. Iustitia Dei tribuitur remissio peccatorum Roman. 3. vers. 25.
 i. Johan. 3. v. 9. Ergo iustitia divina non erit propria peccata punire. Ostorod. p. 212. Catech. Racov. p. 267.

Resp.

Resp. Neuter locus concludit id, ad quod concludendum affertur. Nam 1. Rom. 5, non dicitur, per justitiam peccata remitti, sed in remissione justitiam declarari, quod fit, quatenus in illa Christi meritum apprehenditur, quo justitiæ satisfactum est. Tantum igitur abest, ut hoc dicto DEI justitia impugnetur, ut magis per illud confirmetur & illustretur. Adde, quod non absurdum sit, in isto loco per justitiam intelligere DEI vel veritatem vel misericordiam, cum vox δικαιοσύνης utroque sensu in Scripturis haut raro accipiatur, ut initio hujus argumenti dictum est. 2. 1. Iohan. 3. quivis videt, justitiam loco veritatis & fidelitatis esse positam. Si enim confitemur peccata, DEUS est justus, hoc est, verax & fidelis, qui ista condonat.

C VII. 6. Si justitia DEO foret naturalis neminem salvare, si misericordia; neminem punire posset. Contra naturam enim suam nemo quicquam agere potest.

Respond. 1. Aliud sunt attributa, aliud attributorum usus & exercitium. Illa sunt naturalia, exercitium est liberum, ordinatum tamen, non absolutum. 2. Nego consequentiam. Quamvis enim DEI justitia sit ipsi naturalis, attamen salvare potest fideles, quoniam per Christum justitiæ satisfactum est. Sic licet sit misericors, attamen si gratia ejus præfractè negligatur, graviter succenset & punit. Utrumque stat simul & justitia & misericordia. Per illam damnantur contumaces: Per hanc salvantur fideles, uti Scriptura passim inculcat.

C H X. Atque hæc fuerunt præcipua Photinianorum argumenta, quæ non nihil prolixius proponere, & plenius refutare voluimus, quoniam Secta ista triumphum ante victoriam canere, & de invincibili rationum suarum robore passim gloriari incipit, cum tamen nihil aliud sint, quam veræ Sophisticationes & veteratoræ Scripturarum depravationes, quæ quorundam ingeniis, novitatum cupidis, & singularitatum studio, inque orthodoxa doctrinâ nondum confirmatis perquam specio-

speciosa videntur, sed penitus discussæ instar pomorum! Sodomiticorum in cineres abibunt & favillas, CHRISTUS JESUS, Redemptor & Mediator unicus, in veritate agnita nos confirmet, & sacrosanctum passionis suæ meritum in cordibus nostris obliget, quò sit & maneat nostrum in adversis solacium, in periculis asyllum, in tentationibus sustentaculum, & deniq; in mortis angoribus refrigerium suavissimum & exoptatissimum!

A M E N.

FINIS.

Fg 2909

(1/3)

ULB Halle

3

002 387 158

Sb. 106

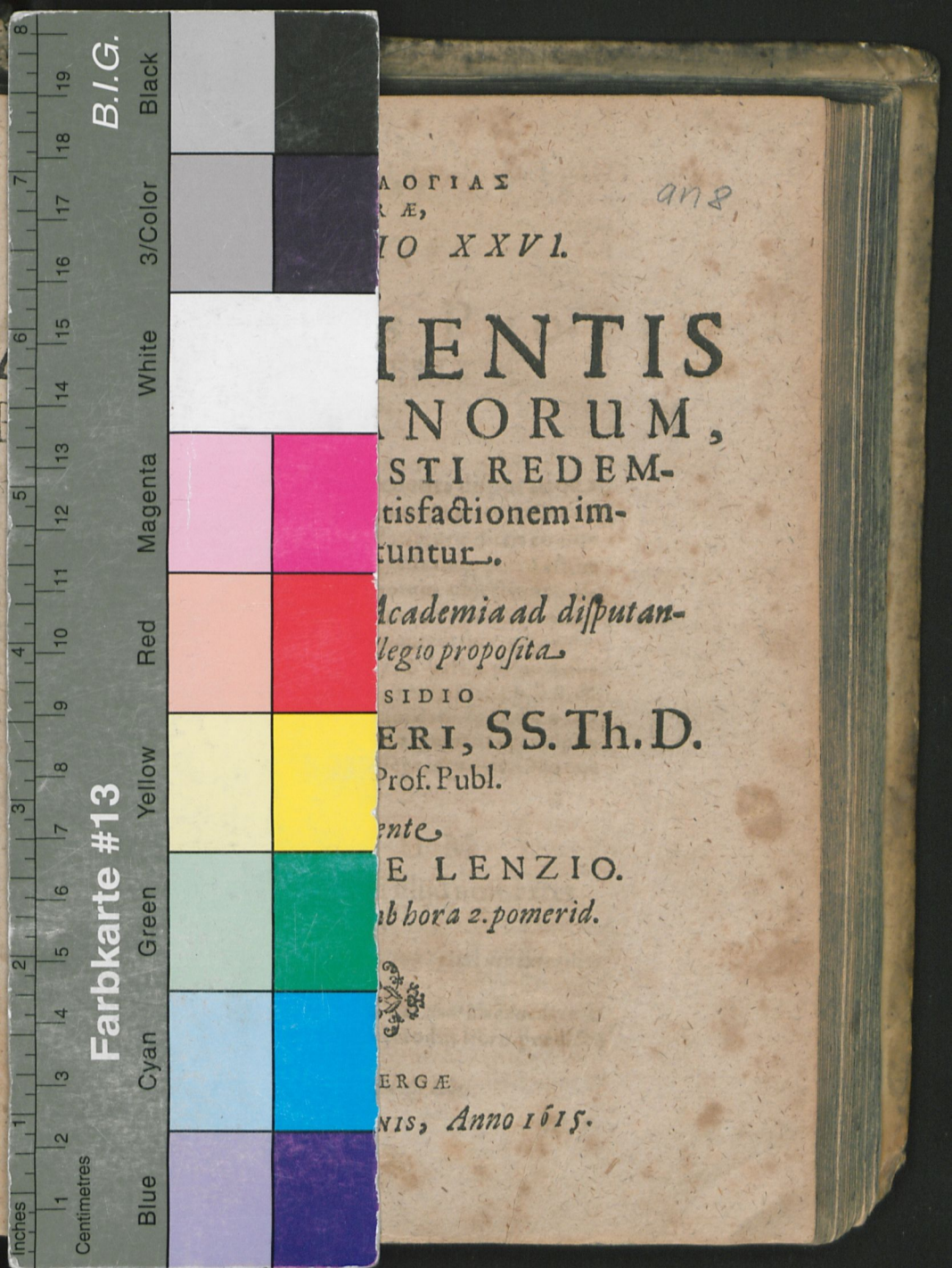
3 1/2

VO 17

M. C.

Inches
Centimetres

B.I.G.

Farbkarte #13

Black
3/Color
White
Magenta
Red
Yellow
Green
Cyan
Blue

SCIENTIARUM
RÆ,
NO XXVI.

ang

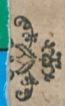
SCIENTIARUM
NORUM,

STI REDEM-
tisfactionem im-
tuntur.

Academia ad disputan-
legio proposita.

SIDIO
ERI, SS. Th. D.
Prof. Publ.

ente
E LENZIO.
b hora 2. pomerid.

ERGÆ
NIS, Anno 1615.

